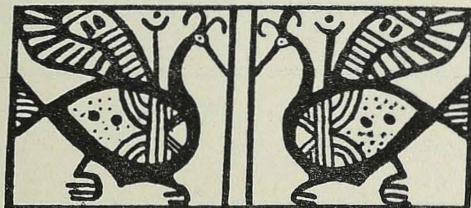

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΥΠΡΟΣ

ΟΛΓΑ ΒΟΤΣΗ, ΚΛΑΡΑ ΓΕΩΡΓΙΟΥ, ΝΑΣΟΣ ΦΛΟΓΑΣ,
ΑΝΤΩΝΗΣ ΠΑΠΑΓΩΑΝΝΟΥ, ΜΑΡΙΑ ΚΥΠΡΙΑΝΟΥ, ΜΑ-
ΡΙΑ ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ, ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ, ΝΙ-
ΚΟΣ ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ, ΚΑΙΤΗ ΧΡΙΣΤΗ, Ν. ΟΡΦΑΝΙΔΗΣ

221

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΥΠΡΟΣ

ΜΗΝΙΑΙΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
Υπεύθυνος εκδότης: ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ

Άνδροκλέους 2, Λευκωσία, Τηλ. 65900

Έτησια συνδρομή	Κ\$2.000 μίλες
Έτησια συνδρομή δια βιβλιοθήκες, σχολεία, οργανισμούς	£3.000 μίλες
Έτησια συνδρομή Έξωτερικού	300 δραχμές ή \$10 (δολάρια)
Τιμή Τεύχους	£0.300 μίλες
Τιμή διπλού τεύχους	£0.600 μίλες

Τὰ χειρόγραφα δὲν ἐπιστρέφονται. Κλισέ καὶ φωτογραφίες ἐπιστρέφονται.

100 ἀνάτυπα πρὸς 750 μίλες τὴ σελίδα πληρώνονται ἀπὸ τὸν συγγραφέα στὸν τυπογράφο.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ.
ΟΛΓΑ ΒΟΤΣΗ: Πέντε ποιήματα	85
ΚΛΑΡΑ ΓΕΩΡΓΙΟΥ: Ὁ θεσμὸς τῶν πολιτιστικῶν κέντρων στὴ Γαλλία	83
ΝΑΣΟΣ ΦΛΟΠΑΣ: Θάνατος ἐργένη	93
ΑΝΤΩΝΗΣ ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ: Μνήμες ριζιμιές	94
ΜΑΡΙΑ ΚΥΠΡΙΑΝΟΥ: Κονσέρτο γιὰ σπασμένο βιολοντσέλλο	100

ΚΑΘΕ ΜΗΝΑ — Μαρίας Κ. Θεμιστοκλέους: Ἡ 28η Ὀκτωβρίου — ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ — Κ. Χρυσάνθη: Ν. Καζαντζάκη «Καποδίστριας», Εὐγ. Ο' Νήλ «Ταξίδι μακρινῆς μέρας μέσα στὴ νύχτα», Ράινερ Χάμφελντ «Ὁ Μορμόλης» — ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ — Ν. Νικολαΐδη: Λ. Φαντάζη «Ὁδὴ στὴν Κύπρο» — Καίτης Χρίστη: Φωτεινῆς Μαραγκοῦ «Ἑλληνικὸ διήγημα, Ἐπιλογὴ 1960-70» — Ν. Ὀρφανίδη: Χρ. Μαλεβίτη «Ἡ τραγωδία τῆς ἱστορίας — ΓΕΝΙΚΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ — ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ — ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΙ.

Κ. ΧΡΥΣΑΝΘΗ: «Θεατρικὲς Ἀποδελτίωσεις καὶ δύο Μονόπρακτα», συνέχεια σὲ παρτήρημα.

«Ἡ ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ ΣΗΜΕΡΑ» ΣΤΗΝ «ΕΥΘΥΝΗ» ΤΟΥ ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ

Κυκλοφόρησε τὸ διπλὸ τεύχος Δεκεμβρίου τοῦ Φυλλαδίου Νεοελληνικοῦ Προβληματισμοῦ «Εὐθύνη» ἀφιερωμένο στὸ μεγάλο καὶ κρίσιμο θέμα: «Ἡ ἀποστολὴ τοῦ Ἑλληνισμοῦ σήμερα». Ἀπὸ τὰ περιεχόμενα τοῦ τεύχους: Ι. Ν. Θεοδωρακόπουλου «Ἡ ἀποστολὴ τοῦ Ἑλληνισμοῦ», Παν. Ι. Ζέπου «Ἡ ἀποστολὴ τοῦ Ἑλληνισμοῦ σήμερα», Γρηγ. Κασιμάτη «Ὁ Ἑλληνισμὸς», Ν. Χατζηκυριάκου-Γκίκα «Κωμειδύλλιον», Β. Ν. Τατάκη «Ὁ Ἑλληνισμὸς σήμερα», Ι. Μ. Παναγιωτόπουλου «Ἡ ἀποστολὴ τοῦ Ἑλληνισμοῦ», Ν. Κ. Λούρου «Τὸ μήνυμα τῆς Ἑλλάδας», Ζωῆς Καρέλλη «Σκέψεις κι αἰσθήματα πάνω στὸ καίριο θέμα», Ν. Γ. Πεντζίκη «Ἀπάντηση στὸ ἐρώτημα», Δημήτρη Μυράτ «Σώσεις, κυρὰ Δέσποινα;» Χρήστου Μαλεβίτη «Ἡ πνευματικὴ παρακμὴ τοῦ Ἑλληνισμοῦ», Κώστα Μιχαηλίδη «Ἡ ὀριακὴ κατάσταση τοῦ Νέου Ἑλληνισμοῦ», Παν. Φωτῆ «Ἑλληνισμὸς φυγόκεντρος καὶ κεντρομόλος», Κυριάκου Πλησὴ «Ἀπαραίτητη προϋπόθεση», Παναγιώτη Κ. Περσιάνη «Πρὸς μιὰ νέα πνευματικὴ δομῆ;», Τάκη Τζαμαλίκου «Ἀναζητώντας τὸν Ἑλληνισμὸ», Νίκου Ὀρφανίδη «Τὸ νεοελληνικὸ πρόσωπο καὶ ἡ τυραννία τῶν ἀεϊῶν» Θαν. Πετσάλη-Διομήδη «Ἡ Ἑλλάδα στὸν κόσμον τοῦ μέλλοντος», Θανάση Θ. Νιάρχου «Ἐκπτώσεις συνέπειες», Κώστα Ε. Τσιρόπουλου «Μοναχικὸς διαλογισμὸς». Τὸ τεύχος συμπληρώνεται μὲ κείμενα σχολιασμοῦ τῆς πνευματικῆς ἐπικαιρότητας

Υπεύθυνος κατὰ τὸν νόμον: δρ Κ. Χρυσάνθη.

Τυπώθηκε στὰ Τυπογραφεῖα «ΘΕΟΠΡΕΣΣ» Λτδ., Τηλ. 44940 - 48883, Λευκωσία

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΥΠΡΟΣ

(Από πνευματική ομάδα)

Υπεύθυνος: ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ

ΧΡΟΝΙΑ ΙΘ'

ΦΛΕΒΑΡΗΣ 1979

ΑΡ. 221

ΠΕΝΤΕ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

ΑΧΟΡΤΑΓΑ ΧΕΡΙΑ

Χέρια άπλωμένα άχόρταγα στο χρυσάφι,
πού δέν ξέρετε ν' άγγίζετε τὰ λουλούδια.
Χέρια πού μέ περιπάθεια σφίγγετε άπάνω σας
τῆς ματαιότητας τ' άστραφτερά ρούχα
καί τήν έωσφορική τῶν πραγμάτων λάμψη.

Χέρια τυφλωμένα του ανθρώπου
φτιαγμένα μόνο για τήν προσευχή πού προδώσατε,
τὸ εἶφος δὲ θά χώσετε ποτὲ στήν ψυχή σας,
μαζί μέ τὸ αἷμα, καί τὸ ἄρωμα νά νιώσετε τοῦ κορμιοῦ σας,
τὸ σιωπηλὸ στεναγμὸ ἀπὸ κόκκαλα συντριμμένα;

Μαζεύετε, μαζεύετε στις ἀποθήκες πού πιά δὲ χωροῦνε
κι' ἔκπληκτα σὰς κοιτάζουν τὰ ζῶα καί τρομαγμένα.
Ἡ τέλεια εἰκόνα σας αἰῶνες ἔρημη περιμένει
καί πάνω στὸν ἅγιο της πέπλο
μόνο τὰ κομμένα σας δάχτυλα,
τὰ κομμένα σας χέρια καί τὸ λαχανιασμένο σας χνῶτο νιώθει.

Ἡ γῆ δὲ θά αἰσθανθεῖ ποτὲ τ' ἀπαλό σας πάτημα,
τὸν ἀνάλαφρο σας ἴσκιο;

Κλειστε μιὰ στιγμή τὰ μάτια.
Στοῦ κόσμου τίς παρυφῆς ἀνασαίνουν κρυφὰ οἱ θεῖοι ἴσκιοι.
Οἱ ἀστραπὲς πού φόβο σὰς φέρνουν εἶναι οἱ ματιές τους.
Τ' ἀόρατα σκοτεινὰ τους σχήματα
τήν κραυγή σας προσμένουν,
νά πηδήσουν λαμπροὶ στά σπιτία καί στά παιχνίδια σας,
στά γέλια σας καί στῆς ζωῆς σας τῆ μέση,
νά ραγίσουν τοὺς τοίχους,
νά πέσουν τὰ λέπια, νά δεῖτε.

Ο ΕΣΧΑΤΟΣ ΤΟΠΟΣ

Στόν ἔσχατο τόπο.

Ἐκεῖ, ανάμεσα στὰ βουβὰ κορμιά,
στῆς ταπείνωσης τίς ματωμένες λουρίδες,
στὴν ἄρρώστια, στὸ στεναγμό,
στὸ δάκρυ τὸ στερεωμένο,
ἐκεῖ, ἂν μπορεῖς, τὸ σῶμα σου ἀπόθεσε,
λίγο ἀπ' τὸν πόνο τῆς γῆς νὰ μάθεις.

Ἐκεῖ, στὴν ἄφωνη μήτρα τοῦ κόσμου,
ἀπ' ὅπου βγήκαν τυφλὰ ἕνα - ἕνα τὰ πλάσματά του,
τὰ μέσα κοιλώματα τῆς ὀδύνης νὰ ψάψεις,
τ' ἀληθινά.

Μέσα ἀπὸ κεῖνο τῆς ταπείνωσης τὸ δέντρο,
σύνορο στερνό, ἄξαφνο θαῦμα,
ἀστράφτουν σὰν ἥλιοι τῆς νύχτας τ' ἀστέρια,
ἢ σαγήνη τῆς ὑπαρξης περισσεύει πυκνὴ βαθιά σου
καὶ τῆς ἀγιότητος τ' ἀγέρι ἀκατάπαυστα ἀπὸ μέσα σου πνέει.
Ὁ οὐρανός, ποὺ ἄπειρες φορὲς τὸν ἐκάλεσες,
κούφια δὲν εἶναι λέξη·
μέσ ἀπὸ τὰ σπαραγμένα κουρέλια
τὴν πηχτὴν οὐσία τῆς θειότητάς του πιάνεις.

Τὸ καλάμι τὸ σῶμα σου κοντεύει νὰ τσακιστεῖ
ἀπὸ τόσο βάρος λαμπρότητας,
ἀπὸ τέτοια καρποφορία οὐράνια.
Μέσα στὴ γούβα τοῦ πόνου
τὰ δάκρυα βλαστήσανε,
κοῖτες γίνανε εὐτυχίας καὶ ὀραμάτων.

Ὁ λιωμένος ἄνθρωπος μέσα στῆς μοίρας του τὴν τρύπα χαμογελά.

Ο ΤΡΟΜΟΣ

Ὁ τρόμος, μνήμη σθημένου ἠφαιστείου.
Ὁ τρόμος ἐκεῖνος ποὺ μὲ χαρακιὲς ἀστραπῆς
σφίχτηκε κάποτε στῆς ψυχῆς τὰ σπλάχνα,
κι' οἱ ὦμοι τόσο βάρος δὲν τὸ βαστάξαν.
Τοῦ φορτίου ἢ μνήμη βουλιάζει ἀκόμη τίς θάλασσες,
ἄφωνα τὰ χώματα ἀφήνει.

Ὅμως ἀπὸ ἐκεῖνον τὸν τρόμο τοῦ χάους, τὸν ὑποταγμένο,
ὄλη ἢ φλόγα ἢ καθαρτήρια ἀναπήδησε,
ποὺ μάζεψε μὲ τὰ κεραυνωμένα της χέρια
τίς στάχτες ὅλες τίς πυρωμένες,
τὴ σκουριά, ποὺ τὰ δάχτυλα ἀκόμη καίει·
μέσ ἀπ' τὴ λαίλαπα, τῆς νύχτας, τὰ παραπετάσματα παραμέρισε,
ἥλιος νὰ μπεῖ, τὴ ζωὴ νὰ φωτίσει.

Κι' ἂν ἀκόμα τοῦ τρόμου ἢ βροντῆ ζωντανὴ κι' ἀπόμακρη τρέμει,
εἶναι γιὰ ν' ἀφήνει ἄγρυπνο τῆς νύχτας τὸ μάτι,
τὸ ἀνοιγμένο στοὺς μυστικούς οὐρανοὺς,
τὸ περίπαθο, ποὺ ζητᾶ στῆς χαρᾶς ν' ἀφανιστεῖ τὸ ἄφωνο κέντρο.

ΤΟ ΑΝΘΑΚΙ

Ξάφνου σὰν ἴσκιος βαρὺς πέφτει τὸ ἓνα σῶμα πάνω στὸ ἄλλο,
ἢ μιὰ ψυχὴ πάνω στὴν ἄλλη ψυχὴ.

“Ὅ,τι ἦτανε πρὶν ἀγάπη,
ὅ,τι ἦτανε προσφορὰ κι' ὑπέρτατο τῆς ζωῆς δῶρο
γίνεται σκοτεινὸς ποταμὸς,
παράφορη δίνη ποὺ ὅλα τὰ καταπίνει.

Τὰ μάτια τότε σὰ λεπίδες ἀστράφτουν
κι' ἡ Ρεγάνη κάπου κι' ἡ Γονερίλη οὐρλιάζουν
καὶ τὰ σαπιωμένα τους σπλάχνα στὸν οὐρανὸ δείχνουν.

Κι' ἡ ἀγάπη ζητάει σὰν ἀνθάκι νὰ κρατηθεῖ στὸ βράχο,
ν' ἀναπνεύσει ἀκόμα λίγη ἀπ' τὴ σωτήρια ἀνάσα τῆς μέρας,
πρὶν νὰ κατέβει στῆς νύχτας τὰ δώματα.

“Ὅμως γιὰ τὰ πόδια τοῦ ἀνθρώπου
πιὸ εὐκόλος εἶναι τοῦ “Αδῆ ὁ δρόμος
ἀπὸ τὸ κρούσιμο καὶ τὸ λιώσιμο τῆς ἀγάπης.

ΤΑ ΦΥΛΑΧΤΑ

Κάτω ἀπὸ τὰ θεμέλια τοῦ ἀγέρωχου πύργου
ἀκίνητοῦνε ἀκόμα τὰ δάκρυα,
ὅσα δὲ στέρεψαν, ὅσα δὲ θέλαν ν' ἀναληφθοῦνε,
ἐγγύηση τοῦ βουβοῦ ὀδυνηροῦ ὄρκου,
φυλαχτὰ πολῦτιμα,
στοῦ αἵματος τὴν ἀδιάκοπη ἀνακύκληση,
ποὺ τὰ σέρνει μαζί του
στὶς δυνατὲς πόρτες τῆς μοίρας ποὺ ὀρμᾶ νὰ ἐκπορθῆσει.

ΟΛΓΑ ΒΟΤΣΗ

Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΚΕΝΤΡΩΝ ΣΤΗ ΓΑΛΛΙΑ

Στή Γαλλία ο θεσμός τῶν πολιτιστικῶν κέντρων (Maison de la Culture ἢ Centre Culturele) εἶναι εὐρύτατα διαδομένος παρόλο πού οἱ Γάλλοι στήν αὐτοκρινική τους τὸν βρίσκουν ἐντελῶς ἀνεπαρκῆ. Πραγματικά ὁ ἀριθμὸς τῶν κυβερνητικῶν Πολιτιστικῶν Κέντρων — 14 σ' ὅλη τὴ Γαλλία — εἶναι μικρὸς γιὰ τὸ μέγεθος τῆς χώρας. Ἀλλὰ φύσικά δὲν εἶναι μόνο αὐτά, τὰ κυβερνητικά, πού υπάρχουν. Ὅλα γενικά τὰ πολιτιστικά Κέντρα ἐπιχορηγοῦνται ἀπὸ τὰ Ὑπουργεῖα Πολιτισμοῦ καὶ Νεότητος καὶ Ἀθλητισμοῦ καὶ συνήθως ἀνήκουν στοὺς Δήμους ἢ σὲ ὀργανώσεις (θρησκευτικές, συνδικαλιστικές, κομματικές, κλπ.). Οἱ δυὸ ὑπεύθυνοι ὑπουργοὶ ἐργάζονται χωριστὰ ἀλλὰ παράλληλα.

Ἀνάλογα μὲ τὸ πόσο πλούσιος ἢ ὀργανωμένος εἶναι ὁ ὀργανισμὸς στὸν ὁποῖο ἀνήκει τὸ Κέντρο ἔχουμε καὶ περισσότερες δραστηριότητες πού σὲ μερικές περιπτώσεις φθάνουν σὲ ἐκπληκτικά ἐπίπεδα. Ἐξῶ ἀπ' τὸ Παρίσι δημιουργεῖται τώρα ἓνα τεράστιο συγκρότημα (Ville Nouvelle) ἀπὸ Κέντρα ψυχαγωγίας. Στὸ μεγαλύτερο αὐτὸ ἔργο συμμετέχουν 15 δήμοι, συνδικαλιστικὲς ὀργανώσεις, ἀρχιτέκτονες, κοινωνιολόγοι, πολεοδόμοι. Οἱ κάτοικοι τῶν δήμων ψηφίζουν τοὺς ἀντιπροσώπους τους καὶ οἱ ἀντιπρόσωποι ψηφίζουν τὸ κεντρικὸ συμβούλιο πού ἀποφασίζει γιὰ τὸ ὅλο προγραμματισμὸ. Προηγουμένως εἰδικευμένοι animateurs θέτουν ἐρωτήματα στοὺς κατοίκους τῶν δήμων γιὰ νὰ ἐντοπίσουν τὰ προβλήματα τους καὶ τίς ἐπιθυμίες τους, ὡς πρὸς τὸ εἶδος ψυχαγωγίας πού χρειάζονται. Ὑστερα γίνεται ὁ προγραμματισμὸς τῶν ἐκδηλώσεων, πού πολλές φορές εἶναι γιὰ ὀλόκληρο τὸ χρόνο καὶ προαναγγέλλεται μῆνες πρὶν.

Ἡ ὀργάνωση ἐκδηλώσεων γιὰ μιὰ σωστὴ ψυχαγωγία πού βοηθᾷ στήν ψυχικὴ ὑγεία τοῦ πληθυσμοῦ καὶ οἱ πολιτιστικὲς ἐκδηλώσεις πού προάγουν τὸ πνευματικὸ ἐπίπεδο τοῦ λαοῦ, ιδέες πού ἔθεσε ὁ Ἀντρέ Μαλρώ, στέκουν μέχρι σήμερα πολὺ καθοδηγητικές.

Τὰ Κέντρα ψυχαγωγίας τῆς Ville Nouvelle ἀπευθύνονται καὶ πρὸς τὰ δυὸ φύλα, ὅλων τῶν ἡλικιῶν. Αἴθουσες θεάτρου, σινεμά, συναυλιῶν καὶ γενικά μουσικῶν ἀκροάσεων, ἐκθέσεων, διαλέξεων, χώροι ἀθλητισμοῦ (πισίνας, στάδιο, γήπεδα) χώροι δημιουργίας γιὰ μικροὺς καὶ μεγάλους (ἀτελιέ γιὰ εἰκαστικὲς τέχνες, κεραμική, κουκλοθέατρο, ἐλεύθερη καλλιτεχνικὴ ἔκφραση).

Πολλοὶ εἶναι οἱ δήμοι ἢ οἱ ὀργανώσεις σ' ὅλη τὴ Γαλλία πού διαθέτουν πολιτιστικὰ κέντρα. Ἄλλοι μεγαλύτερα καὶ ἄλλοι μικρότερα.

Ἐνδεικτικὰ ἀναφέρουμε τί αἴθουσες διαθέτει ἓνα Maison de la culture στὸ Παρίσι: 2 σάλες θεάματος, 1 αἴθουσα ἐκθέσεων, 1 βιβλιοθήκη, 1 δισκοθήκη (γιὰ ἀκρόαση μουσικῆς) 1 ἐστιατόριο καὶ μιὰ καφετηρία.

Οἱ αἴθουσες θεάματος εἶναι χωρητικότητος 1000 θέσεων ἢ μιὰ καὶ μικρότερη ἢ ἄλλη. Οἱ ἐκδηλώσεις πού ὀργανώνονται σ' αὐτές εἶναι ποικίλες. Τζάζ, βαριετέ, θέατρο, σινεμά κλπ.

Στὴ δημαρχία τοῦ Vitry στὸ Νοτιο-ἀνατολικὸ Παρίσι ἡ αἴθουσα Jean Villar εἶναι μὲ τέτοιον τρόπο κατασκευασμένη πού μπορεῖ νὰ ἐξυπηρετεῖ ὅλες τίς ἐκδηλώσεις. (Salle polyvalente) Αὐτὴ ἡ πολλαπλὴ χρῆση πραγματικά λύνει ἓνα σωρὸ προβλήματα χώρου πού ἀλλιῶτα θὰ χρειαζόταν μεγάλος ἀριθμὸς αἰθουσῶν γιὰ νὰ ἐξυπηρετηθοῦν οἱ διάφορες ἐκδηλώσεις. Μέσα σ' ἓνα χῶρο μεγάλο, μὲ μετακινούμενα θάβρα καὶ καθίσματα, ὁ δήμος μπορεῖ νὰ κάνει ὅλες του τίς ἐκδηλώσεις. Ἡ αἴθουσα μπορεῖ νὰ ἐξυπηρετηθεῖ 1000 θεατές, ἔταν μποῦν ὅλα τὰ καθίσματα ἢ

νά γίνει για λίγους θεατές ενός κυκλικού θεάτρου, αφαιρουμένων όρισμένων δάθρων και καθισμάτων.

Με αφαίρεση των καθισμάτων και των δάθρων μετατρέπεται με ειδικά χωρίσματα σε αίθουσα έκθεσεων. Η ίδια αίθουσα με ειδικές διευθετήσεις φιλοξένησε και τσίρκο. Διαθέτει πλήρη και άρτιο φωτιστικό κι' ακουστικό εξοπλισμό.

Τα κέντρα αυτά σ' όλη τή Γαλλία διαθέτουν ειδικευμένο προσωπικό (animateurs) κι' η Γαλλία είναι ή μοναδική χώρα — αν δέν κάνω λάθος — πού δίνει πτυχίο πανεπιστημιακού επιπέδου και φθάνει ως τó δοκτοράτο γι' αυτή τήν ειδικότητα (Animation Socio - Culturelle). Αυτό πού έμεις θά λέγαμε «Όργάνωση Πολιτιστικών και Ψυχαγωγικών Έκδηλώσεων». Η εκπαίδευση πού παίρνουν οι animateurs δέν θά έξετασθει έδω γιατί χρειάζεται ιδιαίτερη και λεπτομερή ανάλυση.

Πέρα άπ' τήν όργάνωση και τή λειτουργία των πολιτιστικών κέντρων κάτι πού αξίζει νά αναφερθει ιδιαίτερα έδω — έπειδή έμπίπτει κι' αυτό στόν τομέα τού Animation, — είναι ή νέα αντίληψη όργάνωσης των έκθεσεων και των Μουσείων στη Γαλλία.

Μπορείς νά περάσεις μιá δλόκληρη μέρα μέσα στό μουσειό χωρίς νά κουραστείς και χωρίς νά ταλαιπωρηθείς. Παράλληλα με τήν εκάστοτε έκθεση λειτουργεί κινηματογραφική αίθουσα με ταινία όπου αναλύεται άπό ειδικούς τó θέμα τής έκθεσης, ή ζωή τού καλλιτέχνη κι' ό,τι άφορά αυτόν και τó έργο του. Στην καφετηρία λειτουργούν τηλεοράσεις με κλειστό κύκλωμα όπου πάλι αναλύεται τó έργο τού καλλιτέχνη, πού εκθέτονται έργα του. Έτσι ενώ ό επισκέπτης κάνει μιá διακοπή για ένα καφέ και λίγη ξεκούραση, ή ώρα του αξιοποιείται δημιουργικά. Φυσικά υπάρχουν έστιατόρια σέλφ-σέρβις πού μπορείς νά φάς όχι ιδιαίτερα άκριβά και νά ξεκουραστείς. Επίσης διβλιοπωλείο πού πουλά άφίσιδες κάρτες και ειδικές εκδόσεις, ώραίότατες άπό πλευράς έντυπώσεως αλλά και ανάλυσεως τού έργου των καλλιτεχνών, πού παρουσιάζονται κάθε φορά. Παράλληλα, στα περισσότερα μουσειά λειτουργούν ομάδες ξεναγήσεων των επισκεπτών με ειδικούς ξεναγούς πού διαθέτει τó μουσειό, ή και μαγνητοφωνημένες ξεναγήσεις, πού παίρνεις στην είσοδο.

Σέ άρκετά πολιτιστικά κέντρα λειτουργούν και τμήματα πού άπευθύνονται σέ ειδικό κοινό, όπως για παράδειγμα οι Ludothéque (άπ' τó παιδικό παιχνίδι Ludo), ειδικά ψυχαγωγικά κέντρα για τά παιδιά. Σ' αυτά μπορούν νά πάνε τά παιδιά μόνα ή με τούς γονείς τους, νά παίξουν εκεί με μιá μεγάλη ποικιλία παιχνιδιών ή νά δανεισθούν ένα — όπως τó βιβλίο άπ' τή δανειστική βιβλιοθήκη — νά τó πάρουν σπίτι τους για 15 μέρες, νά τó έπεξεργασθούν, νά παίξουν και νά τó επιστρέψουν ξανά στό κέντρο. Η έπιλογή των παιχνιδιών γίνεται με ιδιαίτερη προσοχή. Άποκλείονται όσα παιχνίδια έμπεριέχουν τήν έννοια τής βίας (πολεμικά παιχνίδια), παιχνίδια πού γίνονται όργανα τής καταναλωτικής κοινωνίας κι' έχουν πάνω τους γνωστές φίρμες (Κόκα - Κόλα κλπ.), παιχνίδια πού δημιουργούν λανθασμένες άξίες ή ιδέες (π.χ. για τή θέση τής γυναίκας στην κοινωνία) ή παιχνίδια πού μετατρέπουν τά παιδιά σέ ρομπότ (παιχνίδια ήλεκτρονικά πού δλα γίνονται με κουμπιά).

Τά παιχνίδια διαλέγονται έτσι πού νά προάγουν τή δημιουργικότητα, τή φαντασία και τήν άυτονομία των παιδιών παιχνίδια πού νά έχουν ένα χαρακτήρα παιδαγωγικό — εκπαιδευτικό παράλληλα με τή χαρά πού χαρίζουν στό παιδί.

Ό θεσμός των Ludothéque άρχισε τó 1968 και σήμερα μόνο στό Παρίσι υπάρχουν 5. Έκτός άπό τά παιχνίδια υπάρχει και ή βιβλιοθήκη και άτελιέ καλλιτεχνικής δημιουργίας των παιδιών. Επίσης ένας χώρος «περιπέτειας», όπως λέγεται, όπου υπάρχουν κατασκευές με ξύλο ή σωλήνες πού τó παιδί ζει με τή φαντασία του στόν κόσμο τής περιπέτειας.

Πολλοί γονείς πού στό σπίτι ποτέ δέν ασχολούνται ή παίζουν μέ τά παιδιά τους, έκει πραγματικά απολαμβάνουν τό κοινό παιχνίδι.

“Άλλα ειδικά κέντρα ψυχαγωγίας είναι κι’ αυτά τής τρίτης ηλικίας. Σ’ αυτά οί ηλικιωμένοι πολίτες μπορούν νά ξεκουραστούν, νά θρούν μιá ευχάριστη απασχόληση ή ακόμα νά πάρουν από ειδικούς αισθητικούς συμβουλές για τή διατήρηση μιáς καλής εμφάνισης. Αυτά τά κέντρα οργανώνουν εκδηλώσεις ή δραστηριότητες για τους ηλικιωμένους: γυμναστική, περιπάτους μέ τά πόδια ή μέ ποδήλατα, ξεναγήσεις σέ μουσειά, εκθέσεις ή αρχαιολογικούς χώρους, ταξίδια σέ γειτονικές χώρες. Λειτουργούν ακόμη εργαστήρια όπου μπορούν νά κάνουν ζωγραφική, σχέδιο, κεραμική, πυρογραφία ή και κοπτική—ραπτική.

Στήν κοινή αίθουσα οί ηλικιωμένοι μπορούν νά παίξουν και μιá παρτίδα σάκι ή ραμί. Τά κέντρα για ηλικιωμένους δίνουν τή δυνατότητα μιáς απασχόλησης είτε δημιουργικής είτε και άπλως ψυχαγωγικής.

Υπάρχουν πολιτιστικά κέντρα πού έπειδή άνήκουν σέ δήμους μέ πολλούς δημότες έμικρέδες διαθέτουν ειδικά τμήματα γλωσσών για τους μετανάστες ή τά παιδιά τους και οργανώνουν πολιτιστικές εκδηλώσεις ειδικά αφιερωμένες στις διάφορες έθνικές ομάδες πού αποτελούν τό κοινό τους.

Κάτι άλλο πού λειτουργεί μέ ιδιαίτερη φροντίδα εκ μέρους τών δήμων και τών οργανώσεων στό πλαίσιο τών δραστηριοτήτων τών πολιτιστικών κέντρων είναι οί λεγόμενες άποικίες διακοπών (Colonies des vacances). Είναι ένα έργο κοινωνικό πού γίνεται για τά παιδιά πού ύποφέρουν από τή ζωή στις μεγαλουπόλεις. Ο θεσμός έξαπλώθηκε ιδιαίτερα μετά τό 1960 όποτε μπήκε σέ εφαρμογή σχετικό κυβερνητικό σχέδιο πού έκπονήθηκε από τό Υπουργείο Νεολαίας και Άθλητισμού. Οί οργανώσεις, τά κόμματα και τό ίδιο τό κράτος συνεργάζονται γι’ αυτές τις κατασκηνώσεις, έτσι πού εκτός από τήν άπομάκρυνση από τή μεγάλη πόλη και τά προβλήματα της νά παρέχεται μιá υγιής ψυχαγωγία βασισμένη σέ σωστές παιδαγωγικές αντίληψεις. Τό προσωπικό πού στελεχώνει τις κατασκηνώσεις, οί animateurs, παίρνει μιá ιδιαίτερη εκπαίδευση σέ ειδικά σεμινάρια. Τά παιδιά πού μέτέχουν είναι ηλικίας 14 ως 18 χρονών και προέρχονται από διάφορες κοινωνικές τάξεις.

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ

ΖΩΡΖ ΠΟΜΠΙΝΤΟΥ

Στήν προσπάθεια μας αυτή για μιá γνωριμία μέ τό θεσμό τών πολιτιστικών κέντρων στή Γαλλία, μιá κάπως αναλυτική προσέγγιση του έργου πού επιτελείται στό Πολιτιστικό Κέντρο Ζώρζ Πομπιντού, πού είναι από τά νεώτερα και πληρέστερα και θρίσκειται στήν καρδιά του Παρισιού, θά μάς δώσει μιá πληρέστερη εικόνα για τό πώς αντιλαμβάνονται στή Γαλλία τό ρόλο τών πολιτιστικών κέντρων.

“Ένα άπόσπασμα από τόν ιδρυτικό νόμο του Κέντρου, πού ψηφίστηκε τό Γενάρη του 1975, μάς δίνει τους στόχους του:

«Δημιουργείται ένα δημόσιο, έθνικό ίδρυμα μέ πολιτιστικό χαρακτήρα, ένα Έθνικό Κέντρο Τέχνης και Πολιτισμού πού φέρει τό όνομα του Ζώρζ Πομπιντού. Αυτό τό δημόσιο ίδρυμα προάγει τή δημιουργία έργων τέχνης και πνεύματος, συμβάλλει στόν έμπλουτισμό τής πολιτιστικής παράδοσης του έθνους, στήν πληροφόρηση και παιδεία του κοινού, στή διάδοση τής καλλιτεχνικής δημιουργίας και στήν κοινωνική επικοινωνία».

Στήν έποχή μας πού ή τεχνική τής έκφρασης και τά μέσα επικοινωνίας πολλαπλασιάζονται, ή τέχνη κινείται σέ νέους χώρους: αυτούς τής καθημερινής ζωής.

Γκρεμίζοντας τὰ σύνορα πού κρατοῦσαν τὴν τέχνη σὰν προνόμιο γιὰ τοὺς λίγους, γινόμαστε ἢ θὰ πρέπει νὰ γινόμαστε μέτοχοι μιᾶς πολύμορφης καὶ ποικίλης καλλιτεχνικῆς δημιουργίας.

Περισσότερο παρά ποτέ, σήμερα ἡ τέχνη καὶ ἡ γνώση ἀντιμετωπίζονται σὰν μιὰ ἀδιάσπαστη ἐνότητα. Τὸ Πολιτιστικὸ Κέντρο Ζώρζ Πομπιντοῦ εἶναι ἓνα ὄργανο πρὸς αὐτὴ τὴν κατεύθυνση ἕνας χώρος ὅπου ὁ ἐπισκέπτης μπορεῖ νὰ ψυχαγωγηθεῖ ἀλλὰ καὶ νὰ μελετήσῃ, νὰ ξεκουρασθεῖ ἀλλὰ καὶ νὰ ἐρευνήσῃ.

Ἡ ἐπίσημη ἔναρξη τῆς λειτουργίας τοῦ Κέντρου ἔγινε τὴν 1η Φεβρουαρίου 1977.

Ἡ ἴδια ἡ ἐμφάνιση τοῦ κτιρίου, ἡ πρωτοποριακὴ ἀρχιτεκτονικὴ ἀντίληψη τῆς κατασκευῆς του προκαλεῖ ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμή φανατικούς θαυμαστές ἀλλὰ καὶ ἐντονοὺς ἐπικριτές. Τὸ τεράστιο συγκρότημα στὸ ὁποῖο ἐξωτερικὰ κυριαρχοῦν πολύχρωμοι σωληνες καὶ τὸ κάμουν νὰ θυμίζει σὲ πολλοὺς παιδικὸ παιχνίδι, εἶναι ἐντελῶς διαφορετικὸ σὲ ὄψη καὶ ἀντίληψη ἀπ' ὅλα τὰ γύρω κλασσικὰ κτίρια, ἐκτυφλωτικὰ πολύχρωμο μέσα στὰ γκρίζα παλιὰ κτίσματα. Οἱ ἐξωτερικὲς κυλιόμενες σκάλες μέσα σὲ σωληνες ἀπὸ διάφανο ὑλικὸ δίνουν στοὺς ἀνερχόμενους καὶ κατερχόμενους τὴν ἐντύπωση ὅτι αἰωροῦνται στὸ κενό. Οἱ αἴθουσες του εἶναι πελώριες καὶ μέσα τους κινοῦνται μὲ ἄνεση χιλιάδες ἐπισκέπτες καθημερινά. Ὅλα αὐτὰ κάνουν τὸ Κέντρο — πέρα ἀπὸ τίς ὅποιες ἀντιρρήσεις — κάτι τὸ ξεχωριστό ἀπὸ τὴν ἀρχή.

Ἐκεῖνο ὅμως πού κυρίως κάνει τὸ πολιτιστικὸ αὐτὸ κέντρο νὰ ξεχωρίζει εἶναι οἱ ἐκδηλώσεις πού γίνονται στοὺς χώρους του καὶ ἡ ὅλη σύλληψη τῆς ὀργάνωσης τους.

Κύριος στόχος τοῦ Κέντρου στὴν πραγματικότητα εἶναι νὰ δώσει μιὰ ἐνιαία καὶ γνήσια ἐντύπωση γιὰ τὴν τέχνη καὶ τὸν πολιτισμὸ τοῦ 20οῦ αἰώνα. Ἡ γνωριμία ὅμως αὐτὴ δὲν γίνεται παθητικὰ ἀπὸ τὴν πλευρὰ τοῦ ἐπισκέπτη. Πέρα ἀπὸ τίς ἐκθέσεις πού μπορεῖ κανεὶς νὰ δεῖ, ὑπάρχει σειρά ἄλλων ἐκδηλώσεων στὶς ὁπεῖς μπορεῖ νὰ μετέχει δημιουργικὰ.

Στὸ Πολιτιστικὸ Κέντρο Ζώρζ Πομπιντοῦ στεγάζεται τὸ Μουσεῖο Μοντέρνας Τέχνης. Καταλαμβάνει δυὸ ὀρόφους τοῦ συγκροτήματος καὶ περιέχει ἔργα ἀπὸ τὴ γέννηση τῆς «Μοντέρνας Τέχνης» ὡς σήμερα. Τὰ ἔργα ἔχουν μεταφερθεῖ ἐκεῖ ἀπὸ τὸ Μουσεῖο τοῦ Λούβρου, πού ἔχει πιά ἔργα μόνο μέχρι τὸ τέλος τοῦ 19ου αἰώνα καὶ ἀπὸ ἄλλες συλλογές.

Ὁ ἐπισκέπτης μπορεῖ νὰ ἀπολαύσει γύρω στὶς 2000 ἔργα μέσα σ' ἓνα θαυμάσια διαρρυθμισμένον χώρο. Οἱ ἐλεύθεροι ἀνοικτοὶ χώροι, τὰ διαφορετικὰ ἐπίπεδα, δίνουν τὴ δυνατότητα γιὰ μιὰ τέτοια τοποθέτηση τῶν ἔργων ὥστε ὁ θεατὴς νὰ μπορεῖ νὰ δεῖ τὸ καθένα κάτω ἀπὸ τίς καλύτερες συνθήκες.

Μέσα ἀπὸ πίνακες, γλυπτὰ, ἀκουαρέλλες, σχέδια γνωρίζουμε τοὺς μεγάλους μαῖτρ τοῦ 20οῦ αἰώνα Ἄρντ, Μπραγκούζι, Μπράν, Σιαγκαλ, Νταλί, Ντελωαί, Ἔρνστ, Καντίνσκι, Λεζέ, Ματίς, Πικάσο, Ρόζενμπεργκ, Σουλάζ, Ντὲ Σταέλ... Οἱ κυδιστές, οἱ ἀφηρημένοι, οἱ σουρρεαλιστές, πόπ-ἄρτ, κονστρουκτιβιστές, γεοραλιστές.

Σ' ἓνα ιδιαίτερον χώρο ἔχει ξαναστηθεῖ ὁλόκληρον τὸ ἀτελιὲ τοῦ Μπραγκούζι. Ἐκεῖ ζεῖ κανεὶς ὅλη τὴν ἀτμόσφαιρα πού μέσα της δημιουργοῦσε ὁ καλλιτέχνης.

Σ' ἄλλους χώρους ὑπάρχουν οἱ περιοδικὲς ἐκθέσεις. Ὁ προγραμματισμὸς γίνεται καὶ ἀναγγέλλεται ἀπὸ μῆνες πρὶν. Λειτουργοῦν κάθε φορὰ σὲ διάφορες αἴθουσες ἐκθέσεις μὲ μιὰ τρομερὴ ποικιλία θεμάτων, προσέγγισης καὶ τεχνοτροπίας.

Σὲ μιὰ αἴθουσα ἐκτίθενται οἱ σύγχρονες διεθνεῖς δημιουργίες στὸν χώρο τῶν πλαστικῶν τεχνῶν. Παράλληλα ὑπάρχουν ἄλλες δυὸ εἰδικὲς αἴθουσες ἐκθέσεων ὅπου παρουσιάζονται οἱ πιδὸ πρόσφατες τάσεις καὶ ἔρευνες στὸν χώρο τῶν πλαστικῶν

τεχνών στη Γαλλία και άλλου. Είναι μιὰ σημαντική πηγή πληροφόρησης για ό,τι πιά νέο κι επαναστατικό γίνεται στο χώρο αυτό.

Τò Μουσείο Μοντέρνας Τέχνης οργανώνει και ξεναγήσεις με ειδικούς τεχνοκρίτες ή καλλιτέχνες για τήν πλήρως ερη προσέγγιση τών έργων. Τά μαθήματα και οί ξεναγήσεις συμπληρώνονται με φίλμς ή μοντάζ οπτικοακουστικό.

Στή διάθεση του κοινού υπάρχει κι ένα πολύ πλούσιο άρχείο του Μουσείου Μοντέρνας Τέχνης. Από χειρόγραφα ως οπτικοακουστικό υλικό, πλήρες άρχείο ντοκουμέντων πάνω στή σύγχρονη τέχνη. Φάκελλοι για κάθε καλλιτέχνη, φίλμς, βίντεο κασέττες, κατάλογοι, άφίσσες, βιβλία και ξεξειδικευμένα περιοδικά. Όλο αυτό τò υλικό είναι στή διάθεση του κοινού, σε ξεναγούς οδηγούς ομάδων, έρευνητές και καλλιτέχνες.

Πέρα όμως από τις καθαρά καλλιτεχνικές εκθέσεις οργανώνονται κι ένας μεγάλος αριθμός εκθέσεων με ποικιλία θεμάτων. Από ξεξωφρενικές υπερμοντέρνες κατασκευές, όπως τò «Κροκοιτρόμ» που είχε στηθεί στο φόρουμ, στήν καρδιά του Κέντρου στο Ισόγειο, με χιλιάδου παλισίδερα κι άχρηστα υλικά και παρίστανε ένα τεράστιο κροκόδειλο που μέσα του οί επισκέπτες μπαίναν μ' ένα ηλεκτρικό τραινάκι, ένθ τα παιδιά είχαν τή χαρά νά παίρνουν και σοκολάτες — μέχρι έκθεση παιδικού βιβλίου στημένη στον ίδιο χώρο άργότερα, που είχε βέβαια διαρυθμισθεί ειδικά για τήν περίπτωση.

Στήν αίθουσα «έπικαιρότητας» οργανώνονται εκδηλώσεις και εκθέσεις για θέματα και προβλήματα τής σύγχρονης ζωής, όπως αυτό του περιβάλλοντος: πώς δημιουργείται, πώς και από ποιους επηρεάζεται, τά προβλήματα που θέτει για τούς ειδικούς και τόν ίδιο τόν πολίτη τής σύγχρονης κοινωνίας, δλ' αυτά αποτελούσαν τò κεντρικό θέμα σε σειρά εκδηλώσεων, όπως εκθέσεις, συζητήσεις, παρουσίαση πληροφοριακού υλικού και φίλμς. Και στο τμήμα αυτό υπάρχει πλούσιο άρχείο με πληροφοριακό υλικό που περιλαμβάνει και μιὰ πλούσια συλλογή βιομηχανικών σχεδίων από τήν άρχή τής δημιουργίας τής βιομηχανίας ως σήμερα.

Τò Πολιτιστικό Κέντρο Ζώρς Πομπιντού, όπως αναφέραμε, δέν είναι μόνο ένα μουσείο τέχνης. Οί εκδηλώσεις που οργανώνει και οί ειδικές αίθουσες που διαθέτει καλύπτουν όλο τόν πολιτισμό του αιώνα μας. Έτσι και οί υπηρεσίες που λειτουργούν σ' αυτό είναι ποικίλες.

Οί βιβλιοθήκες του Κέντρου μπορούν νά ικανοποιήσουν και τούς πιο απαιτητικούς έρευνητές. Η κύρια βιβλιοθήκη καταλαμβάνει όλόκληρο όροφο του κτιρίου με 1300 καθίσματα και διαθέτει 300,000 τόμους βιβλίων, 2,000 περιοδικά, 200,000 σλάντς, 45,000 μικροαφίσσες, 15,000 μικροφίλμς, 10,000 δίσκους, 1500 φίλμς, 2500 χάρτες. Όλ' αυτά είναι στή διάθεση του κοινού μ' ένα πολύ άπλο σύστημα αυτοεξυπηρέτησης. Πολύ πλούσιο και ένδιαφέρον είναι και τò τμήμα εικονογράφησης με 200,000 παλιά και νέα ντοκουμέντα με πληροφορίες για τις φωτογραφίες και τις πηγές τών εικόνων.

Στο χώρο τών βιβλιοθηκών ένα ειδικό τμήμα ξένων γλωσσών δίνει τήν ευκαιρία σ' όποιο θέλει νά μάθει μιὰ ή περισσότερες από τις 40 γλώσσες και διαλέκτους για τις όποιες προσφέρονται μαθήματα. Τά μαθήματα είναι δωρεάν και ο έπισκέπτης χρησιμοποιεί μόνος του τις ειδικές ξεγκαταστάσεις.

Για τούς μικρούς επισκέπτες λειτουργεί στο Κέντρο ειδική βιβλιοθήκη για παιδιά άνω τών 4 ετών. Υπάρχει ακόμη τò «Έργαστήρι Δημιουργίας». Έκει τά παιδιά άσχολούνται δημιουργικά με τις πλαστικές τέχνες, μαθαίνουν ν' άκουν και νά βλέπουν, νά χείρονται όλες τις αισθήσεις τους δημιουργώντας κάτω από τήν καθοδήγηση ειδικών. Υπάρχουν ακόμη γιγαντιαία παιγνίδια, με τά όποια ζούν στον κόσμο τής φαντασίας τους, καθώς και ένα άτελιέ μαριονεττών, θεάτρου, κι

νουμένων σχεδίων, και μιὰ ὑπηρεσία δανεισμοῦ ἐποπτικῶν μέσων γιὰ τὶς σχολικὲς τοὺς ἐργασίες.

Σ' ὄλο τὸ ἰσόγειο λειτουργοῦν διάφορες πληροφοριακὲς ὑπηρεσίες. Ἀπὸ τὸ μεγάλο χῶρο μὲ πολὺ πληροφοριακὸ ὕλικὸ γύρω ἀπὸ τὴν τέχνην καὶ ὅ,τι ἐπηρεάζει τὴν καθημερινὴν μας ζωὴν, ὡς τὸ χῶρο ἐπικαιρότητας ὅπου ὁ ἐπισκέπτης μπορεῖ νὰ ἐνημερωθεῖ διαθάζοντας ὄλο τὸν ἡμερήσιο καὶ περιοδικὸ τύπο γαλλικὸ καὶ παγκόσμιον, ἢ ἀκούγοντας τοὺς τελευταίους δίσκους ποὺ κυκλοφοροῦν.

Γιὰ τὴ μουσικὴ ὑπάρχει μιὰ εἰδικὴ αἴθουσα πειραματικῶν ἐργασιῶν, μοναδικὴ ἂν ὄχι στὸν κόσμον τουλάχιστον στὴ Γαλλία, μὲ εἰδικὲς διευθετήσεις γιὰ ἀλλαγὴ τῆς ἡχητικῆς τοῦτοι πρῖσματικοὶ ποὺ ἀλλάζουν θέση, πατώματα καὶ ταβάνια ποὺ ἀνέρχονται καὶ κατέρχονται.

Ἄλλες αἴθουσες ποὺ σχετίζονται μὲ τὸ θέαμα καὶ τὴ μουσικὴ εἶναι οἱ δυὸ αἴθουσες θεάτρου. Μιὰ 600 θέσεων καὶ μιὰ 200, ποὺ φιλοξενοῦν ποικίλες ἐκδηλώσεις θεάματος· θέατρο, κινηματογράφον, μουσικὴν, χορὸν, μιμικὴν, ποίησιν, διαλέξεις. Σ' ἄλλο χῶρον στεγάζεται καὶ μιὰ σινεματέκ ποὺ παρουσιάζει παλιὰ καὶ νέες ταινίες ποιότητος.

Οἱ δημόσιοι χῶροι ἐξυπηρέτησης καὶ ξεκούρασης εἶναι βέβαια ἀπαραίτητοι σ' ἓνα τόσο μεγάλο συγκρότημα· καφετηρίες, ἐστιατόριο, χῶροι ξεκούρασης.

Μέσα στοὺς ἄνετους χῶρους τοῦ Πολιτιστικοῦ Κέντρου Ζώρζ Πομπιντοῦ, στὴν καρδιὰ τοῦ Παρισιοῦ, χιλιάδες ἐπισκέπτες κάθε μέρα θρῖσκουν τὴν ψυχαγωγίαν καὶ τὴν χαρὰ τῆς ἔρευνας καὶ τῆς μελέτης, τὴν αἰσθητικὴν ἀπόλαυσιν καὶ τὴν χαρὰ τοῦ ὠραίου θεάματος.

ΚΛΑΡΑ ΓΕΩΡΓΙΟΥ

ΘΑΝΑΤΟΣ ΕΡΓΕΝΗ

Γιὰ μῆνες τώρα,
στ' ἄγονο κλαρί,
λικνίζεται ὁ χιτώνας του λερός.
ἀντίλαλος ἀσήκωτος, γοερός,
ποὺ πείσμονας στὴ μνήμη προχωρεῖ.

Γιὰ μῆνες τώρα,
στ' ἄφωτο κλαρί,
ριπίζεται ὁ χιτώνας του λερός·
μονόλογος, ἀνσίπνωτα ὄχληρός,
γιὰ τὴν κυρία στὴ λιμουζίνα π' ἀπορεῖ.

Γιὰ μῆνες τώρα,
στ' ἄχαρο κλαρί,
παιδεύεται ὁ χιτώνας του λερός.
Μὰ τώρα, ποὺ βροχέρεψε ὁ καιρός,
καθάριον πιά, νεκρός, θὰ τὸ χαρεῖ.

ΝΑΙΣΟΣ ΦΛΟΓΑΣ

ΜΝΗΜΕΣ ΡΙΖΙΜΙΕΣ

Λευκωσία
Πολυκατοικία Μερόπη.
Βορινό διαμέρισμα.

Από το ανοικτό παράθυρο, φαίνεται η οροσειρά του Πενταδάκτυλου. Αν σου κάνει καρδιά, μπορείς να τη βλέπεις όλες τις ώρες.

Πριν από την εισβολή, ούτε την κοίταζες, γιατί ήταν κομμάτι δικό-σου 'Ηξερες πως ήταν εκεί. Την ένιωθες που ανάπνεε, γιατί ανάπνεε μαζί-σου.

Η μεσοκαλοκαιριάτικη βροχή των αλεξιπτωτιστών που μόλεψε το τοπίο, ξερρίζωσε το κομμάτι αυτό της ζωής-μας και το απίθωσε πέρα, τό-σο πέρα, που να μην μπορείς να το αγγίξεις. Και είναι αυτό το μεγάλο παράπονο, που όλο βαραίνει και γίνεται δυσβάσταχτο.

Από το βορινό διαμέρισμα της Πολυκατοικίας κοιτάζεις πάνω από τις στέ-γες της Λευκωσίας και απλώνεις το βλέμμα σε γνώριμα μέρη που περ-πάτησες και που δεν μπορείς να περπατήσεις τώρα.

Κι ο λογισμός-σου πηγαίνει προς τα κει.

Ν' απλώσεις το χέρι
πιάνεις τον Πενταδάκτυλο.
Να φωνάξεις
αποκρίνεται η ηχώ-του.

Τα σύννεφα φέτο
είναι παράξενα άσπρα
στη βουνοσειρά
και η ομίχλη σκεπάζει
με ερωτηματικά
την πρόβλεψη του καιρού.

Οι ψυχές-μας
φτάνουν ως την Κερύνεια
και τα σημεία των καιρών
τα ερμηνεύουν
με τη νοσταλγία,
τη θύμηση,
την πεθυμιά,
και τον πόνο.

Το λιμάνι της Κερύνειας
το φέρνει μόνο η θύμηση
και φουντώνει η αίγλη-του
στις καρδιές-μας
η αίγλη
πού 'ναι καθρέφτισμα
του στοχασμού-μας.

Να κλαίεις το πρωί την Κερύνεια
Να κλαίεις το δείλι την Κερύνεια
Να κλαίεις όλη μέρα την Κερύνεια
Να την ονειρεύεσαι τη νύχτα
Να γίνεται οπτασία στο ξύπνιο-σου.

Και κείνη να νυχτοξημερώνεται
με τον Τούρκο.
Πόσο πιστή θα μείνει η Κερύνεια!
θα ενδώσει' δε θα ενδώσει;

Από το Dome, οι φωνές
δίνουν κουράγιο στην Κερύνεια.
Μόνο από το Dome.
Το Κάστρο,
ο 'Αη Λαρκός,
τούρκεψαν.

Αδυνατίζουν οι φωνές στο Dome.
Η θάλασσα δαγκώνει τα χείλη
και πνίγει το τραγούδι-της,
γιατι τη μόλεψαν οι καρίνες
των τούρκικων φρεγάδων.
Σφίγγει τον κόρφο-της.
Υποφέρει σαν την Κερύνεια.
Πόσο πιστή μπορεί να μείνει!

Το σπλάχνο των βουνών
 που πρασίνιζε στις πλαγιές,
 και στις αρσενικές κορφές,
 βογγά πληγωμένο,
 ανήμπορο
 να σώσει την κυρά-του.
 Μακελεμένο κείτεται θεριό
 και περιμένει
 τον καιρό,
 να τη γιατρέψει.
 Πόσο καιρό!

Ο χειμώνας ήταν βαρύς
 όπως όλα είναι βαριά
 φέτο.
 Όμως,
 γιατί νάναι βαρύς
 ο χειμώνας.
 Πέρυσι
 και προπέρυσι
 δεν έριξε σταγόνα ο ουρανός.
 Φέτο, γιατί.

Μήπως τον ξεγέλασαν
 ή τον πικράναμε
 με την αχαριστία
 ή το κάμνει από συμπόνια.

Είναι βαρύς ο χειμώνας
 φέτο.
 Βρέχει, βρέχει
 ασταμάτητα.

Οι γεωργοί
 θα ήταν ευχαριστημένοι
 πέρυσι.
 Σαν πρόσφυγες ποιος ξέρει,
 αν θα είναι,
 φέτο.

Η σκόνη-τους είναι υγρή
 και το δώρο τ' ουρανού
 δεν το χαίρονται
 στα χωράφια-τους.

Να τον ξεγέλασαν το χειμώνα
 εκεί στο βορρά
 που τον ξεμονάχισαν!

Ο ουρανός είναι μουγγός
 κι αραχνοῦφαντα τα σύννεφα,
 τον ήλιο δεν αφήνουν
 να περάσει.

Γλίστρησε μια ακτίδα
 σαν χάιδευε
 τα σεντέφια τ' ουρανού
 και σχίζοντας την πρω-νή θολούρα
 φώτισε τη σκλαβωμένη γη
 και ξεχώρισε μες τ' άλλα
 το Δίκωμο
 Για λίγο μόνο.
 Το αγκάλιασε με τη θαλπωρή-της
 και του ψιθύρισε
 κουράγιο
 κι έφυγε γοργότερη
 πίσω απ' τα σύννεφα
 στη γαλήνη και την απλωσιά
 του ουρανού.

Ν' απλώσεις το χέρι
 πιάνεις τον Πενταδάκτυλο.
 Να φωνάξεις,
 αποκρίνεται η ηχώ-του.
 Το Δίκωμο,
 το Συγχαρί,
 το Βουνό,
 ο Άη Χρυσόστομος,
 η Χαλεύκα κι ηΚυθρέα
 πληθαίνουν τον αντίλαλο
 και το χορό ανοίγουν.

Στη Δερύνεια όταν βρεθείς, είσαι τόσο κοντά στην Αμμόχωστο, α-
 λά παίρνεις τη στροφή προς το Παραλίμνι.

Αν σου κάνει καρδιά, γυρίζεις το κεφάλι και βλέπεις τη λευκή οπα-
 σία της άλλοτε κοσμικής πόλης.

Και τότε, σταματάς το αυτοκίνητο. Αν δεν το κάμεις εσύ, σταματά εκείνο... και κολλας το μέτωπο στο τζάμι... και μαζί με τη Δερύνεια και το Παραλίμνι σμίγεις στο μοιρολόι, το ασταμάτητο συρτό κλάμα που γιομίζει τον αέρα.

Η Δερύνεια και το Παραλίμνι έχουν ξέμπλεκα τα μαλλιά και τσουρουφλιαμένα τα ρούχα. Πίθωσαν τα πηγούνια στο χώμα κι αγναντεύουν τη λευκή πεταλούδα που λιώνει στη μοναξιά-της.

Το κύμα που έλουζε τα κορμιά και κράταγε στα μύχια-του τα μυστικά των ξένων και των δικών-μας, έγινε ακριτόμυθο. Παραμιλά στον πυρετό-του και μαρτυρά στον υπνο-του τα μυστικά.

Τί νάναι το κακό!
Ποιος έδιωξε την κοπέλα με το μπικίνι;
Γιατί δεν Ξαναγίνονται οι γυμνές πατημασιές στην άμμο;
Πού είναι η Ξεγνοιασιά;
Πού είναι ο κόσμος;

Γιατί η μπότα στην άμμο;
Γιατί οι παράξενοι κρότοι;
Πού είναι η μουσική;

Ποιος είναι ο Τούρκος;
'Όχι εκείνος με το μαγιώ'
όχι η κοπέλα με το μπικίνι.
'Όχι.
Εκείνοι ήταν Τούρκοι!

Ποιος είναι ο Τούρκος;

Το κύμα από το λιμάνι φέρνει το μήνυμα στο κύμα της κοσμικής παραλίας.

Α! αυτός είναι ο Τούρκος, με την πανοπλία του Αττίλα.

Οι αράχνες
υφαίνουν το δίκτυ
στα φτερά της λευκής πεταλούδας.

Πού βρέθηκαν οι αράχνες;
Το κύμα δεν μπορεί να βοηθήσει.

Ρωτάτε
πού βρέθηκαν οι αράχνες;

Ξυπόλυτοι και κουρελήδες,
σχισμένα δάκτυλα
και ροζιασμένες φτέρες,
ξέμπλεκα τα μαλλιά,
πηκτά από ιδρώτα
και χώμα,
αφήνουν την αγαπημένη γη
και τρέχουν.

Κλαίνει στον κόρφο των μανάδων
παιδιά αγοουροξυπνημένα.

Τί νάναι το κακό;
Τί νάναι η κατάρα
και τρέχουν
μακριά απ' την αγαπημένη γή;

Ρωτάτε
πού βρέθηκαν οι αράχνες;

Ο θάνατος έρχεται από τον ουρανό.
Ο θάνατος έρχεται από το βουνό.
Ο θάνατος έρχεται από το δρόμο.
Ο θάνατος είναι παντού.
Τον είδαν Ξαφνικά το θάνατο.
Δεν τον κατάλαβαν,
γιατί δεν τον ήξεραν έτσι.
Εκείνος που ήξεραν
είχε αρχές,
ήταν συμπονετικός,
ήταν καλοδεχούμενος

στον πόνο των ανθρώπων.
Και όλοι τον περίμεναν.
Το θάνατο του πολιτισμού
δεν τον περίμεναν.

Το σίδηρο και το μολύβι
και τη φωτιά
που αμόλησε μια απόφαση,
για να μεταστρέψει
την τάξη σε χάος.

Πώς συμβαίνουν
τέτοια πράγματα!
πώς επιτρέπεται
η μεταστροφή!

Ο κόσμος βγαίνει από το χάος.
Πώς βγαίνει το χάος από τον κόσμο!
Κάποιο λάθος στην τροφοδότηση
του υπολογιστή.
Κάποιο λάθος
δημιούργησε ένα τέρας,
τον Αττίλα.
Το δημιούργημα είναι ασυνήθιστο
Πέρασε καιρός

να συνέλθει ο κόσμος.
Πως ένας άνθρωπος,
πως λίγοι άνθρωποι,
δημιουργούν τέρατα,
Αττίλες!
Πως οι πολλοί άνθρωποι

καθυποτάσσονται!
Πως επιτρέπουν τέρατα,
Αττίλες!

Ποιος δεν αποφεύγει
το σίδηρο και το μολύβι,
ποιος δεν αποφεύγει
τη φωτιά που καίει,
ποιος δεν αποφεύγει
το θάνατο του πολιτισμού!

Το λάθος στον υπολογιστή
ήταν ηθελημένο.
Το τέρας
ήταν ηθελημένο.
Ο Αττίλας
ήταν ηθελημένος.

Μα δεν πέρασαν οι Αττίλες.
Δεν επιζούν τα τέρατα,
σαν στηθούν μετερίζια.

Πρέπει να κρημιστούν
μόνιμα οι Αττίλες,
και να μην τροφοδοτούνται
με λάθος
οι υπολογιστές.

Η ιστορία ενός τόπου είναι η ιστορία των ανθρώπων-του. Η ιστορία των ανθρώπων συνθέτει την προσωπικότητά-τους, τα συστατικά-τους, τις σταθερότητές-τους, ό,τι άφθαρτο, ό,τι απείραχτο και αιώνιο. Ο άνθρωπος της Κύπρου έχει την ιστορία-του.

Η πολύφλαισθη θάλασσα,
η πολύβηθη θάλασσα
που γυροφέρνει,
και κεντά
το νταντελένιο κρόσι,
ανοίγει τις μνήμες
τις πανάρχαιες:
Θυμάται,
συλλογάται
και γυροφέρνει
την ακτή της Κύπρου.

Άσπιλη,
αμόλυνη,
κυκλοφέρνει
από την Αμμόχωστο
στην Κερύνεια,
από τον Κορμακίτη
στον Ικάμα,
από το Ακρωτήρι
στο Παραλίμνι.

Η πολύβοη θάλασσα,
η πολύξερη θάλασσα,
η θάλασσα
με τις μνήμες
και τη γνώση.

Ο άνθρωπος της Κύπρου
έγινε ένα με τη θάλασσά-του.
Οι Ξένοι όλων των καιρών
δεν το μπόρεσαν
στη γη τούτη.

Ο άνθρωπος της Κύπρου
είναι ένα με τη θάλασσά-του.
Οι Ξένοι δεν μπορούν
να την ακούσουν.
Οι Ξένοι δεν μπορούν
να αφανίσουν
τον άνθρωπο της Κύπρου,
γιατι δεν μπορούν
να αφανίσουν τη θάλασσα-του.
Δεν μπορούν να αφανίσουν
τις μνήμες-της.

Οι ρίζες είναι βαθιές.
Η μάνητα του εχθρού,
ο φθόνος του Ξένου,
δεν τις προσβάλλουν.

Ο άνθρωπος της Κύπρου
έγινε ένα
με τη θάλασσά-του

Τη θάλασσα
που τον περιζώνει.
Τη θάλασσα
που έχει τις μνήμες
τις πανάρχαιες,
τις μνήμες τις δικές-του,
τις ριζιμιές.

Το νούμερο 1974

Το νούμερο 1570

Το νούμερο 1489

Το νούμερο 1192

Το νούμερο 692.

Χαράχτηκαν βαθιά
στη μνήμη
του ανθρώπου της Κύπρου,
της θάλασσας της Κύπρου.

Και πιο πίσω
άλλα νούμερα στο χρόνο,
χρυσά.

Το νούμερο 499 π.Χ.

Το νούμερο 411 π.Χ.

Το νούμερο 332 π.Χ.

Και πιο ύστερα
το νούμερο 1955.

Τα νούμερα
είναι σταθμοί
στη δοκιμασία.

Ο άνθρωπος της Κύπρου
διάβηκε
και διαβαίνει
τους σταθμούς,
διάβηκε
και διαβαίνει
τους σταθμούς,
διάβηκε
και διαβαίνει
τα νούμερα,
διαβαίνει
τα φράγματα
του Αττίλα.

Αρχαίος και νέος Αττίλας
είναι το ίδιο.

Ο άνθρωπος της Κύπρου
είναι ο ίδιος

Η ζωή είναι η ίδια.

Ο αγώνας είναι η ζωή.

Ο άνθρωπος της Κύπρου
αγωνίζεται.

Ο άνθρωπος της Κύπρου ζει.

Δε λογαριάζει τον Αττίλα.

Τα νούμερα
είναι απόδειξη.

Η ζωή

είναι σκαμπανέβασμα.

Μόνο έτσι

έχει ενδιαφέρο

κι ας υπάρχουν οι Αττίλες.

Το βράδυ, όταν ανάβουν τα φώτα της Λευκωσίας και σε αποκόπτουν από τη φύση και τον ουρανό, γίνεσαι μερμήγκι σε μια υπόγεια φωλιά. Νιώθεις αποκομμένος, γιατί τα φώτα της πόλης θέτουν φραγμούς στα άστρα και στη φύση, που βρίσκεται πέρα από τις χωροταξικές ζώνες του πολιτισμού. Από την πολυκατοικία κατάφατσα του Πενταδάκτυλου, περνάς το φράγμα του πολιτισμού και βλέπεις το φόντο-του.

Τρία χρόνια
από το καλοκαίρι,
το κακοκαίρι
εκείνο.

Να το συνηθίσαμε
το θέαμα!
Να μην το κοιτάζουμε
άραγε!
Μήπως είναι η ψυχολογία
του ανθρώπου
να συνηθίζει!

Οι Τούρκοι το πιστεύουν
και επιμένουν
στον ψυχολογικό νόμο.
Εμείς πιστεύουμε;
Κι εμείς πιστεύουμε.
Δεν πας κόντρα
στην 'επιστήμη.

Όμως
δεν είναι κόντρα
η πίστη στην ανατροπή,
τον απειθισμό,
το νόμο
που εξουδετερώνει.

Είναι και τούτο επιστήμη,
η μακρόχρονη επιστήμη
της μακρόχρονης ιστορίας
της Κύπρου.

Δεν ξεριζώνονται
οι μνήμες.
Ο άνθρωπος της Κύπρου
έγινε ένα
με τη θάλασσά-του.

Όταν πάρει η νύχτα,
το φόντο του Πενταδάκτυλου
γίνεται μαύρο
και τα φωτεινά ματάκια
των χωριών-του
λαμπυρίζουν
και λαχταρούν

Ψηλά στην κορυφογραμμή
τα πέντε δάκτυλα
χρυσίζουν
στο νού-μας,
από το φως της Κερύνειας
και το σμίξιμο
του ουρανού.

Ν° απλώσεις το χέρι
ψηλαφάς τον Πενταδάκτυλο
και νιώθεις
που πάλλεται η καρδιά-του.

ΑΝΤΩΝΗΣ ΠΑΠΑΓΩΑΝΝΟΥ

ΚΟΝΣΕΡΤΟ ΓΙΑ ΣΠΑΣΜΕΝΟ ΒΙΟΛΟΝΤΣΕΛΛΟ

Τὸ φθινοπωρινὸ ἀπόγευμα εἶχε μιὰ δική του γλυκασιά, μιὰ δική του μουσική. Δὲν μπορούσε νὰ τὴν περιγράψῃ, τὴν ἔνοιθε ὅμως. Ἦθελε νὰ τὸ πῆ σὲ ὄλους τοὺς ἀνθρώπους.

Περπάταγε, ἐπέστρεφε σπῆτι του. Στους δρόμους πολὺς κόσμος. Ὅλοι τρέχανε, ὄλοι ἦτανε διασπικτοί, ὄλοι μὲ τίς δουλειές τους. «Ποῦ νὰ κάτσης νὰ τοὺς πῆς τώρα», σκέφτηκε. Ποῖος θὰ τὸν ἄκουε. Ποῖος θὰ ἄκουε ἓνα ἀπλὸ φοιτητάκο.

Ἀκόμα μιὰ φορά τὸ μυαλό του ἄρχισε νὰ παίρνῃ στροφές, πολλὲς στροφές, παράξενες στροφές, ἐπικίνδυνες στροφές. «Ἄν ὅμως... ἂν ὅμως... ἂν λέω ἦταν δυνατὸ νὰ γίνω ἄρχοντας ἢ πρόεδρος..., ἂν κατάφερα νὰ γίνω πρόεδρος αὐτῆς τῆς πόλης... τῆς πόλης τοῦ ἑκατομμυρίου τῶν ἀνθρώπων ποὺ τρέχουν..., ἂν γινόμουν, καὶ μετὰ πρόεδρος τῆς χώρας τούτης..., κι ὕστερα... κι ὕστερα κι ἄλλης, κι ἄλλης κι ἄλλης... καὶ μετὰ..., μετὰ πρόεδρος ὄλου τοῦ κόσμου, γαί, γαί, πρόεδρος ὄλου τοῦ κόσμου... καὶ μετὰ..., μετὰ γιατί ὄχι δηλαδὴ, καὶ ὄλου τοῦ σύμπαντος καὶ μετὰ, μετὰ τί; Ἄ γαί μετὰ θὰ μπορούσα νὰ τὸ πῶ σὲ ὄλους τοὺς ἀνθρώπους».

«Θὰ ἔχω δικαιώματα πάνω σὲ ὄλους τοὺς ἀνθρώπους ἐπιτέλους», φώναξε καθὼς ἔμπαινε στὸ δωμάτιο του. Ἡ σκέψῃ αὐτὴ ἔδωσε στὸ πρόσωπό του ἓνα πικρὸ χαμόγελο κι ἔβγαλε τὰ παπούτσια. Εἶχε κουραστῆ. Τὸ ἤξερε πὼς ποτὲ δὲν θὰ εἶχε δικαιώματα πάνω σὲ κανέναν ἀνθρώπο. Οὔτε καν τὸ ἤθελε αὐτό. Τὸ ἀριστερό του πόδι, αὐτὸ ποὺ κράταγε τὴν καρδιά, εἶχε κουραστῆ περισσότερο ἀπ' τὸ δεξιό. Τώρα ποὺ ἔβγαλε τὰ παπούτσια του θὰ ξεκουραζόταν.

Ἦξερε πὼς ἔχει ἀνθρώπους ποὺ νομίζουν πὼς ἔχουν δικαιώματα πάνω του. Κι ἐπειδὴ νομίζουν πὼς ἔχουν δικαιώματα πάνω του νομίζουν πὼς μπορούν νὰ ξαπλώσουν μαζί του. Ἔτσι καὶ ἡ θεία - Νάντια (ἔτσι τὴ φωνάζαμε). Ἡ θεία - Νάντια ἤρθε τὴν ὥρα ποὺ ξεκουραζόταν καὶ τὰ σκέφτοταν ὅλα αὐτὰ καὶ τοῦ εἶπε πὼς θέλει νὰ ξαπλώσει μαζί του.

«Καὶ τώρα τί τῆς λένε;» σκέφτηκε. Τώρα αὐτὸς τόξερε πὼς ἡ θεία - Νάντια εἶχε ἀπ' ὄλων τῶν εἰδῶν τὰ ἀφροδίσια νοσήματα.

«Καὶ τώρα τί τῆς λένε;» ξανασκέφτηκε. Νὰ τῆς ἔλεγε πὼς εἶναι ἀρρωστη ἀποκλείεται. Αὐτὴ δὲν τὸ ἤξερε. Κι ὄχι μόνο δὲν τὸ ἤξερε, ἀλλὰ ἔλα ποὺ νόμιζε μάλιστα πὼς εἶναι τελείως ὑγιὴς κι ἔκανε κι ἐπίδειξη.

«Κι ἐγώ... κι ἐγὼ ποὺ ξέρω δὲν μπορῶ νὰ πῶ τίποτα», σκέφτηκε ἀναστενάζοντας. Ἄν τῆς τὸ ἔλεγε θὰ τὸν κατακοιμάταζε. Αὐτὴ καὶ οἱ δικαί της ἀπ' τὸ δουνό. Ἐκεῖ πάνω ὄλοι εἶναι ἀρρωστοί, ὄλοι πάσχουν.

Ἔβλεπε τὸν πόθο στὰ μάτια της τὰ ξεφτισμένα. Ἔβαλε στοιχίμα πὼς οὔτε τὰ δόντια της εἶχε πλύνει. Τὸ ἀριστερό του πόδι ἦταν κουρασμένο ἀκόμα.

Τὴν κοίταζε, τὴν κοίταζε, τὸν κοίταζε κι αὐτὴ ἀπληστα, ἀνοῖξε τὰ ρουθούνια της, περίμενε ἀπάντησῃ, τὴν κοίταζε καὶ τὸ μυαλουδάκι του, γιατί εἶχε, ἔπαιρνε πάλι στροφές, πολλὲς στροφές, χιλιάδες, μυριάδες στροφές τὸ δευτερόλεπτο, τὸ δέκατο τοῦ δευτερολέπτου. «Τί νὰ κάνω» σκεφτόταν, «τί νὰ κάνω, δὲν μπορῶ νὰ τῆς τὸ πῶ. Θάνατος». Ἄρχισε νὰ τῆς λέει κάτι μασημένα λόγια.

«Ἐρετε..., τί νὰ σᾶς πῶ... πὼς... ὄχι δηλαδὴ πὼς ἔχω τίποτα ἐναντίον σας ὄχι, ὄχι... ἔχετε δικιο..., ἔχετε ἀπόλυτο δικιο, δὲν τὸ ἀρνοῦμαι, ἀλλά..., ἀλλά, νά, ἴσως, ἴσως λέω τὸ ἰνστιτούτο ὄχι ἐσεῖς..., γιὰ νὰ εἴμαστε σαφεῖς... ἴσως λέω τὸ ἰνστιτούτο νὰ ἔχη ἀρρώστειες..., ναι, ναι μπορῶ νὰ σᾶς πῶ ὅτι ἔχω σαφεῖς ἐνδείξεις..., ἐνδείξεις δηλαδὴ ὄχι ἀποδείξεις..., ἐνδείξεις ὅτι τὸ ἰνστιτούτο ποὺ ἀντιπροσωπεύετε ἔχει μερικὲς... δηλαδὴ λίγες ἄ... νὰ ἀρρώστειες, καὶ ὡς ἐκ τούτου κρίνω σκόπιμο...»

Ἐδῶ ἔγινε ἡ ἔκρηξη. Κάθε δευτερόλεπτο, κάπου στὸν κόσμο, γίνεται καὶ μιὰ ἔκρηξη ἱερῆς ἀγανάχτησης. Ἡ θεία - Νάντια ἄρχισε νὰ ξερνᾶ ἓνα ξερατὸ γεμάτο αἷμα, πύο καὶ ἀρρώστεια.

«Ἄλλοῦ αὐτὰ, μικρέ μου» τοῦ ἔλεγε. «Ἄλλοῦ αὐτὰ νὰ τὰ λές. Ὅχι σὲ μένα. Ἐμένα δὲ μὲ ξεγελάς. Ξέρεις πολὺ καλὰ ὅτι ἐμεῖς εἴμαστε οἱ πιδὺ ὑγιεῖς ἄνθρωποι στὸν κόσμο. Εἴμαστε οἱ ὑγιέστεροι, εἴμαστε οἱ καλύτεροι, οἱ πρωτοπόροι. Δίνουμε τὸ παράδειγμα σὲ ὅλους. Σὲ λίγο ὅλοι θὰ κάνουν ὅ,τι κάνουμε κι ἐμεῖς τώρα. Δὲν ὑπάρχει ἄλλη λύση γι' αὐτοὺς. Σύντομα θὰ ἀναγκαστοῦν νὰ καταλάβουν ὅτι μόνο ἐμεῖς ἔχουμε δίκιο. Κι ἐσύ κάθεται καὶ μοῦ πουλάς ψεύτικη φιλοσοφία ὅτι ἔχουμε ἀρρώστειες. Δὲν εἶναι αὐτὴ ἡ πραγματικὴ ἐξήγηση, μικρούλη μου. Τὸ ξέρεις πολὺ καλὰ. Ἡ πραγματικὴ ἐξήγηση εἶναι ὅτι δὲν μᾶς ἀγαπᾶς. Δὲν μᾶς ἀγαπᾶς ὅπως σ' ἀγαποῦμε ἐμεῖς ὅπως ἀγαποῦμε ὅλο τὸν κόσμο καὶ θέλουμε νὰ ξαπλώσουμε μὲ ὅλο τὸν κόσμο. Κι ἐσύ ἤρθες σὲ μᾶς γιὰ νὰ μάθης νὰ μᾶς ἀγαπᾶς καὶ νὰ μάθης νὰ ξαπλώνης μαζί μας, νὰ κάνης ἔρωτα μαζί μας. Κι ἔπειτα νὰ ἐπιστρέψης πίσω στοὺς δικούς σου καὶ νὰ ξαπλώσης μαζί τους. Γι' αὐτὸ ἤρθες σὲ μᾶς. Αὐτὸς εἶναι ὁ σκοπὸς σου μὴν τὸ ξεχνᾶς. Κατάλαβέ το. Κι ἂν δὲν μπορεῖς νὰ τὸ καταλάβης τότε...»

Ἦθελε νὰ μιλήσῃ, νὰ φωνάξῃ, νὰ κλάψῃ κι ὅμως δὲν μποροῦσε. Ἐνας κόμπος ἦτανε στὸ λαιμὸ του. Ἦθελε νὰ πιῇ νερό.

«Θεία - Νάντια μπορῶ νὰ πιῶ λίγο νερὸ σᾶς παρακαλῶ;»

Ἡ θεία - Νάντια ἀνοίξε διάπλατα τὰ ξεφτισμένα μάτια της, ἀνοίξε καὶ τὸ στόμα της, προσπαθοῦσε ν' ἀναπνεύσῃ. Θεέ μου, πόσο βρωμοῦσε τὸ δωμάτιο ἀπὸ τὸ ξερατὸ.

«Δυὸ λεπτὰ σᾶς παρακαλῶ θεία - Νάντια, μόνο δυὸ λεπτὰ νὰ πάω νὰ πιῶ λίγο νερὸ καὶ θὰ ἔρθω πάλι... Μόνο δυὸ λεπτὰ. Σὲ δυὸ λεπτὰ θὰ εἶμαι πίσω. Ἐν τῷ μεταξύ ἂν θέλετε νὰ σᾶς δάλω λίγη μουσικὴ. Ἐχω ὄραια μουσικὴ ξέρετε. Νὰ σᾶς δάλω τὸν ἀγαπημένο μου δίσκο. Ἴσως γιαντρευτῆτε. Τώρα νὰ σᾶς τὸν φέρω».

«Δὲν θέλω ν' ἀκούσω τὴ μουσικὴ σου» τσίριξε ἡ θεία - Νάντια. Δὲν εἶναι αὐτὸς ὁ σκοπὸς ποὺ ἦλθα. Ἐγὼ ἦλθα νὰ ξαπλώσω μαζί σου. Ἀρνῆθηκες καὶ θὰ πληρώσης».

Θεέ μου, τί τῆς λένε τῶρ α; Δὲ μιλήσε. Στὸ κάτω - κάτω τί νὰ πῆ; Ὅλα ἤδη ἦταν χαμένα. Αὐτὸ ἦταν σίγουρο. Τὸ παιχνίδι ὅμως ἔπρεπε νὰ παιχτῆ ὡς τὸ τέλος.

«Ὡστε αὐτὸ ἦταν ὄλο;» σκέφτηκε. «Ἐτσι τελειώνουν ὄλα;» Πῆρε τὸ δίσκο μὲ χέρια ποὺ τρέμανε ἀπὸ συγκίνηση καὶ τὸν κράτησε σταθερὰ μπροστά του σὰν εὐαγγέλιο. Οὔτε τὸ νερὸ δὲν πρόλαβε νὰ τὸ πιῇ, κι ὁ κόμπος εἶχε μείνει στὸ λαιμὸ του. Τὸ ἀριστερό του πόδι εἶχε ξεραθῆ τελείως. «Ὡστε αὐτὸ ἦταν ὄλο», σκεφτόταν ἐνῶ ἔβαζε τὸ δίσκο πάνω στὸ πικ-ἄπ καὶ ἡ μουσικὴ κάλυπτε τὰ πάντα. Τὰ πάντα.

Αὐτὸ ἦταν ὄλο. Ἡ θεία - Νάντια πετάχτηκε πάνω βιάζοντας μιὰ ἄγρια κραυγή, ἀρπάξε τὸ δίσκο, τὸν ἔσπασε, πῆρε ἓνα κομμάτι καὶ τὸ ἔμπηξε στὴν καρδιά του. Αὐτὸ ὅμως δὲν ἦταν ἀναγκαῖο, γιατί ἡ καρδιά του εἶχε ἤδη σπάσει μὲ τὸ σπᾶσιμο τοῦ δίσκου.

ΜΑΡΙΑ ΚΥΠΡΙΑΝΟΥ

Κ Α Θ Ε Μ Η Ν Α

ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ

Η 28η ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Δέν ξέρω τί έπαθα σήμερα αλλά νοιώθω την ανάγκη να γράψω μερικές σκέψεις μου σχετικά με την 28η Οκτωβρίου. Θυμάμαι με τί εθνική υπερηφάνεια γιορτάζαμε έμεις τον καιρό που πηγαίναμε σχολείο τη γιορτή αυτή, με πόση άνυπομονησία την περιμέναμε, όχι για να χάσουμε φυσικά μερικά μαθήματα, αλλά για να διακηρύξουμε πώς είμαστε Έλληνες γιορτάζοντας αντίμα με τον υπόλοιπο Έλληνισμό τό έπος του σαράντα.

Πρωί, πρωί, πριν άκόμα τό φώς του ήλιου χαράξει, πηγαίναμε με τη στολή μας στο Γυμνάσιο μας για τό έωθινό. Όλα τά σπίατα με τη γαλανόλευκη να κυματίζει, οι δρόμοι στρωμένοι με μερσίνια και ύάφνη, από όπου περνούσαμε ψάλλοντας έμβατήρια κι ό κόσμος έβγαινε και μας χειροκροτούσε. Και όταν τελικά φθάναμε στην πλατεία ήρώων για να καταθέσουμε ένα στεφάνι σε ένδειξη ελάχιστης τιμής σ' αυτούς που πρόσφεραν τη ζωή τους για τά ιδανικά της φυλής τότε ψάλλοντας τον εθνικό ύμνο κλαίγαμε από συγκίνηση γιατί άνήκαμε στο μεγάλο Έλληνικό Έθνος. Νοιώθαμε μια υπερηφάνεια που είμαστε Έλληνες! Νοιώθαμε ό τι είμαστε κι έμεις έτοιμοι να προσφέρουμε τον έαυτό μας για την τιμή και την αξιοπρέπεια της πατρίδας μας. Και αυτά όλα κάναμε αούθόρμητα με την καθοδήγηση των καθηγητών μας που δεν έχαναν εύκαιρία να μας διδάξουν τά καλά της φυλής μας, τό ύάθημα της Ιστορίας, των Έλληνικών, της άγωγής του πολίτη.

Δέν ξέρω, ίσως μου πήτε ό τι ή έποχή μας ήταν αυτή που έγραψε τό Έπος του 55-59 κι οι συνθήκες τότε για την άπελευθέρωση της πατρίδας μας ήταν εύνοϊκές για την καλλιέργεια τέτοια άγωγής και νοοτροπίας. Άλλά και σήμερα οι συνθήκες δεν είναι καλύτερες. Μπορώ να πω χειρότερες. Αυτή τη στιγμή ή πατρίδα μας είναι σκλαβωμένη. Τά χωριά μας που γεννηθήκαμε και μεγαλώσαμε, τά σχολεία μας που τόσα μας έδασαν, και γαλούχησαν με τά εθνικά ιδανικά τόσες γενιές είναι σκλαβωμένα και βουβά. Οι άδελφοί μας, οι συγγενείς μας, οι φίλοι μας είναι πρόσφυγες. Γι' αυτό περίμενα πώς οι νέοι μας στα σχολεία τους θα εύρισκαν πρόσφορο έδαφος να καλλιεργήσουν τό εθνικό τους φρόνημα, τον ένθουσιασμό τους και

την εθνική τους υπερηφάνεια για να μπορέσουν κι' αυτοί με την σειρά τους να προσφέρουν στην πατρίδα τους την έλευθερία πολεμώντας τους έχθρούς της.

Άπό ό,τι πρόσεξα όμως ούτε παρέλαση μαθητική έγινε, αλλά μόνο μια μικρή γιορτή που διάρκεσε μια περίπου ώρα και μετά τά παιδιά πήγαν σινεμά... Άν νομίζουμε ό τι ένας άγώνας κερδίζεται μόνο με λόγια ή μόνο με τά τάνκς και τά άλλα σύγχρονα όπλα τότε είναι μεγάλο τό λάθος μας. Ένας άγώνας κερδίζεται με τό ψυχικό φρόνημα, με τον ένθουσιασμό, με την φιλοπατρία. Όσα όπλα και να έχουμε, αν αυτοί που τά χειρίζονται δεν πολεμούν με την ψυχή τους για τά ιερά και τά όσια της φυλής μας τότε είμαστε καταδικασμένοι να άποτύχουμε. Είναι καιρός, νομίζω να εισάξουμε στα σχολεία μας τον ένθουσιασμό του Έλληνα, να καλλιεργήσουμε τό εθνικό φρόνημα και τό ψυχικό σθένος και την εθνική υπερηφάνεια ό τι είμαστε Έλληνες με όλα τά καλά της φυλής μας άποφεύγοντας τά λάθη και τά κακά μας, και τότε θα είμαστε βέβαιοι ό τι αυτός ό τόπος θα άπελευθερωθεί, και πολύ σύντομα μάλιστα, από τους Τούρκους κατακτητές του.

ΜΑΡΙΑ Κ. ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ

ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ

Ν. Καζαντζάκης: «Καποδίστριας», σκην. Ν. Σιαφάλη και Παν. Σέρρη, Σκηνικά—κοστούμια Κ. Καυκαρίση, μουσ. Ν. Παναγιώτου = Ε. ύ. Ο' Νήλ: «Ταξίδι μακρινής μέρας μέσα στην νύχτα», σκην. Εύη Γαβριηλίδη, σκηνικά—κοστούμια Ν. Κουρούση.

Άπό την άρχή όφείλω να δηλώσω πώς για μένα ό καλύτερος Κζαντζάκης, ό ποιητής με μέγεθος, βρίσκεται στις τραγωδίες του. Μπορεί αυτές να μην προσφέρονται στον κοινό άναγνώστη. Να τις έκπια αυτές άλλα να μην του μιλούν στο διάβασμα όταν δεν έχει τη mania του θεάτρου και μια ξεχωριστή φαντασία που να δημιουργεί μες τό νοϋ του ένα είδος σκηνικής δράσης κατά την άνάγνωση. Ίσως και ή ποιητική μορφή να μην έλκύει ένα μη εξειδικευμένο σε τέτοιες φόρμες κοινό.

Στην Κύπρο πρωτοπαρουσιάστηκε Κζαντζάκης στη σκηνή από τό Πανκύπιο Γυμνάσιο με βοήθεια έπαγγελματιών ήθοποιών. Παίχτηκε με πολύ λιτό τρόπο ό «Κωνσταντί-

νος Παλαιολόγος». Έτσι μου δόθηκε κι έμένα ή εύκαιρία νά δω στή σκηνή ό,τι μέ γοήτευε στίς σελίδες του βιβλίου. Καί τότε πεισθήκα πώς τό ποιητικό θέατρο του Καζαντζάκη μπορεί νά συγκινήσει και νά διδάξει μέ τόν αισθητικό τρόπο, όταν ζωντανεύεται μέ τόν προφορικό λόγο σέ έπιμελημένη παράσταση. Δέν θ' άναφερθώ έδώ στήν υπέροχη παράσταση του «Χριστόφορου Κολόμβου» μέ τόν Κατράκη, κι άς είχε τούτη ή τραγωδία λιγώτερη σκηνική δράση παρά ό «Κωνσταντίνος Παλαιολόγος» κι άς μη μάς μιλούσε πολύ σ' έμάς τούς Έλληνες σάν ύπόθεση, μιá και ήταν πολύ έξω από τή Ζωή μας σάν λαού.

Μέ τόν «Καποδίστρια» συμπλήρωσα τήν άποψη μου για τήν άξία του θεατρικού Καζαντζάκη κι άς υπερισχύει σήμερα στους θεατρικούς κύκλους ή ιδέα πώς «πιάνει» τό θέατρο όταν είναι τούτο πολύ θέμα μέ πολλά διεγερτικά έπινοήματα, μουσικές επενδύσεις και χορευτικά πού τό μετατρέπουν συνήθως σ' έπιθεώρηση.

Ό Καζαντζάκης πολύ όρθά δήλωσε τόν στόχο του γράφοντας τήν τραγωδία «Καποδίστριας»: «Τούτη τήν ύψηλή άγέλαστη όρετή θέλησα νά τονίσω στήν τραγωδία μου, άναμερίζοντας όλες τίς εφήμερες πολιτικές και κοινωνικές ιδεολογίες τής άποχής μας. Είδα τόν άνθρωπο πού στέκεται όρθός, άπλος, μπροστά στό χάος και τό κοιτάζει. Καί δέ γυρίζει πίσω. Τό έναντίον, άντρείθεει. Ζητάει τό άδύνατο. Ποιό άδύνατο; Νά βάλει τάξη στό χάος».

Κι έπειδή ένα κρατικό θέατρο πρέπει νά κοιτάζει τά έργα πού θά παρουσιάζει από δυό πλευρές, τή θεατρική παιδεία και τή σύγχρονα έπιτόπια προβλήματα, τούς καιρούς, νομίζω πώς ό «Καποδίστριας» άναποκρινόταν πέρα για πέρα σ' αυτές τίς δυό άπαιτήσεις. Άκόμα πιο καλά θά ήταν άν τό έργο παρουσιαζόταν στό «Έτος Καποδίστρια», πού ήθελε τότε και τήν έννοια τής συμμετοχής στους πανελληνίους έορτασμούς.

Άς δούμε τήν παράσταση του ΘΟΚ πού από πρώτη ματιά είχε ύψηλό στόχο και όχι μιá άπλή εμφάνιση σ' επέτειο για ίκανοποίηση γιορταστικών άναγκών. Ό ρυθμός τής παράστασης, άν έξαιρεσομε λίγο τήν άρχή (πήγα στήν πρώτη κι όπωσδήποτε ύπάρχει λίγη νευρική ότητα) είχε ρυθμό γοργό και ζωντανό. Η τοποθέτηση τών μικρών συνόλων πάνω στή σκηνή έδινε τήν ιδέα του πλήθους, τίς άντιμαχόμενες πολιτικές—κομματικές παρατάξεις τών άγωνιστών. Κάπως ύπερβολικά νευρικός ήταν ό Μακρυγιάννης (Φαίδρος Στασίνας), αλλά από τήν ιστορία και τήν αυθοιογραφία του έτσι πρέπει νά συμπεριφερόταν (παρόλο πού έπαναλαμβάνω, τό σανίδι έχει μιάν άλλην πραγματικότητα, τή θεατρική).

Η κάποια έφηβική ρωμαντικότητα του Γιώργη Μαυρομιχάλη (Νεόφυτος Νεόφυτος)

πού άντιπροσώπευε μέ τόν λόγο του τόν ιδεαλιστή πού πίστευε τίς αιώνια άπραγματοποιητες έλπίδες μας για έξωτερική βοήθεια, άποδόθηκε πολύ καλά. Έξαιρετικός υπήρξε ό Θεόδωρος Κολοκοτρώνης (Βλαδίμηρος Καυκαρίδης) τόσο μέ τό παρουσιαστικό και τίς κινήσεις του όσον και μέ τή βροντώδη φωνή του (περίπτωση άρμονικού συνδυασμού τής πραγματικότητας, όπως τή θέλει ή ιστορία, και τής πραγματικότητας τής σκηνής). Ύστερησε στήν άρθρωση ό υδραίος Γκίκας (Στέλιος Καυκαρίδης) όταν όργιζόταν και διαλεγόταν μέ πάθος.

Πολύ καλός ό τραγουδιστής (Φίλης Καραβιώτης) σέ όλα του. Ό Καποδίστριας (Νίκος Σιαφκάλης), ενώ έρμίνευε πολύ σωστό τόν ρόλο του, θά προτιμούσα νά έπιλεγόταν ένας άλλος ήθοποιός στή θέση του, ειδικά ό Πεττεμερίδης, για λόγους καθαρά παρουσίσης και προφοράς. Η όμιλία του Σιαφκάλη έχει κάποιαν ιδιότυπη σκληρότητα. Η ιστορία λέγει πώς ό Καποδίστριας ήταν πολύ έλκυστικός συνομιλητής. Έπιπλέον θά πρέπει νά γεμίζει τή σκηνή μέ μιá σφαιρική ευγένεια (τρόπους, όμιλία, παρουσιαστικό) για νά ξεχωρίσει από τούς άγωνιστές. Όστόσο ή παράσταση άν δέν ήταν άμογη ήταν κάλλιστη, ίκανοποιητική από τήν σκηνοθετική και έρμηνευτική άποψη.

Τό σκηνικό τής πρώτης πράξης, στό γραφείο του Καποδίστρια έδειχνε πέρα για πέρα τήν φτώχεια, αλλά και τήν απλότητα τών ήμερών άκείνων. Τό δεύτερο σκηνικό, στήν πλατεία μπροστά στό οίκημα του κυβερνήτη, είχε κάποιο χαρακτήρα, αλλά φαινόταν σάν άτροφικό τό κατάλυμα του Κυβερνήτη, σέ σύγκριση μέ τά διπλανά κτίσματα. Τό τρίτο σκηνικό, έξω από τήν εκκλησία μέ τό χαμηλό ύψος, μιλούσε εύγλωττα για τά χαμηλά τότε στό Ναύπλιο δημόσια ιδρύματα. Κάτι όμως έλειπε στό δεύτερο και τρίτο σκηνικό από τήν άποψη χρώματος ή φωτισμού. Τό φώς στό Ναύπλιο έχει περισσότερη άσπράδα. (Σέ τούτο μέ παρασέρνει ή γνωριμία μου μέ τόν τόπο και πιθανό από τή σκηνογραφική άποψη νάχω άδικο).

Πολύ άπλή, χωρίς πατριωτικές έπιδείξεις, ή μουσική του Νάσου Παναγιώτου. Άλλά γιατί χρησιμοποιηθήκανε δυό τραγούδια του Θεοδωράκη; Για προβολή ή προσέλευση κοινού; Δέν διακατέχομαι από άντιπάθεια προς τόν Θεοδωράκη, αλλά από συμπάθεια προς τούς κύριους συνθέτες κι άς μιμούνται αυτοί πολλές φορές ένοχλητικά συνθέσεις Θεοδωράκη.

Πάντως ό ΘΟΚ πρόσφερε στό κοινό με τήν παρουσίαση του «Καποδίστρια» και δικαιολόγησε πέρα για πέρα τήν ύπαρξή του.

✱

Μέ τό έργο «Ταξίδι μακρινής μέρας μέσα στή νύχτα» του Ευγένιου Ο'Νήλ ό ΘΟΚ

κάλυψε τὸ ἓνα μόνο σκέλος τοῦ προορισμοῦ του, τὴ θεατρικὴ παιδεία. Μᾶς ἔδωσε ἓνα καλὸ καὶ χαρακτηριστικὸ δημιούργημα τοῦ ἀμερικανοῦ αὐτοῦ συγγραφέα, τὴν αὐτοβιογραφία του, ἀλλὰ μὲ ὑπόθεση ἀσχετὴ πρὸς τὰ κυπριακὰ δεδομένα. Σωστὸ εἶναι οἱ ὑπεύθυνοι νὰ διαλεγούν τέτοια ἔργα ἀπὸ τὸ διεθνὲς ρεπερτόριο πού νὰ καλύπτουν μ' αὐτὰ καὶ τὶς δυὸ ἀπαιτήσεις, παιδεία καὶ ἀποκρίσεις ἢ εἰσαγωγή σὲ τρέχοντα, εἰδικὰ δικά μας, προβλήματα.

Ἡ παράσταση ὅμως κούρασε ὑπερβολικά. Δὲν μπορεῖς ὅσο κι ἂν εἶσαι καλοπροαίρετος νὰ παρακολουθεῖς θεατρικὸ ἔργο χωρὶς νὰ καταλαβαίνεις τὶς περισσότερες λέξεις. Ἡ Τζένη Γαϊτανοπούλου (Μαίρη Τάιρον) πότε ἔμασσοῦσε τὶς λέξεις, πότε τὶς ἔλεγε φοβερὰ σιγανὰ πού δὲν μπορούσαμε νὰ δγάσουμε νόημα, μὲ ἀποτέλεσμα φοβερὴ κούραση ἀπὸ τὴν προσπάθειά μας νὰ μαντέψουμε. Καὶ τοῦτο σὲ ἀντίθεση πρὸς τὴ θαυμάσια ἄρθρωση τοῦ Μούστρα (Τζέημς Τάιρον), πού ἦταν καταπληκτικός, τοῦ Χαραλάμπους (τοῦ μεγάλου γιοῦ) καὶ τοῦ Σπ. Σταυρινίδη (τοῦ μικρότερου γιοῦ) πού ἐπιπλέον ἀπὸ τὴν καλὴν ἄρθρωση εἶχαν καὶ δυνατὲς φωνές. Θὰ ἐπανέλθω στὸ σημεῖο τῆς πραγματικότητας στὸ σκηνίδι. Μὲ τὸ νὰ εἶναι ἡ πρωταγωνίστρια δηλητηριασμένη ἀπὸ ναρκωτικὰ δὲν σημαίνει πῶς ὁ θεατῆς δὲν πρέπει νὰ θγάξει λέξη ἀπὸ ὅσο λέγει αὐτή. Ἀκριβῶς στὴν κακὴ ἐρμηνεία (καὶ δὲν γίνεται ἐρμηνεία χωρὶς τὸν καλὰ ἄρθρωμένο λόγο) τῆς Γαϊτανοπούλου τὸ ἔργο δὲν στέκεται σὰν παράσταση. Ἡ Μίχα (ὑπηρέτρια) καὶ μεθυσμένη ἄρθρωνε θαυμάσια. Αὐτὸ δὲν προβλημάτισε τὸν σκηνοθέτη;

Τὰ σκηνικά κατὰ τὰ ἄλλα πολὺ καλὰ (χρωματισμοί, τοποθέτηση ἐπιπλῶν, πλεκτὲς καρέκλες) ἀλλὰ βρισκόνταν σὲ κάποια ἀντίθεση πρὸς τὰ λόγια, ἰδίως τῆς Μαίρης Τάιρον, πῶς ὁ τοιγκούνης σύζυγός της δὲν ἐπιδιόρθωνε τοῦτο τὸ καλοκαιρινὸ σπίτι τους στὸν ἐπαρχιακὸ χῶρο κάπου δίπλα στὸ χωριό.

ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣΙΑΝΘΗΣ

Ράινερ Χάχφελντ: Ὁ Μορμόλης, ΘΟΚ, σκηνοθ. Α. Μαραγκοῦ, Χορογρ. Ἄντζελας Ἀλωνεύτη, σκηνικά—κοστοῦμια Ἄγγελου Ἄγγελῆ.

Ἡ ἀξία τοῦ παιδικοῦ θεάτρου δὲν ἀμφισβητεῖται. Ἴσως — καὶ πρέπει — νὰ συζητοῦνται τὰ θέματα τῶν παιδικῶν θεατρικῶν ἔργων.

Ὡστόσο ἀπὸ τὴν ἱστορικὴ ἄποψη πρέπει ν' ἀναφέρω τὸ «Παιδικὸ Θέατρο» τοῦ «Λυκείου Ἑλληνίδων Ἀρμοχόστου», ἰδῶς καὶ πραγματοποιηθῆς τῆς Μαρίας Π. Ἰωάννου, πού, ἀπ' ὅ,τι ξέρω, εἶναι ἡ πρώτη προσπάθεια αὐτοτελοῦς μὴ σχολικοῦ παιδικοῦ θεάτρου, μὲ ἐρμηνευτὲς παιδιὰ σχολικῆς ἡλικίας, καὶ τὴν ὁ-

μοια κίνηση τοῦ «Ἐθνικοῦ Συμβουλίου Νεολαίας», ὅπου ἐρμήνευαν τοὺς ρόλους ἐπαγγελματίες, κυρίως, ἠθοποιοί. Ὅμως οργανωμένο παιδικὸ θέατρο, μὲ κρατικὴ πιά εὐθύνη, παρουσίασαν ὁ «Θεατρικὸς Ὄργανισμὸς Κύπρου» (ΘΟΚ). Τελευταῖα γίνονται καὶ ἄλλες οργανωμένες κινήσεις γιὰ παιδικὸ θέατρο, σὲ ἐπιχειρηματικὴ βάση, ἀλλὰ εἶναι πρόωρη κάθε κριτικὴ ἀντιμετώπισή τους, παρόλο πού πρέπει νὰ θεωροῦνται αὐτὲς ἀξιεπαινεσάν ἐκκίνηση.

Μετὰ τὴ σύντομη αὐτὴ εἰσαγωγή ἄς δοῦμε τὸ νέο παιδικὸ ἐργάκι τοῦ ΘΟΚ.

Βασικὰ στὰ παιδικὰ παραμῦθια (καὶ στὸ παιδικὸ θέατρο) γίνεται μιὰ πάλη τοῦ κακοῦ μὲ τὸ καλὸ καὶ στὰ τελευταῖα ὑπερισχύει τὸ καλὸ. Αὐτὸ τουλάχιστον εἶναι ὁ ἠθικὸς στόχος κατὰ παράδοση. Ὅμως στὸ «Μορμόλη», πού παρουσιάσαν ἡ «Παιδικὴ Σκηνὴ τοῦ ΘΟΚ» δὲν ὑπάρχει τέτοιο διδάγμα ἢ πρόθεση γιὰ τέτοιο διδάγμα, μὲ τὸν αἰσθητικὸ, βέβαια, τρόπο. Ἀπεναντίας, τὸ μήνυμα εἶναι: τὰ νιάτα ἔχουν τὴν ὠραία τους καὶ ἀθάνατη τρέλλα πού ἐνοχλεῖ ἑμᾶς τοὺς μεγάλους στὰ χρόνια οἱ ὅποιοι λίγο - πολὺ ἀγγίζουμε τὰ ὅρια τοῦ γελοίου μὲ τὴν σοβαρότητα καὶ τὶς τάχως ταχτικὲς συνηθειές μας. Πρωτότυπο στὸ εἶδος του κι' εὐτυχημένο θέμα.

Ὡστόσο ἑμᾶς ἐνδιαφέρει περισσότερο ἡ παράσταση, ἂν δηλαδὴ τὸ ἔργο παρουσιάστηκε μ' ἐλκυστικὸ καὶ ζωντανὸ τρόπο, ἂν μίλησε στὰ παιδιά καὶ τὰ ἔτρωσε καί, ἀσφαλῶς, ἂν τοὺς ὑπέδειξε καὶ μερικὲς ἀλήθειες τῆς ζωῆς μὲ τὸν εἰδικὸ τονισμὸ στὰ σχετικὰ σημεῖα.

Στὸ παιδικὸ θέατρο ὁ χορὸς, ἀναμφισβήτητα, κι' ἡ μουσικὴ ἔχουν ὑπολογισίμη θέση. Ἡ κίνηση καὶ ὁ ἦχος ἠλεκτρίζουν καὶ παρασύρουν τὸ παιδί, περισσότερο παρὰ τὸν ἐνήλικα, ὁ ὅποιος πῶς πολὺ προσέχει τὸ λόγο. Γι' αὐτὸ πρῶτα σημειῶνῶν τὴν ἐξαιρετικὴ χορογραφία τῆς Ἄντζελας Ἀλωνεύτη: κίνηση ζωηρὴ, εἰκόνες πολὺ δηλωτικὲς, συμπλέγματα πολὺ ὠραῖα. Βέβαια, γιὰ τὴ μουσικὴ τοῦ Γιάννη Σπανοῦ — κάθε λόγος περριτεῖται: ὁ μουσικοσυνθέτης αὐτὸς βρίσκεται στὴν πρώτη γραμμὴ σήμερα. Ἡ ἠχοληψία ἦταν ἐπίσης πολὺ καλὴ, θὰ προτιμοῦσα ὅμως νὰ μὴν ἦταν τόσο δυνατὸς ὁ τόνος γιὰ νὰ μὴν ὑπάρχει μιὰ ἀπότομη διαφορὰ ὅταν ἀρχίζει ὁ διάλογος τῶν ἠθοποιῶν.

Οἱ ἐρμηνευτὲς μιλοῦσαν πολὺ καθαρά, τονίζανε ἐκεῖ πού πρέπει τὸ διάλογό τους, εἶχαν ζωηρὴ καὶ γρήγορη κίνηση χωρὶς παραξενιές. Κι' ὅταν ἀλλάζανε ρόλο κατορθώνανε νὰ ξεφεύγουν ἀπὸ τὸν προηγούμενὸ τους τύπο τόσο στὸν τόνο τῆς φωνῆς ὅσο καὶ στὴν κίνηση (Ἄλκηστis Παυλίδου, Σταῦρος Λούρας, Εὐτύχιος Πουλλαῖδης, Λένια Σορόκου, Ἀνδρέας Μουσουλιώτης, Θάνος Πεττεμερίδης).

Ὁ σκηνοθέτης Ἀνδρέας Μαραγκὸς ἔκαμε πολὺ θαυμάσια δουλειά. Τοποθετοῦσε

στη σκηνή ώραία σύνολα, έπινοούσε μερικά σπαρταριστά τρικά, (εύτυχώς όχι άπανωτά, πού νά κουράζουν και χωρίς έπαναλήψεις), οι άλλαγές τών εικόνων άποταλούσανε μες τή γρηγοράδα τους και μέ τόν ούρανό φωτισμό ένα έπιπλέον θέαμα προπαντός κράτησε στο ίδιο ύψος όλους τους έρμηνευτές ώστε νά μήν ύπερισχύει κάποιος σέ βάρος του άλλου και άσφαλώς σέ βάρος τής έρμηνείας.

Τέλος, αρκετά δηλωτικά μ' έξυπνες άλλαγές ήταν τά σκηνικά του "Άγγελου Άγγελή. Η πόλη στό βάθος μέ τις λίγο παραμορφωμένες πολυκατοικίες σαν νά λέγανε «μακρυά ή πόλη», τά δυό πλάγια ταμπλώ μέ τά λίγα συννεφάκια πού μιλούσανε γιά έξοχή, κείνο τό πράσινο φόρεμα τής θείας, πού σου θύμιζε δάσος και γρασιδί, πραγματικά είχανε πολύ γούστο.

"Έχω τήν άποψη πώς ο ΘΟΚ μέ τήν «Παιδική Σκηνή» προσφέρει πολλά στόν παιδικό κόσμο, όχι τόσο ως προεργασία γιά νά κάμει στό μέλλον θεατρόφιλους (πού τό ελπίζουμε), όσο γιατί δίνει στήν τρυφερή ταύτη ηλικία ύγιή τέρψη ανώτερου επιπέδου και τήν εισάγει στόν πολιτισμό.

ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ

Λ ώ ρ ο υ Φ α ν τ ά ζ η : 'Ωδή στήν Κύπρο.

"Όπως παρατηρεί στόν έμπεριστατωμένο πρόλόγο του ο εύπαιδευτος λόγιος Άπόστολος Ζορμπάς είναι πολύ μακριά ή θητεία του Λώρου Φαντάζη στά Γράμματα. Και τόν κατατάσσει στήν ίδια νιοή μέ τόν Μίνω Ζώτο, τόν Μήτσο Παπανικολάου και τόν Γιάννη Άηδονόπουλο, όλους πεσομιστές στιχουργούς. Και πολύ αισθαντικούς.

Ο Φαντάζης παρουσιάστηκε από τό 1930 μέ τους «Διθύραμβους τής Μελωδοπλάνταχτης άρπας», νεοθεατρικά ποιήματα, τά πρώτα ρίγι, όπως παρατήρησαν τότε, τής σουρρεαλιστικής τεχνοτροπίας στα Γράμματά μας.

Η ύποκριή του βιβλίου αυτού από μία μερίδα τής κριτικής στάθηκε ένθουσιώδης και από άλλη άρνητική. Άκολούθησε ή συλλογή ποιημάτων, όρθόδοξη αυτή τή φορά, «Δίχως κανένα τίτλο». "Έπειτα τά «Ένα Μέτρο», μεταφράσεις ποιημάτων του Λόδου Βύωνα, μέ πρόλογο του Όρφεία Καραβία, του Χάινε, μέ πρόλογο του Άπόστολου Μαγνανάση και του Βαλερύ, μέ πρόλογο του Μιχάλη Χαννούση. "Ας σημειωθεί ότι οι μεταφράσεις αυτές του Χάινε ήγιναν δημοφιλέστατες. Άκολουθούν «Οι Άρχαίες Παράνορφοι», μεταφράσεις του «Ένυπνίου» του Λουκιανού και του Κρίτωνα, του Πλάτωνα, μέ μεγάλο εισαγωγικό σημείωμα του Μιχάλη Χαννούση.

"Άλλες μεταφράσεις του «Η τραγωδία μιας καρδιάς» τής Φλώρανα Μπαρκλεύ, «Τό έρωτικό ταξίδι» τής Γκράτσια Ντελέντα και ή «Καταραμένη Άγάπη» και ή «Κατάσκοπος» τής Ντελλού.

Μετά τόν πόλεμο μας παρουσίασε τόν όγκωδη τόμο ποιημάτων τό «Χρονικό μιας ζωής», τό «Χειμερινό», τό «Ένθαδε κείται», πού σημείωσε τέσσερις εκδόσεις, ή τέταρτη μ' έπιμέλεια του ποιητή Στασινόπουλου, τό «Η Πόλις Έάλω» και τώρα τήν «'Ωδή στήν Κύπρο», τήν κορυφαία του έκφραση.

Τό νέο αυτό βιβλίο του Φαντάζη άποτελείται από παραδοσιακούς δεκαπεντασύλλαβους στίχους μέ πλέρια και άβιαστη όμοιοκαταληξία, χωρίς καμιά χασμωδία ή κακοφωνία και μέ γλώσσα πλούσια, μουσική, ύποβλητική.

Ο ποιητής ύμνώντας τήν Κύπρο άνατρέχει στήν μακραιώνη και πολυτόραχη ιστορία της, σκιαγραφεί καταστάσεις μέ τρόπο έπιγραμματικό και άκριβολόγο φτάνει μέχρι τά δραματικά γεγονότα τής σύγχρονης έποχής και μας δίνει τό μήνυμά του, μήνυμα πίστης και έγκαρδίωσης.

Σέ κανένα στίχο δέν ξεπέφτει ο Φαντάζης, δέν παλιωνδει, κάτι πού χαρακτηρίζει ιδιαίτερα τόν έμπειρο τεχνίτη.

Πάντα ρωμαλέος, πάντα ύποδειγματικός ο δεκαπεντασύλλαβος του συγκινεί, γιατί δέν είναι τυχαίος. Ούτε γράφτηκε άπλά και μόνο γιά νά τυπωθεί, μέ τήν ρηχή διάθεση νά προστεθεί ακόμα ένα βιβλίο στόν όρμαθό τώσων άλλων.

Πραγματικά είναι εύχάριστη διαπίστωση Κύπριος ποιητής νά δώσει ένα τόσο ζωντανό έπικό κομμάτι στή Νεοελληνική Γραμματεία.

Συμφωνώ άπόλυτα μέ τόν έπίσης διαλεχτό ποιητή Πυθανάρα Δρουσιώτη, πού όταν διάβασε τήν «'Ωδή στήν Κύπρο», άναφώνησε: «'Επιτέλους ή ποίηση δέν πέθανε».

ΝΙΚΟΣ Σ. ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ

Φ ω τ ε ι ν ή ς Μ α ρ α γ κ ο ύ — Ι γ ν α τ ί ο υ : Έλληνικό διήγημα, Έπιλογή 1960—70, Άθήνα, (1976)

Τό βιβλίο τής Φωτεινής Μαραγκού—Ίννατίου είναι μιá ένδιαφέρουσα έκδοση. Η έργασία αυτή προύποθέτει σκληρή και έπιμονη ποσπάθεια ούσιώδους χρόνου, άν λάθουμε ύπ' όψη ότι ή άνθολόγος είναι εκπαιδευτικός (καθηγήτρια στή μέση εκπαίδευση).

Ο στόχος της είναι νά μας φέρει όσο γίνεται πιό πολύ σέ έπικοινωνία μέ τή διηγηματογραφία αυτής τής τόσο σημαντικής περιόδου. Δέν τοποθετεί άξιολογικά ούτε επιλέγει μέ άυστηρή κριτική πρόθεση. Είναι κείνενα πού διάβασε, πού τήν προβληματίσαν, πού τ' άγάπησε, πού άνοιξε διάλογο μαζί

τους και θέλησε ο διάλογος αυτός να ευρυθθεί σέ πλατύτερους κύκλους προσφέροντάς τα στο κοινό. "Αλλωθεν και ο πιο αυθεντικός κριτικός δεν είναι απόλυτα ελεύθερος από κάποιο υποκειμενισμό.

Η ανθολογία περιλαμβάνει 50 πεζογράφους του 1960—1970 που εκφράζουν ποικίλες τεχνοτροπίες και τάσεις, ίσως και ακροβατικούς πειραματισμούς, από την απόλυτη σαφήνεια ως την πιο έρμητική γραφή. Τα διηγήματα αυτά μας δίνουν το πνευματικό κλίμα της περιόδου, τους προβληματισμούς, τις διαψεύσεις αλλά και τις παράφορες ελπίδες αυτής της άησυχης, αλλά τόσο δημιουργικής γενιάς.

Η ανθολογία ικανοποιεί με την πληρότητα και την πρωτοτυπία των κειμένων που έχουν επιλεγεί έστω κι αν δε μας βρίσκει απόλυτα σύμφωνους ή προτίμηση μερικών απ' αυτά. Πάντως πρόκειται για μία σημαντική πρωτοβουλία αγάπης και γόνιμης προβληματικής ένος πνευματικού ανθρώπου, γιατί μέσω της ανθολογίας επικοινωνούμε όχι μόνο με τους λογοτέχνες, αλλά προπάντων με την ανθολόγο. "Ο έμπεριστάτημος πρόλογος του βιβλίου με τις ποικίλες αναφορές και συσχετίσεις στην έποχή και τις πολιτικές, πνευματικές και κοινωνικές δομές της μας αποκαλύπτει την ένδιαφέρουσα προσωπικότητα της Φωτεινής Μαραγκού—'Ιγνατίου.

Μερικά κείμενα μας έντυπωσίασαν με το ύφος, το ήθος τους, την καυτή αλήθεια τους.

Δειγματοληπτικά αναφέρομαι σέ τρία.

1) «Η κρεατόπιπτα του Τζάκ» Γλαύκης Δασκαλοπούλου. "Ο θάνατος ένος σκύλου φέρνει αντίμετωπο τόν ήρωα του διηγήματος με το θάνατο, γίνεται αίτια να συνειδητοποιήσει τή μοναξιά του. Μέσα στο άδειο σπίτι νιώθει να τόν πολιορκεί ο θάνατος, έμμονες ίδες για φανταστικές άρρώστιες τόν συνθλίβουν και πανικοβάλλεται. "Όμως δεν προβληματίζεται, δε στοχάζεται για να δώσει μιά απόκριση που να σώζει τήν ανθρωπιά του, καταφεύγει σέ δεκανίκια, ζητά συμβατικές λύσεις, εφήμερες συντροφίες, γλέντια, ίσως και ένα γάμο όχι βέβαια από παρόρμηση να βιάσει μιά ούσιαστική σχέση με μιάν άλλη ύπαρξη.

2) Στο δεύτερο διήγημα με μιά εκπιήρσουςα πυκνότητα — μισή σελίδα — μας παρουσιάζεται ή τραγική ιστορία ένος γέρου που τόν ιδιώνουν τά παιδιά του και πεθαίνει σέ μιά πλατιά γεμάτη μικρά άγόρια και κορίτσια, που παίζουν. ("Ένας πολύ γέρος Γ. Νεγροπόντ).

3) Στο διήγημα «Ώρα μεσημεριού» Νίκου Ζακόπουλου με δραματική λιτότητα που άγγιζει τά όρια του τραγικού δίνεται ή φρικιαστική εικόνα της Έλληνικής ύπαιθρου που τήν έρήμεσε ή μετανάστευση των νέων ανθρώπων. "Η ζωή έχει άκινήτση, τó γυμνό τοπίο έχει κάπ από τόν αήχμο της έρήμου, τά πρόσωπα των γέρων που άπόμειναν είναι

τεφρά, όλα έχουν ρημάξει, μόνο τά φίδια κυκλοφορούν στά χλωμάτια σοκάκια άκόμα και πάνω στους καθηλωμένους ανθρώπους. "Ο συγγραφέας δε σχολιάζει ή εύθεια άφήγηση πειθει με τή συμπύκνωση της αλήθειας.

"Όμως τó τελευταίο της συλλογής «ό βασανιστής» του Γιώργου Καραγιωργα μας συγκλόνισε με τó πρωτότυπο θέμα του, τó ρωμαλέο λυρισμό του, τήν πυκνότητα των εικόνων του, τó γνήσιο ανθρωπισμό του.

Σ' ένα νησί κατάσπαρτο από άγριους θράχους διαδραματίζεται ο μύθος του. Οι κάτοικοι του νησιού ψαράδες άπλοικοί συμπαρίστανται στο προμηθεικό μαρτύριο του κρατούμενου που δεμένος πάνω στο βράχο αντίκρου του πελάγου δέχεται τήν άγρια θύελλα να σπάει πάνω του τóσα μερόνυχτα. "Αγωνίζονται μέσα στή φοβερή τραμουντάνα να τόν λευτερώσουν από τή θάλασσα, αλλά χωρίς έπιτυχία. Οι νησιώτισσες άνεβαίνουν στο ξωκλήσι να ξευχήσουν μαζί με τόν άσκητικό παπά στήν όλονύχτια δέση για κείνο.

Μέσα σ' αυτή τή δραματική νύχτα όλόκληρο τó νησί πορφυρώνεται από φωτιές και άναμμένους δαυλους, μήνυμα συμπαράστασης στον άγώνα του. "Όμοια με τήν τελευταία κραυγή του μάρτυρα που μέσα στήν άποθέωση της πάγκοινης αγάπης ύψώνεται στεντόρεια, ολοκληρώνοντας τήν ήθική νίκη του ανθρώπου. Δίπλα του ή μαύρη ψυχή του βασανιστή που λυσσάει μπροστά στήν γραντένια αντίστασή του θά συντριβεί από τó μίσος του και θά πνιγεί εκεί που μαρτύρησε ο ήρωας.

ΚΑΙΤΗ ΧΡΙΣΤΗ

Χρήστου Μαλεβίτση: "Η τραγωδία της "Ιστορίας, έκδ. Δωδώνη, "Αθήνα 1974, σσ. 224.

"Ο Χρήστος Μαλεβίτσης στο βιβλίο του «"Η τραγωδία της "Ιστορίας» μας δίνει μιά ύπαρξιακή προβληματική της "Ιστορίας, που τραγικά άδευεί στά όρια της.

Στήν «Τραγωδία της "Ιστορίας» έχουμε δώδεκα δοκίμια μεταϊστορικού προβληματισμού. Είναι μιά άπόπειρα έρμηνευτικής και υπέρβασης του ιστορικού άδιεξόδου μέσα από ένα προβληματισμό, που βρίσκεται έντός και πέραν του ιστορικού γίνεσθαι. "Έτσι ο προβληματισμός γίνεται μεταϊστορικός, μιά και οι άναγωγές, που γίνονται, είναι άναγωγές προς τó έπέκεινα των ιστορικών δρωμένων.

«"Η τραγωδία της "Ιστορίας» πραγματεύεται δώδεκα θέματα που άνάγονται άμεσα ή έμμέσως στίς πεπωμένες εκβάσεις της "Ιστορίας του ανθρώπου. "Ο άνθρωπος δεν έλέγχει άποτελεσματικώς τις δυνάμεις της "Ιστορίας και όμως καλείται να αναλάβη τήν ευθύνη των ιστορικών δρωμένων. "Έδω έγκείται ή τραγωδία. "Η όποία άρχίζει όταν τó δράμα της ύπάρξεως άδηγείται προς λύσεις άπευκταίες, που μηδενίζουν ό,τι προή-

γήθηκε, διότι του στερούν κάθε νόημα. "Εται, ή Ιστορική πορεία κορυφώνεται σέ μιá αίχμη όπου κυδέεται σύμπασα ή μοίρα της — γιά νά κερδηθή ή νά χαθή τόν πάν» (σημείωση στό έξώφυλλο).

Στό πρώτο δοκίμιο (Ή πνευματική ήγεσία) γίνεται μιá αναζήτηση τής γνήσιας πνευματικής παρουσίας, πού άπ' αυτήν ή εποχή μας, μέσα στόν έσχατο κλυδωνισμό τών καιρών, έχει ανάγκη νά βρει όδηγηση.

Βρισκόμαστε σέ στιγμές άσυνταξίας και γενικού άποπροσανατολισμού. Γι' αυτό θά πρέπει νά διακρίνουμε σωστά. "Ετσι ό συγκράσας έπιχειρεί νά ξεχωρίσει τή γνήσια πνευματική ήγεσία από τήν ψεύτικη, καθορίζοντας τίς έννοιες πνευματικός άνθρωπος και πνευματική ήγεσία. «Γνήσια πνευματικός είναι ό άνθρωπος πού αντίμετωπίζει έξ άρχής τό γεγονός τής ύπάρξεως. Και τό αντίκρύζει ως προσωπική μοίρα». (σελ. 13).

Ό πνευματικός ήγέτης είναι περισσότερο ό όδηγός ή δάσκαλος. Τό πνεύμα άπευθύνεται πρós τόν άνθρωπο έν γενεί και όχι πρós οργανωμένες ομάδες. Γι' αυτό όσοι κόπτονται γιά τήν «πνευματική ήγεσία» συνήθως πολιτικοφρονούν και θέλουν νά εκμεταλλευτούν πολιτικές τήν ύπαρξη μιás ομάδας ανθρώπων, πού διαθέτει ένα άλλοθεν άντλούμενο κύρος» (σελ. 14).

"Υστερα «ύπάρχει μιá κλιμάκωση τών «πνευματικών ανθρώπων» από τούς γνήσιους δημιουργούς μέχρι τούς διανοουμένους και μέχρι τούς τεχνίτες» (σελ. 14).

Ό Χ. Μ. έξετάζει τό ρόλο τής έκκλησίας πού συνιστά μιá ηρώτη διάστρωση «πνευματικής ήγεσίας». "Αν στους καιρούς μας ή έκκλησία άποτυγχάνει, δέν πρέπει νά χαιρόμαστε γι' αυτό. "Αντίθετα άποτελεί τό πιό άποκαρδιωτικό γεγονός τής πρόσφατης Ιστορίας». (σελ. 15).

Μιá άλλη κοινωνική διάστρωση πνευματικών ήγετών είναι οι εκπαιδευτικοί. "Εδώ όμως θά πρέπει νά διακρίνουμε τήν παιδεία από τήν εκπαίδευση. Ή εκπαίδευση είναι λειτουργία διανοητική και όχι πνευματική. Τό τραγικό γιά τήν εποχή μας είναι όπ' «ή εκπαίδευση έχει εκπέσει στό χαμηλό επίπεδο τής άντιληπτικότητας τού μαζανθρώπου». (σελ. 17).

Και φτάνουμε στους «καθαυτό» «πνευματικούς ήγέτες. Αυτοί δέν διορίζονται. Είναι αυτόκλητοι και μοναχοί. Είναι αυτοί «που ό δ ι α μ ο ρ φ ώ ν ο υ ν τ ή σ υ ν ε ί δ η σ η τ ο υ έ θ ν ο υ ς τ ω ν». (σελ. 18).

Μέσα στους φοβερούς κλονισμούς τών καιρών, τούς συνταραγμούς, πού δημιουργούν τό άίσθημα τής Ιστορικής ναυτίας, όπου δέν ύπάρχει σταθερό σημείο άναγωγής και ή εκλειψη τού Θεού σημειώνεται, μόνο στό πνεύμα μπορεί κανείς νά κατάφυγει και νά βρει κουφισμό.

Και τό πνεύμα στις μέρες μας κινδύ-

νεύει από τήν διανοητικότητα και τήν αικιοκρατικά οργανωμένη κριτικότητα τής εποχής μας. Γιατί τό πνεύμα είναι έλευθερία.

Τό δεύτερο δοκίμιο τού βιβλίου επιγράφεται «Ή άπειλή». Στό δοκίμιο αυτό επισημαίνεται κατά τρόπο τραγικό ή ύπαρξιακή άπειλή.

Μέσα σ' ένα κόσμο άπέραντο, πού άναιρείται στό κάθε σημείο του κι' ένα χρόνο άτελεύτητο, πού άναιρείται στήν κάθε στιγμή του θλιβερό προνόμιο ώρισμένων συνειδησών είναι νά βλέπουν πίσω από τήν αισθητική εύδοκίμηση και τή όμορφιά τών περιγραμμάτων. Ή σταθερή επιφάνεια τού κόσμου έρχεται στιγμή πού γεμίζει ρωγμές έτσι καθώς εγκαθίσταται μονίμως ό φόβος τής άπειλής. «Ή άπειλή περιγράφει μέ τό κοφτερό σπαθί της τόν αιμάτινο κύκλο τής ζωής» (σελ. 31). Ή άπειλή μας βρίσκει άνέτοιμους. Και φτάνουμε στήν έμπειρία τού μηδενός. «Χωρίς τήν έμπειρία τού μηδενός, ό άνθρωπος δέν μπορεί νά φτάση στήν πεπρωμένη του πληρότητα, στήν πνευματική του ώριμηση» (σελ. 34).

«Ή ούσιαστική τραγωδία τού ανθρώπου έγκειται στήν έλευθερία του.

Ή έλευθερία άπειλεί και άπειλείται. "Ετσι, ό άνθρωπος έπινοεί χίλιες δυό δουλειές γιά νά άσφαλισθή από τήν άπειλή τής έλευθερίας» (σελ. 37).

Στό τρίτο δοκίμιο (Ίστορικός ανθρωπισμός) επισημαίνεται «ό νοσηματισμός τής Ιστορίας από τά πνευματικά έπιτεύγματα τού παρελθόντος».

"Ήδη ό σύγχρονος άνθρωπος έχασε τόν προσανατολισμό του.

«Από τό πορευόμενο καθαίνει τής ανθρωπότητας πρώτο αντίκρυσε τήν έρημο τό τραγικό πνεύμα τού Νίτσε» (σελ. 46). Κι ό άνθρωπος άδευεί μόνος μέσα στήν έσχατη μοναξιά. «Ή μοναξιά δέν προέρχεται από τήν άρνηση κάθε έπικοινωνίας, άλλα από τήν άναφανδόν άρνηση τής ψεύτικης έπικοινωνίας» (σελ. 46).

Ή συνάντηση θά συντελεστεί στό χώρο τού πνεύματος μέσα στους μυχούς τής ψυχής. Ό άνθρωπος θά πρέπει νά αναζητήσει τό άλλο πρόσωπο, πού κομίζει έντός του «και πού άποσαφηνίζεται μόνο σ' αυτή τή σπάνια στιγμή τής υπερβάσεως τής εγκόσμιας περιπλοκής» (σελ. 48). Είναι ή συνάντηση «μέ τήν έράσιμα συντροφιά τών κορυφαίων διδασκάλων» (σελ. 47).

Στή συνέχεια ό Χ. Μ. επισημαίνει τήν αδυναμία τού καθαρά νοσηραχούμενου ανθρώπου τού αιώνα μας «νά κινήθη σ' αυτούς τούς όντολογικούς χώρους» (σελ. 49). "Υστερα είναι και «οι ύπνψ βεβαρημένοι» «Ή ύλικότητα είναι ίση μέ βαρύ λήθαργο». (σελ. 49).

«Καθώς γίνεται όλοένα και πιό βραχυπρόθεσμος ό άνθρωπος, ή προοπτική τού άώνιου άφανίζεται μέσα σέ νυχτωμένους όρι-

ζοντες. Ἡ ἐπικοινωνία καὶ ἡ κοινωνία μὲ τὸ ὄντολογικὸ θεμέλιο εἶναι ἀποκομμένη... Γιὰ πρώτη φορά στὴν ἱστορία ἡ μεταφυσικὴ μοναξιά ἐγκαθίσταται μονίμως στὴ ψυχὴ τοῦ καθενόςθενός» (σελ. 51).

Μέσα σ' αὐτὸ τὸ ἀδιέξοδο διανοίγεται μιὰ προοπτικὴ. Νὰ ἀνέλθωμε πρὸς τὶς κορυφαίες συνειδήσεις καὶ νὰ ἀνοίξωμε διάλογο μαζί τους· περαιτέρω μπόροῦμε νὰ κοινωνήσωμε ἀπὸ τὴν πικρὴ σύλλογί τους» (σελ. 53).

Κι ἀκόμη ὅταν πιστεῦσαμε πῶς ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶναι παρὰ ἓνας ἐσωτερικὸς δεσμός μετὰ τὴν ὑπέρβαση καὶ ὄχι ἓνα «προϊὸν τοῦ κοινωνικοῦ περιβάλλοντος» (σελ. 56).

Στὶς μέρες μας συντελεῖται ἡ λησμονία τοῦ Θεοῦ (τέταρτο δοκίμιο), ποῦ ὁδηγεῖ στὴν «τροποποίηση τῆς ἱστορικῆς συνειδήσεως».

«Ὅταν λέμε ὅτι «ὁ Θεὸς πέθανε», δὲν ἐννοοῦμε βεβαίως ἀπλῶς ἓνα θάνατο, ἔστω τὸ θάνατο τοῦ Θεοῦ. Ἀλλὰ ἐννοοῦμε τὸ θάνατο ἐνὸς ὁλόκληρου πνευματικοῦ σύμπαντος· ἐννοοῦμε τὸν καταποντισμὸ μέσα στὸν ἀρχέγονο ὠκεανὸ μιᾶς ὁλόκληρης οἰκουμένης· ἐννοοῦμε μιὰν ἱστορικὴ καταστροφή» (σελ. 61).

Τὸ τραγικὸ γιὰ τὴν ἐποχὴ μας εἶναι πῶς «πεθαίνει ὁ Θεὸς τοῦ πνεύματος» (σελ. 61). Ἔτσι τὸ κενὸ κι ἡ γύμνια τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἀλέθρια.

Κι ἐκεῖ ποῦ ὁ ἄνθρωπος ἐπιτυχαίνει φυσικῶς, τὴν ἴδια στιγμὴ ἀποτυχαίνει μεταφυσικῶς. Στὶς μέρες μας «ὁ ἄνθρωπος λησμονεῖ. Καὶ ὅσο λησμονεῖ τόσο περισσότερο ἀφανίζονται οἱ οὐρανοὶ καὶ σθύνουν σὰν ἀέρινα μαγικὰ τοπία. Δὲν πρόκειται γιὰ τὸν θάνατο τοῦ Θεοῦ. Πρόκειται γιὰ τὴν λησμονίαν τοῦ Θεοῦ, γιὰ τὴν λησμονίαν τοῦ βάθους τῆς ἐσωτερικότητος τοῦ ὄντος. Πρόκειται γιὰ τὴν λησμονίαν τοῦ Ἀνθρώπου» (σελ. 79).

Στὶς μέρες μας ἀπομειοῦται ἡ ἐσωτερικότητα τῶν ἱστορικῶς δρωμένων (τὸ δρᾶμα καὶ τὰ δρώμενα, πέμπτο δοκίμιο).

Ἄς ὁ κόσμος ἀποδραματοποιεῖται καὶ τοῦτο «ἰσοδυναμεῖ μὲ τὴν σταδιακὴ ἀπομύθευσή του... Ὁ δραματοποιημένος κόσμος εἶναι σύμφυτος πρὸς τὴ θρησκευτικὴ ἐμβίωση. Ὅλη ἡ θρησκευτικὴ μυθολογία ἔχει ὡς δραματικὴ σκηνὴ τὸ σύνολο τοῦ ὑπάρχοντος» (σελ. 84).

«Ἡ μεγάλη σημασία τῆς δραματοποιημένης ἀντίληψης τοῦ κόσμου συνίσταται στὴν ὑπαρξὴ ἐσωτερικοῦ δεσμοῦ μεταξὺ ἀνθρώπου καὶ Θεοῦ» (σελ. 86).

Αὐτὴ ἡ ἐσωτερικότητα ἀπομειοῦται καὶ «ἡ συρρίκνωση τῆς διαστάσεως τῶν δρωμένων... φτάνει τὸ ἔσχατο σκαλοπάτι μὲ τὸ σύγχρονο θέατρο τοῦ παράλογου. Ἐδῶ παρατηρεῖται ὄραση κάθε νοήματος τῶν δρωμένων» (σελ. 89).

Δύο πράξεις ὀρίζουν τὴ μοῖρα τοῦ ἀνθρώπου μέσα στὰ ἱστορικῶς δρώμενα. Ἡ «ἐπιφάνεια τοῦ Θεοῦ στὴν ἱστορία» καὶ ἡ «δολοφονία τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο» (σελ. 94). Κι ἡ ἐποχὴ μας προβάλλει μὲ τὴ δεύ-

τερη τούτη πράξη, ποῦ συνιστᾷ τὸ Ξανακύλημα τοῦ ἀνθρώπου στὴ δεσποτεία τῆς ἀνάγκης.

Στὸ ἕκτο δοκίμιο τοῦ βιβλίου (Ἡ γιγαντομαχία περὶ τοῦ ἔσχάτου) ἔχουμε τὸν ἀγῶνα γιὰ τὴν ἔσχατη νοηματοδοσία τῆς ὑπάρξεως.

«Ἡ θρησκευτικὴ συνείδηση σπεύδει νὰ διασώσῃ τὸ ἀγαπώμενο πρόσωπο, αὐτὴν τὴν μοναδικὴ καὶ ἀνεπανάληπτη ὄντολογικὴ μαρτυρία, καὶ πρὸς τοῦτο προβαίνει σὲ μιὰν ἀπειρομεγέθη ἀνταρσία κατὰ τοῦ πεπερασμένου τοῦ κόσμου τούτου. Πρόκειται γιὰ μιὰν γιγαντομαχίαν περὶ τοῦ ἔσχάτου, γι' αὐτὸ ποῦ κεῖται πέραν τῆς πλατωνικῆς «γιγαντομαχίας περὶ τῆς οὐσίας» — μέχρι ποῦ κατατᾶται ἀποκοτιὰ ἢ μωρία.

Ἄν δὲν περισώζεται τὸ πρόσωπο, τί νόημα ἔχει ἡ περίσωση τῆς ἰδέας;» (σελ. 101–102).

«Μέσα στὴν κοινωνιολογικὴ προβληματικὴ... ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶναι τὸ πρόσωπο στὴν ἀπερινόητη μοναδικότητά του ἀλλὰ ὁ ἐκμεταλλευτὴς καὶ ὁ ἐκμεταλλευόμενος, ὁ παραγωγὸς καὶ ὁ καταναλωτὴς, ὁ ἐξουσιαστὴς καὶ ὁ ἐξουσιαζόμενος, ὁ βιαστὴς καὶ ὁ βιαζόμενος, χωρὶς κανένα ὑπαρξιακὸ βάθος» (σελ. 104).

Κι ἔτσι «στὸν λαλίστατο αἰῶνα μας, νὰ μιλήσῃ κανεὶς γιὰ τὸ «αἴτημα τῆς ἀθανασίας» ἀποτελεῖ χεῖριστη ἀποκοτιὰ» (σελ. 96).

Στὸ ἕβδομο δοκίμιο (Πρὸ τῶν πυλῶν τῆς τρίτης χιλιετίας) τίθενται οἱ εὐθύνες τοῦ ἑλληνισμοῦ ἐναντὶ τῆς τρίτης χιλιετίας, ποῦ προβάλλει. Μέσα στὸ βιομηχανικὸ καὶ μεταβιομηχανικὸ τρόπο ζωῆς μέσα στὸν ὁποῖο ἀχρηστεύονται οἱ διητορικὲς καὶ παραδοσιακὲς μορφὲς πολιτισμοῦ κι ὅπου κλονίζονται συθέμελα παραδόσεις χιλιετιῶν τὸ ἑλληνικὸ ἔθνος βρίσκεται παγιδευμένο μέσα σ' ἓνα ραγδαῖο ἐξαστισμὸ. Ὁ κίνδυνος ποῦ προβάλλει ἐδῶ εἶναι κίνδυνος ἀπώλειας τῆς ἐσωτερικῆς παραδοσιακῆς οὐσίας.

«Στὴ χώρα μας, ὁ ἀπότομος ἐξαστισμὸς εἶχε σὰν συνέπεια νὰ βρεθῇ ὁ παραδοσιακὸς λαὸς αἰφνίδια μέσα σ' ἓνα κόσμον ὑπερανπτυγμένης τεχνικῆς ἐναντὶ τῆς ὁποίας ἡ παραδοσιακὴ πολιτιστικὴ σκευὴ του φάνταζε ὡς ὀπισθοδρομικὴ ἢ ἀχρηστὴ. Καὶ τὴν ἀπεμπολεῖ ἀσμένως» (σελ. 112). Φτάνουμε ἔτσι σ' ἓνα πολιτιστικὸ χάσμα. Ἐδῶ προβάλλει ἔντονο τὸ πρόβλημα τῆς παιδείας τοῦ ἔθνους. Τὸ πρόβλημα τοῦτο συναρτᾶται μὲ τὸ πρόβλημα τῆς γλώσσας τοῦ ἔθνους καὶ τὸ πρόβλημα τῶν σχολείων.

«Τὸ πρόβλημα συγκεντρώνεται στὴν παιδεία τοῦ ἔθνους, προκειμένου τοῦτο νὰ διατηρήσῃ καὶ νὰ ἐπαυξήσῃ τὴν ἐσωτερικὴν του ἀλήθεια» (σελ. 116).

Μὲ τὴν «ἀποστολὴν τῆς παιδείας καὶ τὸ ἔργο τῆς ἐκπαίδευσης» καταπιάνεται ὁ συγγραφέας στὸ ἄνδοο δοκίμιο (Ἡ ἀγωνὴ τοῦ ἀνθρώπου). Ἐδῶ ἐπισημαίνεται καὶ πάλι μιὰ ἐκπτώση.

«Τὸ μέγα θέμα τῆς παιδείας τοῦ ἀνθρώπου ἔχει καταντήσει πρόβλημα ἐξευρέσεως τεχνικῶν γιὰ τὴν ἐπὶ ἀνδρῶν τοῦ παραγωγικοῦ μηχανισμοῦ. Καὶ ἡ «γνώση», πού στίς συνειδήσεις τῶν ἀνθρώπων τῆς Βίβλου εἶχε ἐκμετρήσει τὴν κοσμικὴ περιπέτεια τοῦ ἀνθρώπου, κατάντησε τώρα νὰ εἶναι ἴση μὲ τὸ ἀποτελεσματὸς τῆς μετρήσεως ἐνὸς φυσικοῦ ἀντικειμένου» (σελ. 123).

«Κάθε διανοητικὸ σχῆμα καὶ κάθε ἰδέα εἶναι σὲ τελευταία ἀνάλυση δηλωτικὴ γι' αὐτὸ καὶ ἡ ἔσχατη ἐπιδίωξη τῆς παιδείας τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἡ ἐξαγωγή τῆς ἐλευθερίας» (σελ. 130).

Τὸ πρόβλημα τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἀναγκαιότητας τίθεται κατὰ ἓνα τρόπο ἀρκετὰ σοῦαρό στὸ ἔννατο δοκίμιο («Ἐλευθερία καὶ ἀναγκαιότητα»).

«Ἡ ἐλευθερία ὅσο πλησιάζει πρὸς τὰ κράπεδα τῆς υπερβάσεως τόσο περισσότερο ἐσωτερικοποιεῖται καὶ ἀποκτὰ οὐσιώδη νοηματοδοσίαν μετατρέπεται σὲ σύμβολο. Ἀντίθετα, ὅσο πλησιάζει πρὸς τὴ φύση τόσο περισσότερο μετασηματίζεται σὲ ἐξωτερικὸ ἐνδεχόμενο, ὡσπου νὰ καταλήξῃ στὴ φυσικὴ τυχαίτητα. Ἀνάλογη εἶναι καὶ ἡ τύχη τοῦ ἀντίθετου τῆς ἐλευθερίας, τῆς ἀναγκαιότητας» (σελ. 131).

Μὲ βάση αὐτὴ τὴ συλλογιστικὴ ὁ Χ. Μ. προβαίνει στὴν ἀνάλυση τῶν ἀνασθμῶν αὐτοῦ τοῦ «ἀναπτύγματος» τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἀναγκαιότητας. «Ἔτσι ἔχουμε τὴν ἀνάλυση τῆς υπερβατικῆς ἐλευθερίας, τῆς ὑποστασιακῆς ἐλευθερίας, τῆς ἱστορικῆς ἐλευθερίας, τῆς τυχαίτητας καὶ τῆς φυσικῆς ἀναγκαιότητας».

Καὶ καταλήγει τὸ δοκίμιο:

«Ὁ ἀνθρώπος ἄφησε τὴν ἀνάγκη τοῦ ζώου, γιὰ νὰ φτάσῃ στὴν ἐλευθερία τοῦ Θεοῦ καὶ πάει νὰ καταντήσῃ δαίμονας. Ἐξεκίνησε νὰ ἐγκαθιδρύσῃ τὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ «ἐν καινότητι πνεύματος». Καὶ πάει νὰ ἐγκαθιδρύσῃ τὴ δικὴ του βασιλεία — πράγματι — ἐν κενότητι πνεύματος» (σελ. 156).

Στὸ δέκατο δοκίμιο (Χαίντεγκερ καὶ Χαίντερλιν) ὁ Χ. Μ. ἐπιχειρεῖ μιά ἀνάλυση τῆς «νοηματοδότησης τῆς ἱστορικῆς παρουσίας τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὸν Χαίντεγκερ καὶ τὸν Χαίντερλιν».

Μὲ τὸν Χαίντεγκερ καὶ τὸν Χαίντερλιν ἔχουμε μιά «ἐπιστροφή στὴν ἀρχέγονη ἐνότητα ποίησης καὶ φιλοσοφίας» (σελ. 157). «Ὁ ποιητὴς καὶ ὁ διανοητὴς εἶναι οἱ φύλακες τοῦ ὄντος, λέγει ὁ Χαίντεγκερ. Ἡ φύλαξη στίς κορυφογραμμὲς τοῦ ὑπάρχοντος ἐπὶ αἰῶνες πολλοὺς ἀναγνωρίζοταν ὡς ἔργο ἰσθμῶν στὸ ὕψος τῆς πνευματικῆς ἀξιοπρέπειας τοῦ ἀνθρώπου. Πρᾶγμα πού ὁ παρὼν αἰώνας οὐδὲμῶς τὸ ἀναγνωρίζει. Ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἄποψη εἶναι ὁ πιὸ χαλεπὸς αἰώνας τῆς ἱστορίας» (σελ. 157).

Ὁ συγγραφέας, ἀφοῦ μᾶς δίνει μιά γεύση τοῦ βᾶθους τοῦ ποιητικοῦ λόγου τοῦ

Χαίντερλιν ἀπὸ τὸ ἔργο του «Ἄρτος καὶ Οἶνος», μᾶς δίνει τὸ φιλοσοφικὸ λόγο τοῦ Χαίντεγκερ.

Καὶ καταλήγει τὸ δοκίμιο: «Ποίηση καὶ φιλοσοφία ἐπιδιώκουν νὰ καταστήσουν τὸν ἀνθρώπο αὐθεντικὸ» (σελ. 179) καὶ «ψηλὰ ἀπὸ τίς κορυφές τοῦ Μέλανος Δρυμοῦ ὁ Χαίντεγκερ, συντροφιά μὲ τὸν Χαίντερλιν, ὁ διανοητὴς μὲ τὸν ποιητὴ, στέκουν στὴ σκοπιά Ἐάγρυπνοι φύλακες τῆς ἀλήθειας τοῦ ὄντος» (σελ. 180).

Στὸ προτελευταῖο δοκίμιο ἔχουμε μιά προσέγγιση τοῦ ἔργο τοῦ Ἀλμπέρ Καμῦ. Γίνεται μιά διαγραφή τῆς πορείας τοῦ Καμῦ ἀπὸ τὸ μεσογειοκὸ φῶς, στὸ αἶσθημα καὶ τὴν ἔννοια τοῦ παράλογου κι ὕστερα τὸ ἄλλα σὲ μιά μεταφυσικὴ ἐλπίδα καὶ σὲ μιά ἐξανάσταση. Ἐδῶ ὁ Καμῦ προβάλλει ὡς «ὁ ἀπόστολος τοῦ μεσογειοκῶν μέτρον (σελ. 180).

Στὸ τελευταῖο δοκίμιο (Ἡ τραγωδία τῆς ἱστορίας) ἐρευνᾶται ἡ «διαπλοκὴ τῶν μεταβλητῶν» πού συνθέτουν τὴν ἱστορικὴ ἐπίγνωση καὶ τὴν τραγωδίαν τῆς. Ὁ ἄθεος τῆς ἱστορίας, ὁ ὀλοκληρωτισμὸς τοῦ πνεύματος, ὁ ἀπόγειος πολιτισμὸς, ἡ κοινότητα καὶ ἡ κοινωνία, ὁ κουλτουραλισμὸς, οἱ ἀντινομίες στὸν ἱστορικὸ χῶρο, τὸ νόημα τῆς ἀποτυχίας συνιστοῦν τὰ θέματα τῆς προβληματικῆς τοῦ δοκιμίου. Γράφει ἐπιλογικὰ ὁ συγγραφέας: «Ἡ τραγωδία τῆς ἱστορίας ὀδηγεῖ στὴ σκέψη πῶς τὰ ἔσχατα προβλήματα τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς ἱστορίας δὲν λύονται οὔτε ἀπὸ τὸν ἀνθρώπο οὔτε ἀπὸ τὸν Θεό, ὅπως τὸν ἐνόησε μέχρι τώρα ὁ ἀνθρώπος. Ὅλες οἱ λύσεις ἀσπαράσσονται ἀπὸ ἀντιφάσεις. Καὶ οἱ ἀντιφάσεις αὐτὲς δὲν εἶναι «ἀδυναμίες» ἀλλὰ μυστηριακὰ νοηματισμένη ἰδιότητα τοῦ προσπιτοῦ σ' ἐμάς ὄντος. Ἐν τέλει μαρτυρεῖται ἡ ἀλόγιστη ἐλευθερία τοῦ πνεύματος. Ἡ τραγωδία πηγάζει ἀπὸ τὴν ἐλευθερία» (σελ. 222).

Τὸ βιβλίον τελειώνει μ' ἓνα κείμενο. Τὸ «καλυβάκι τοῦ χρέους». Γράφτηκε ὕστερα ἀπὸ τὸ ἐγκλημα τοῦ Πολυτεχνείου στίς 18 Νοεμβρίου 1973. «Κατὰ παράδοση ἀτύχημα, ὅταν ἐγραφόταν τὸ τελευταῖο δοκίμιο, πού ἔδωσε καὶ τὸν τίτλο στὸ βιβλίον, ἐξέσπασε ἡ τραγωδία τοῦ Πολυτεχνείου» (σελ. 5). Τὸ «Καλυβάκι τοῦ χρέους» συνιστᾷ τὴ μαρτυρία τοῦ συγγραφέα στὰ γεγονότα τοῦ Νιόβρη τοῦ 1973.

Γράφει ὁ συγγραφέας:

«Τὰ ἀποκαίδια πού θὰ τῆρας δὲν μαρτυροῦν τὴν κατἵσχυση τῆς βίας ἀλλὰ τὴν κατακίχνη τῆς... Στὸν τόπο τοῦ ὀλέθρου δὲν πεθαίνει ἡ ἐλπίδα τοῦ κόσμου ἀλλὰ ἐναγενηνέται» (σελ. 223).

Ἡ «Τραγωδία τῆς ἱστορίας» συνιστᾷ μιά νέα σημαντικὴ προσφορά τοῦ Χ. Μ. στὸ φιλοσοφικὸ δοκίμιο. Ὁ φιλοσοφικὸς λόγος τοῦ Χ. Μ. ἀναδύεται βαθεῖς καὶ διανοίγει πολλὰ προοπτικὰ μέσα σὲ μιά ἀεισημείωτη

προβληματική. Έδώ θα πρέπει να τονίσουμε την άρτια τεχνική του λόγω του Χ. Μ., που πλούτius απεριόριστα τή νεοελληνική φιλοσοφική γλώσσα.

Η «Τραγωδία τής Ιστορίας» αποτελεί ένα αείολογο έργο στο χώρο του ελληνικού φιλοσοφικού προβληματισμού.

ΝΙΚΟΣ ΟΡΦΑΝΙΔΗΣ

ΓΕΝΙΚΑ

Στην «Τρίφυλιακή Έστία» (άρ. 23) ο Δημ. Ζαδές κρίνει την «Ιπποκρήνη» του Α. Περνάρη, τον «Άλέξιο Α'...» του Κ. Χρυσάνθη και το «Εράτης και Κρίνα» του Κ. Σωκράτους. Στο ίδιο τεύχος η Μαρία Δρογκάρη—Βενετσανάκου δημοσιεύει το «Τετραήμερο οδοιπορικό στην Έλεύθερη Κύπρο, Απρίλης 1978». Επίσης δημοσιεύεται το «Ο Μακάριος και η Παιδεία στην Καθολική της έννοια» του Πάτρ. Σταύρου, του Κώστα Μαϊσράλη το ποίημα «Μακαρία ή οδός» (στών Άγωνιστή Μακάριο) και η Ευλογαφία του Τάσου «Κύπρος» — Στά «Αίολικά Γράμματα» (άρ. 45—46) δημοσιεύονται δυο ποιήματα του Γ. Σάντη. — Στο «Ζιζάνιο» (άρ. 5) κρίνεται το βιβλίο του Φοίβου Σταυρίδη «Απομυθοποίηση». — Στην έφημ. «Η Θεατρική» (Νοέμ. 1978) διάφορα άρθρα του Νίκου Νικολαΐδη και αναφορά στο βιβλίο «Θεατρικές Αποδελτιώσεις και δυο μονόπρακτα» του Κ. Χρυσάνθη — Στά «Νέα Έστία (1 Δεκ. 78) δημοσιεύεται ποίημα του Σπ. Παπαγεωργίου — Στην «Εύθύνη» (άρ. 83) δημοσιεύεται μελέτη του Μιχ. Μαραθεύτη με τίτλο «Προβλήματα γύρω από τη Δημοκρατία και την Παιδεία» — Στόν «Ιλισό» (άρ. 130) δημοσιεύονται έξη ποιήματα του Γ. Σάντη, και ένα πεζο του Άχιλλέα Ζαβαλλή για τή μονή του Μαχαιρά. — Στη «Ναυτική Έλλάδα» (άρ. 542) δημοσιεύεται το ποίημα «Το ψαροχώρι» Παύλου Κριναίου. — Στόν «Έλεύθερον Κόσμον» (6 Δεκ. 78) γράφει για τόν Άχ. Αιμιλιανίδη ο Φαίδ. Κ. Μπουμπουλίδης.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Μακεδονική Ζωή (Θεσσαλονίκη), άρ. 150 — Ναυτική Έλλάς (Άθήνα), Νόδρ. 78, Δεκ. 78 — Εύθύνη (Άθήνα) άρ. 82 — Ιατρολογοτεχνική Στέγη (Άθήνα), άρ. 39 — Σκίαθος (Σκίαθος), άρ. 10 — Η Κύπρος μας (Λευκωσία) — Έλεύθερη Κυθρέα (Λευκωσία) άρ. 2 — Cyprus To-day (Λευκωσία) Γεν.—Άπρ. 78 — Νέα Σκέψη (Άθήνα) άρ. 187 — Κασταλία (Άθήνα) άρ. 52 — Τριφυλιακή Έστία (Άθήνα) άρ. 23 — Αιολικά Γράμματα (Καλλιθέα) άρ. 45/46 — Ζιζάνιο (Θεσσαλονίκη) άρ. 5 — Ιλισός (Άθήνα) άρ. 130 — Ηπειρωτική Έστία (Γιάννινα) άρ. 315/316 — Φιλιατρά (Άθηνα) άρ. 87 — Dialogue (ΗΠΑ) No. 3 (1978) — Bookbird (Βιέννη) No. 3 (1978) — Ιατρική—Χει-

ρουργική Κύπρος (Λευκωσία) άρ. 4 (1978) — Το Σχολείο και το Σπίτι (Άθήνα) άρ. 201/202.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ

Άλκη Άγγέλογλου: Σημειώσεις στα περιθώρια, Άθήνα, 1978.

Φυσιολάτρης: Αφιέρωμα στη μνήμη Χρ. Γιαννουλόπουλου, Άθήνα, 1978.

Δέσποινα Συμεωνίδου —

Χαραυγή, Άθήνα 1978.

Δημοσθ. Ζαδέ: Άριστος Σταθόπουλος, Άθήνα, 1978.

Νίκου Μπατάγια: Πορεία στη νύχτα, Πειραιάς, 1978.

Βασ. Ευάγγελου—Γαζή: Ο βαρώνος, Άθήνα 1978.

«Φίλοι Σουλίου»: Μνήμη Σουλίου, Άθήνα, 1978.

Άντρ. Καραντώνη: Ξένη Λογοτεχνία, Φυσιολογίες, τομ. Γ', Άθήνα, 1979.

Άριστείδης Μανουήλ Μαρίας: Ο μελλοθάνατος τής ποιήσεως, Άθήνα, 1977. — Συναξάρι, Άθήνα, 1977. — Πούλες, πατριώτη, Άθήνα, 1977

Άντ. Μπενέκου: Ο άνθρωπος μου, Άθήνα, 1978.

«Έταιρ. Μακεδονικών Σπουδών»: Έλληνικά, τομ. 30, άρ. 1 (1978).

Χρ. Καλού: Διεθνείς οργανισμοί, Λευκωσία, 1978.

Κώστα Βασιλείου: Ο Πόρφυρας, Λευκωσία, 1978.

13ΟΣ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΣΥΓΓΡΑΦΗΣ

Η Ένωσις Έλλήνων Συγγραφέων και Δημοσιογράφων Τουρισμού (Ε.Ι.Ε.Τ.), προκηρύσσει τόν 13ον έτήσιο διαγωνισμό Τουριστικής συγγραφής για τή θράβευση:

α) Τής καλύτερης περιγραφής, κατά πρότιμηση μη αξιοποιημένης περιοχής, που επιδέχεται τουριστική ανάπτυξη.

β) Τής καλύτερης μελέτης ή σειράς άρθρων με αντικείμενο τήν πληρέστερη έρευνα τών προβλημάτων του Έλληνικού τουρισμού (οικονομικών, κοινωνικών, οργανωτικών, συγκοινωνιακών κλπ.).

γ) Τής καλύτερη δημοσιογραφικής έρευνας ή ρεπορτάζ που αναφέρονται σε ενδιαφέροντα τουριστικά θέματα.

Οι περιγραφές, οι μελέτες, τὰ άρθρα, οι έρευνες και τὰ ρεπορτάζ πρέπει να έχουν εκδοθεί σε βιβλία ή να έχουν δημοσιευθεί στόν ημερήσιο ή περιοδικό τύπο εύρειας κυκλοφορίας κατά τὰ έτη 1977 και 1978. Ειδικά για τὰ ρεπορτάζ και τις δημοσιογραφικές έρευνες, απαιτείται να έχουν δημοσιευθεί σε έφημερίδες ή περιοδικά που κυκλοφορούν μέσω τών Πρακτορειών Έφημερίδων.

Τὰ έπαθλα που θα άπονεμηθούν ύστερα από άπόφαση Κριτικής Έπιτροπής σε δημοσία συγκέντρωση στα Γραφεία του Ε.Ο.Τ. ά-

ποτελούνται από τρία πρώτα και τρία δεύτερα χρηματικά βραβεία, αθλοθετημένα από τον Ε.Ο.Τ. Τα πρώτα βραβεία ανέρχονται σε 12.000 δραχ. το καθένα και τα δεύτερα σε 8.000 δραχ. το καθένα.

Μπορούν ακόμα να απονεμηθούν επαινοί και άλλα χρηματικά βραβεία από τυχόν αθλοθετήσεις οργανισμών, εταιρειών ή ιδιωτών.

Αποκλείονται του διαγωνισμού: α) Τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου της Ένωσεως, β) όσοι βραβεύθηκαν κατά την τελευ-

ταία πενταετία, γ) όσοι τμηθήκαν με πρώτα βραβεία.

Στην τελευταία κατηγορία μπορεί να απονεμηθεί μόνο τιμητική διάκριση.

Όσοι επιθυμούν να μετάσχουν στο διαγωνισμό πρέπει να υποβάλουν στην Ένωση (Αθήνα, Νίκης 2 — Τ. 125, τηλέφ. 32.31.562) αίτηση με 5 αντίτυπα των δημοσιευμάτων τους, έως την 31 Μαρτίου 1979

ΤΟ Δ.Σ. ΤΗΣ Ε.Ε.Σ.Δ.Τ.

Νοέμβριος 1978

ΑΝΔΡΕΑ ΚΑΡΑΝΤΩΝΗ: «ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΕΣ» τόμος Γ΄ ΞΕΝΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Από τις εκδόσεις ΔΗΜ. ΠΑΠΑΔΗΜΑ

Ίπποκράτους 23 — Αθήνα, 143 κυκλοφόρησε ο Γ΄ τόμος της κριτικής εργασίας του Ανδρέα Καραντώνη «ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΕΣ».

Ο συγγραφέας — άφοϋ στον Α΄ και Β΄ τόμο ασχολήθηκε με τη νεοελληνική λογοτεχνία, προβάλλοντας 57 μορφές της νεοελληνικής πνευματικής ζωής του τόπου μας — απλώνεται με τον Γ΄ τόμο αυτής της σειράς στον παγκόσμιο λογοτεχνικό χώρο προσφέροντας στο ανάγνωστικό κοινό ένα πανόραμα από τέσσαρες περίπου δεκάδες μεγάλων συγγραφέων, ποιητών, πεζογράφων και στοχαστών, που ανήκουν στην τάξη των δημιουργών και στυλοβατών του Δυτικού Πνευματικού Πολιτισμού. Ευρωπαίοι και Αμερικάνοι, όπως Ντάντε, Σαίξπηρ, Ούγκω, Βαλερύ, Προύστ, Σάρτρ, Ρώσσοι με ούμανιστική παράδοση όπως ο Γεφτουσέγκο και ή Αχμάτοβα, Ασιάτες με πνεύμα πανανθρώπινο όπως ο Καγιάμ και ο Ταγκόρ, προβάλλονται από το συγγραφέα συνυφασμένοι με το έργο τους, το χαρακτήρα τους και το μήνυμα που μεταδίδει ο καθένας.

Έτσι στον ανάγνωστη — με τον Γ΄ τόμο «ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΕΣ» — προσφέρεται ή εύκαιρία να εύρύνει τις λογοτεχνικές του εμπειρίες και να πλουτίσει τις καλλιτεχνικές του απολαύσεις, επικοινωνώντας με δημιουργούς που ο καθένας με τον τρόπο του ανύψωσαν το παγκόσμιο λογοτεχνικό πνεύμα.

ΑΡΧΑΙΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΚΛΑΣΣΙΚΟΙ

Νέα προσφορά των εκδόσεων

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΠΑΠΑΔΗΜΑ

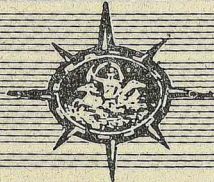
Ίπποκράτους 23 — Τηλ. 36.27.318 — Αθήνα, 143

στην έπιστήμη και το Έθνος άποτελεί ή επανέκδοση της γνωστής σειράς των Αρχαίων Ελλήνων Συγγραφέων (EDITIONES MAJORES) ΤΟΎΜΝΕΡ — Λειψία.

Κυκλοφορούν σε φωτοτυπική ανατύπωση με άριστη βιβλιοδεσία και καλαίσθητη εμφάνιση και οί 24 τόμοι, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνεται και το έργο:

ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ : ΤΡΑΓΩΔΙΑΙ (ED. GUILLEMI DINDORFII - S. MEKLER)

σελ. 365, με εισαγωγή και κριτικό υπόμνημα, και προσφέρονται σε τιμές κατά 80% κατώτερες από τις τιμές των ίδιων τόμων των Ξένων εκδόσεων.

ΓΕΝΙΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑΙ ΚΥΠΡΟΥ ΛΤΔ

ΤΟ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΟ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΟ
ΤΟΠΙΚΟ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑ

Ιδρυτής : **ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΥΠΡΟΥ ΛΤΔ**

ΑΣΦΑΛΕΙΑΙ ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΤΥΠΩΝ

- ζως
- πυρος
- θαλασσης
- προσωπικων ατυχηματων
- εργατικων ατυχηματων
- σχεδιον ιατρικων υπηρεσιων
- κλοπης
- αστικης ευθυνης
- θραυσεως υαλων
- ασφαλειαι πιστεως
(fidelidly guarantee)
- ασφαλειαι μεταφορας χρηματων
και ασφαλειαι χρηματων
εντος χρηματοκιβωτιων

οριστη εξυπηρητησις - συμφερουντες οροι

ΚΕΝΤΡΙΚΑ ΓΡΑΦΕΙΑ : Λυκούργου 24 — Τηλ. 72193/5 — Τ.Κ. 1668
ΤΕΛΕΞ : 2311 GESURANCE — Cables : GENSURANCE — ΛΕΥΚΩΣΙΑ
ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ Σ' ΟΛΕΣ ΤΙΣ ΠΟΛΕΙΣ

Shelltox

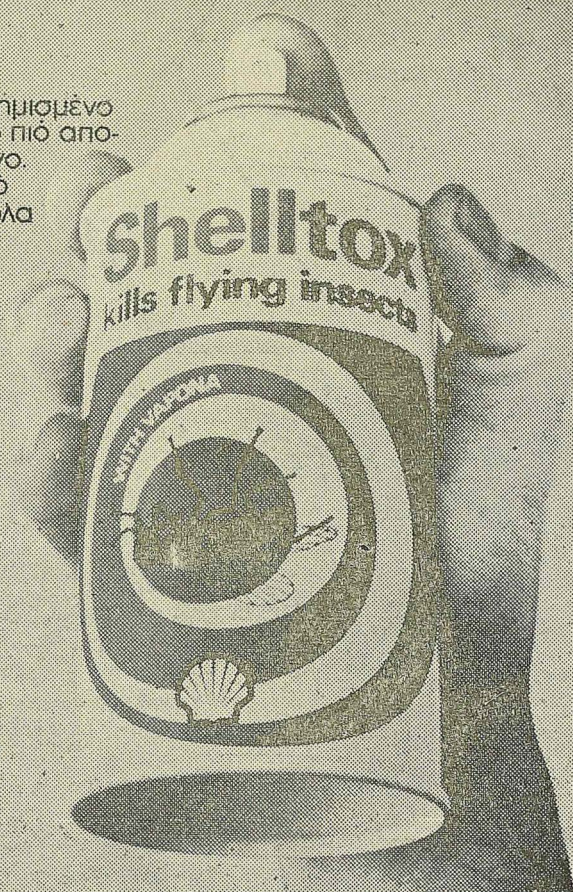
ΕΝΤΟΜΟΚΤΟΝΟ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΕΠΙΤΥΧΙΑΣ

Το Shelltox είναι
ένα προϊόν της ΣΙΕΛΛ φημισμένο
σ' όλο τον κόσμο σαν το πιο απο-
τελεσματικό εντομοκτόνο.
Περιέχει το επαναστατικό
Ναροφα που σκοτώνει όλα
τα έντομα όπου κι' αν
κρύβονται.
Χρησιμοποιήστε και σεις
το Shelltox και
απαλλάξετε το σπίτι σας
από όλα τα έντομα.

Shelltox

ΠΩΛΕΙΤΑΙ
Σ' ΟΛΑ ΤΑ ΠΑΝΤΟΠΩΛΕΙΑ

η πρώτη
από του
στοματός
κεφαλοσπορίνη

Lilly
Keflex

ΚΑΨΟΥΛΕΣ CEFALEXIN ΜΟΝΟΗΔΡΑΤΕ - 250 mg. - 500 mg.

ΣΙΡΟΠΙΟΝ CEFALEXIN ΜΟΝΟΗΔΡΑΤΕ - 125 mg. - 250 mg.

‘Ανοίγει νέους ορίζοντες εις τήν θεραπείαν δι’ αντιβιοτικῶν

‘Αντιπρόσωποι καὶ Διανομεῖς: ΦΑΤΙΣΚΟ ΛΤΔ.

‘Οδὸς Ἀρνάλδου Ἀρ. 20, Τηλ. 43091-5 Τ.Κ. 2173

Λ Ε Υ Κ Ω Σ Ι Α.

Θεομαχίες, σελ. 99. Τά Γενέθλια τοῦ Δία, σελ. 119. Ἴπποκράτης, σελ. 147. Εὐδήμος ὁ Κύπριος, σελ. 163. Δελφικὲς Ἀμφικτυονίες, σελ. 179. Ἑλένη Παλαιολόγου, σελ. 193. Ἀλέξιος Α΄ κ' οἱ Σταυροφόροι, σελ. 251. Ἡ Μάχη στοὺς Μύλους, σελ. 311.

Κρίση: Michele Iannelli, «Πνευματικὴ Κύπρος», 15, 1974, 20. — Π(αῦλος) Κ(υριαζής), «Φύσις καὶ Ζωή», Φθιν. '74, 29. — Μαν. Πράτοικας, «Φωνὴ τῆς Ἀχαιῆς», 1 Σεπτ. 1974. — Σπ. Μηνᾶς, «Ὁ Φιλελεύθερος», 10 Ἰουλ. 1974. — Γιώργος Νικολάου, «Ἐλευθερία», 13 Ἰουνίου 1974. — Α. Π(ερνάρης), «Ἀγών», 18 Μαΐου 1974. — Ἀπ. Ζορμπᾶς, «Στερεὰ Ἑλλάς», 6, 1974, 358. — * «Μακεδονικὴ Ζωή», τευχ. 100, 1974, 54.

Λ Α Ϊ Κ Ο Θ Ε Α Τ Ρ Ο

36. Σκηνὴ στὸ βουνὸ (μονόπρακτο). Παίχτηκε στὴ σκηνὴ ἀπὸ τὴν «Ἐνωσιν Νέων Ἀγίου Δομετίου» στίς 24 Μαρτίου 1959. Δημοσιεύτηκε στὸ «Καιροὶ τῆς Κύπρου», τευχ. 44, 1959, 58. Ἀργότερα ἔχει περιληφθεῖ στὸ «Ἦταν ὄλοι τοὺς ἀντρεῖοι».

37. Ἦταν ὄλοι τοὺς ἀντρεῖοι (πεντάπρακτο). Πρωτοπαίχτηκε τὸ 1959 ἀπὸ ἀγωνιστές. Τὸ Ραδιοφωνικὸν Ἰδρυμα Κύπρου τὸ μετέδωσε στίς 16 Αὐγούστου 1950 στὴν εἰδικὴ γιορταστικὴν ἐκπομπὴ γιὰ τὴν ἐγκαθίδρυση τῆς Κυπριακῆς Δημοκρατίας. (τίς τρεῖς πρῶτες σκηνές). Σὲ βιβλίον, 1960, ἔκδ. «Λυρικὴ Κύπρος».

Κρίση: Γραμματέας Ε.Θ.Α. (πα.), «Καιροὶ τῆς Κύπρου», τευχ. 59, 1959, 53. — Ν. Κληρίδης (βι.), «Ἐλευθερία», 20 Νιόβρ. 1959. — Ἀλ. Κωνσταντινίδης (ἀν.), «Κυπριακὰ Χρονικά», 2, 1962, 296. — Σπ. Παπαγεωργίου (ἀν.), «Πνευματικὴ Κύπρος», 3, 1963, 312. — Π. Στ. (πα.), «Ὁ Φιλελεύθερος», 6 Σεπτ. 1959.

38. Τὸ Κρησφύγετο (τρίπρακτο). Πρωτοπαίχτηκε τὸ 1960 στὸ Ἀββαεῖο τοῦ Μπέλλα Παῖς ἀπὸ ἀγωνιστές. Σὲ βιβλίον, 1960, ἔκδ. «Λυρικὴ Κύπρος».

Κρίση: Κλ. Γεωργιάδης (πα.), «Πνευματικὴ Κύπρος», 1, 1961, 202. — Μ. Λύρα (πα.), «Πνευματικὴ Κύπρος», 3, 1963, 372. — Ἡθὴ Χριστοδούλου (ἀν.), «Πνευματικὴ Κύπρος», 7, 1967, 199. — Σπ. Παπαγεωργίου (ἀν.), «Πνευματικὴ Κύπρος», 3, 1963, 312. — Ἀλ. Κωνσταντινίδης (ἀν.), «Κυπρ. Χρονικά», 3, 1963, 199 (ὑπ.). — Α. Περνάρης (πα.), «Ἐλευθερία», 24 Ἀπρ. 1960. — Ἀνών. (βι.), «Ἐθνικὴ», 23 Ὀκτ. 1960.

39. Τὸ Δίλημμα (μονόπρακτο). Δημοσιεύτηκε στὴν «Πνευματικὴ Κύπρος», 1, 1961, 389. Σὲ βιβλίον μαζί μὲ τὸ «Ἡ Ἀνάστασις τοῦ Ἀντάρτη» τὸ 1963, ἔκδ. «Λυρικὴ Κύπρος».

40. Οἱ Δυὸ Ἥρωες (μονόπρακτο). Μεταδόθηκε ἀπὸ τὸ Ραδιοφωνικὸν Ἰδρυμα Κύπρου τὸ 1962. Πρωτοπαίχτηκε τὸ 1962 ἀπὸ ἀγωνίστριες. Δημοσιεύτηκε στὸ «Ἡμερολόγιον τῆς Ἑλληνικῆς Κύπρου», Λευκωσία, ἔκδ. ΜΑΜ, 1966, 29.

41. Γρηγόρης Αύξεντίου (τρίπρακτο). Μεταδόθηκε από το Ραδιοφωνικόν Ίδρυμα Κύπρου τὸ 1962. Πρωτοπαίχτηκε μπροστὰ στὸν Μακάριο Γ' τὸ 1962. Δημοσιεύτηκε στὴν «Πνευματικὴ Κύπρος», 2, 1962, προσ. τεύχ. 19. Σὲ βιβλίον, 1962, ἔκδ. «Πνευματικὴ Κύπρος».

Κρίση: Ἄλ. Κωνσταντινίδης (βι.), «Κυπριακὰ Χρονικά» 2, 1962, 296. — Π. Περισιάνη (πα.), «Πνευματικὴ Κύπρος», 3, 1963, 308. — Ἄλ. Κωνσταντινίδης (άν.), «Κυπριακὰ Χρονικά», 3, 1963, 199 (ὑπ.). — Δημ. Χαμπουλίδης (βι.), «Κύπρος», 18 Ἰουλ. 1962.

42. Τὸ Ξεσήκωμα τοῦ Ὀκτώβρη (σὲ τρεῖς εἰκόνες). Μεταδόθηκε ἀπὸ τὸ Ραδιοφωνικόν Ίδρυμα Κύπρου τὸ 1963.
43. Ἡ Ἀνάσταση τοῦ Ἀντάρτη (μονόπρακτο). Πρωτοπαίχτηκε τὸ 1963. Δημοσιεύτηκε στὴν «Πνευματικὴ Κύπρος», 1, 1961, 339. Σὲ βιβλίον, 1963, ἔκδ. «Λυρικὴ Κύπρος» (μαζὶ μὲ τὸ «Δίλημμα».

ΘΕΑΤΡΟ ΓΙΑ ΜΕΓΑΛΑ ΚΑΙ ΜΙΚΡΑ ΠΑΙΔΙΑ

44. Πολεμοῦσανε ὅλοι (μονόπρακτο). Μεταδόθηκε ἀπὸ τὸ Ραδιοφωνικόν Ίδρυμα Κύπρου τὸ 1960. Δημοσιεύτηκε στὸ «Καιροὶ τῆς Κύπρου», τεύχ. 90, 1960, 17.
43. Ὁ Γυρισμὸς τοῦ Ξένου (μονόπρακτο). Μεταδόθηκε ἀπὸ τὴν Κυπριακὴ Τηλεόραση τὸ 1960.
46. Χριστουγεννιάτικη Ἀμαρτία (μονόπρακτο). Μεταδόθηκε ἀπὸ τὴν Κυπριακὴ Τηλεόραση τὸ 1966. Παίχτηκε στὴ σκηνὴ τὸ 1962.
- Κρίση: Ἀνώνυμος (πα.), «Κυπριακὰ Χρονικά», 6, 1967, 47.
47. Τὸ Παράδειγμα (μονόπρακτο). Μεταδόθηκε ἀπὸ τὸ Ραδιοφωνικόν Ίδρυμα Κύπρου τὸ 1963. Παίχτηκε στὴ σκηνὴ τὸ 1975.
49. Ὁ Τζέννερ (μονόπρακτο). Μεταδόθηκε ἀπὸ τὸ Ραδιοφωνικόν Ίδρυμα Κύπρου τὸ 1964.
49. Οἱ πέντε ἐντολές (μονόπρακτο). Μεταδόθηκε ἀπὸ τὸ Ραδιοφωνικόν Ίδρυμα Κύπρου τὸ 1967.
50. Σώσανε τὴν Ἑλλάδα (μονόπρακτο). Μεταδόθηκε ἀπὸ τὸ Ραδιοφωνικόν Ίδρυμα Κύπρου τὸ 1967.
51. Τοὺς δώσανε τὰ ὄπλα (μονόπρακτο). Μεταδόθηκε ἀπὸ τὸ Ραδιοφωνικόν Ίδρυμα Κύπρου τὸ 1970.
52. Τὸ Μαλάκωμα μιᾶς Καρδιᾶς (μονόπρακτο). Μεταδόθηκε ἀπὸ τὸ Ραδιοφωνικόν Ίδρυμα Κύπρου τὸ 1977.

53. Διπλή Χαρά (μονόπρακτο). Μεταδόθηκε από το Ραδιοφωνικόν Ίδρυμα Κύπρου τὸ 1977.
54. Τὰ Παιδιὰ τῆς Ἀντίστασης (μονόπρακτο). Μεταδόθηκε ἀπὸ τὸ Ραδιοφωνικόν Ίδρυμα Κύπρου τὸ 1977.
55. Σαλμωνέας ὁ σατυρικός (μονόπρακτο). Μεταδόθηκε ἀπὸ τὸ Ραδιοφωνικόν Ίδρυμα Κύπρου τὸ 1978.

ΠΑΙΔΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ (ΣΧΟΛΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ)

56. Ὁ Πετεινὸς ὁ Γούμενος (μονόπρακτὴ κωμωδία). Πρωτοπαίχτηκε ἀπὸ τὸ Δημοτικὸ Σχολεῖο Ἁγ. Κασσιανοῦ καὶ ἀπὸ τὸ «Λύκειο Ἑλληνίδων Ἀμμοχώστου» τὸ 1944. Δημοσιεύτηκε στὸ «Κυπριόπουλο» τὸ 1949 (5, 1949, 52 κ.έξ.). Σὲ βιβλίον, 1950.

Κρίση: Κερυνειώτης (βι.), «Ἐφημερίς», 28 Γεν. 1950.

57. Τὸ Βασιλόπουλο τῆς Βενετίας (τρίπρακτο). Πρωτοπαίχτηκε ἀπὸ τὸ Δημοτικὸ Σχολεῖο Ἁγ. Κασσιανοῦ τὸ 1945. Σὲ βιβλίον, 1949, ἐκδ. «Ἑλληνικοῦ Πνευματικοῦ Ὁμίλου Κύπρου». Στὸ «Πέντε Τρίπρακτα», 1962.

Κρίση: Μ. Κιτρομηλίδης (βι.), «Κυπριακὰ Γράμματα», 14, 1949, 204. — Νιόβη (βι.), «Ἔθνος», 14 Ἀπρ. 1949. — Α. Πασ. (βι.), «Ἔθνος», 29 Ἀπρ. 1949. — Ὁρθ. Ἀττικός (βι.), «Μάρφωσις», Ἰουλ.—Αὔγ. 1949. — Θίς ἸΑλβίς (βι.), «Κυπριόπουλο», τεύχ. 6—7, 1950, 139. — Κερυνειώτης (βι.), «Ἐφημερίς», 28 Γεν. 1950. — Π. Ταλιαδῶρος, «Κυπριακὴ Ἐπιθεώρησις», Φεβρ. 1955, 25.

58. Ἡ Πεταλούδα καὶ τὸ Τριαντάφυλλο (μονόπρακτον ὄνειρόδραμα). Πρωτοπαίχτηκε ἀπὸ τὸ Δημοτικὸ Σχολεῖο Ἁγ. Ἀντωνίου τὸ 1953. Δημοσιεύτηκε στὸ «Κυπριόπουλο», 5, 1950, 215 καὶ στὸ «Ἡ Χαρὰ τῶν Παιδιῶν», 4, 1956, 14.

59. Τὸ Μελίσσι (τρίπρακτο). Πρωτοπαίχτηκε ἀπὸ τὸ Παρθενγωγεῖο Φανερωμένης τὸ 1951. Δημοσιεύτηκε στὸ «Ἡ Χαρὰ τῶν Παιδιῶν», 1, 1953, 20 κ.έξ. Σὲ βιβλίον, 1953.

60. Τὸ «Θεατρὰκι» μας (ὀκτὼ τεύχη μὲ δραματάκια). Ἐχουν παρουσιαστῆ ἀπὸ διάφορα σχολεῖα. Δημοσιεύθηκαν στὸ περιοδικὸ «Ἡ Χαρὰ τῶν Παιδιῶν», τεύχη ἀπὸ τὸ 1953—1957.

Κρίση: Πάνος Ταλιαδῶρος, «Κυπριακὴ Ἐπιθεώρησις» Φεβρ. 1955, 25.

61. Τὸ φίδι καὶ ἡ Τριανταφυλλένια (τρίπρακτο). Πρωτοπαίχτηκε ἀπὸ τὸ Δημοτικὸ Σχολεῖο Ἁγ. Ἀνδρέου τὸ 1953.

Κρίση: Γονεὺς (πα.), «Ἐλευθερία», 20 Ἰουν. 1953.

62. Τὸ θαγιόκλαδος (τρίπρακτο). Πρωτοπαίχτηκε ἀπὸ τὸ Δημοτικὸ Σχολεῖο τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου τὸ 1953. Πρωτοδημοσιεύτηκε

στό «Ἡ Χαρά τῶν Παιδιῶν», 1, 1954, 300. Περιλαμβάνεται στά φυλλάδια «Τό Θεατράκι μας» (άρ. 4).

63. Ἡ εὐχή τῆς μάνας (τρίπρακτο). Πρωτοπαίχτηκε ἀπό τό Δημοτικό Σχολεῖο Φανερωμένης τό 1954. Πρωτοδημοσιεύτηκε στό «Ἡ Χαρά τῶν Παιδιῶν», 2, 1955, 241, κ.έξ. Περιλαμβάνεται στά φυλλάδια «Τό Θεατράκι μας» καί στά «Πέντε Τρίπρακτα», 1961.
64. Ἡ Μάνα (μονόπρακτο). Μεταδόθηκε ἀπό τό Ραδιοφωνικόν Ἰδρυμα Κύπρου τό 1963. Δημοσιεύτηκε στό «Ἡ Χαρά τῶν Παιδιῶν», Φεβρ. 1959, 134.
65. Ἀποχαιρετισμός στή Διευθύντρια (μονόπρακτο). Δημοσιεύτηκε στό «Ἡ Χαρά τῶν Παιδιῶν», Μάρτης 1959, 168.
66. Ὑγεία καί λεφτά (μονόπρακτο). Πρωτοπαίχτηκε στό Δημοτικό Σχολεῖο Λυκαβητοῦ τό 1959. Δημοσιεύτηκε στό «Ὑγεία», 1971, 1, 58.
67. Πέντε Τρίπρακτα, Ἐκδοτικός Οἶκος Α. Π. Πολίτης, Λευκωσία, 1961.
Κρίση: Α. Περνάρης (βι.), «Ἐλευθερία», 28 Δεκ. 1961. — Ν. Κληρίδης (βι.), «Ἐλευθερία», 15 Δεκ. 1961.
68. Ἡ καλή πεταλούδα (προσκοπικό σκέτσ). Πρωτοδημοσιεύτηκε στό «Πάντα Ἐμπρός», τεῦχ. 1, 1963, 9.
69. Ἡ φωτογραφία (μονόπρακτο). Παίχτηκε σέ διάφορα δημοτικά σχολεῖα τό 1977. Δημοσιεύτηκε στό «Ἀπό τό φθινόπωρο στό χειμῶνα», «Παιδικά Ἀναγνώσματα» ἀρ. 3, 1977, 40.

ΘΕΑΤΡΟ ΓΙΑ ΠΑΙΔΙΑ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΗΛΙΚΙΑΣ

70. Γάτα καί ὄχιά. Μεταδόθηκε ἀπό τό Ραδιοφωνικόν Ἰδρυμα Κύπρου τό 1977.
71. Τά τρία ἀδέρφια. Μεταδόθηκε ἀπό τό Ραδιοφωνικόν Ἰδρυμα Κύπρου τό 1977.
72. Ὁ ψαρὰς καί ἡ κόρη τῆς θάλασσας. Μεταδόθηκε ἀπό τό Ραδιοφωνικόν Ἰδρυμα Κύπρου τό 1977.
73. Ὁ Ἅγιος Ἀμπέλης. Μεταδόθηκε ἀπό τό Ραδιοφωνικόν Ἰδρυμα Κύπρου τό 1977.
74. Ὁ Ὀκτώβρης. Μεταδόθηκε ἀπό τό Ραδιοφωνικόν Ἰδρυμα Κύπρου τό 1977.

75. Ὁ Νιόβρης. Μεταδόθηκε ἀπὸ τὸ Ραδιοφωνικὸν Ἴδρυμα Κύπρου τὸ 1977.
76. Τὰ κρίνα τοῦ Εὐαγγελισμοῦ. Μεταδόθηκε ἀπὸ τὸ Ραδιοφωνικὸν Ἴδρυμα Κύπρου τὸ 1978.
77. Οἱ Κίτρινες Μαργαρίτες (οἱ λάζαροι). Μεταδόθηκε ἀπὸ τὸ Ραδιοφωνικὸν Ἴδρυμα Κύπρου τὸ 1978.
78. Τὸ γάλα. Δημοσιεύτηκε στὸ «Ἐνότητες 2», «Ἐκδόσεις τῶν Δέκα», Λευκωσία, 1976, 5. Μεταδόθηκε ἀπὸ τὸ Ραδιοφωνικὸν Ἴδρυμα Κύπρου τὸ 1978.

ΘΕΑΤΡΙΚΟ ΧΡΟΝΙΚΟ

79. Νενίκηκε τὸν θάνατο (θεατρικὸ χρονικὸ σὲ τρεῖς εἰκόνες). Δημοσιεύτηκε στὸ «Πνευματικὴ Κύπρος», 4, 1964, προσ. τεύχ. 43. Σὲ βιβλίον, 1964, ἔκδ. «Πνευματικὴ Κύπρος».

Κρίση: Ν. Σπανός (βι.), «Πνευματικὴ Κύπρος», 5, 1965, 148. — Σπ. Παπαγεωργίου (βι.), «Ἐλευθερία», 7 Ἀπρ. 1964. — Α. Περνάρης (βι.), «Ἀγών», 25 Σεπτ. 1964. — Θεόδ. Δασκαλόπουλος (βι.), «Εὐβοϊκὸς Λόγος», 7, 1965, 79.

ΡΑΔΙΟΧΡΟΝΙΚΟ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΕΝΟ

80. Νικολὸ Παγκανίνι. Μεταδόθηκε ἀπὸ τὸ Ραδιοφωνικὸν Ἴδρυμα Κύπρου τὸ 1964. Δημοσιεύτηκε στὴν «Ἡπειρωτικὴ Ἔστια», τεύχ. 157, 1964.

Μελετήματα

Τὰ μελετήματα κατατάσσονται ὡς ἑξῆς :

- α) Μελέτες — Ἄρθρα
- β) Σκέψεις — Σχόλια
- γ) Κριτική θεάτρου στή μορφή βιβλίου
- δ) Κριτική θεατρικῶν παραστάσεων
- ε) Κριτική θεάτρου ἀπό τὸ Ραδιόφωνο καὶ τὴν Τηλεόραση.

Μεταξὺ τῶν Μελετῶν καὶ Σκέψεων — Σχολίων ὑπάρχει κάποια ἐλαστικότητα, γιὰτὶ ἀδυνατοῦμε νὰ βροῦμε ἀπόλυτο διαχωριστικὸν ὄριο.

Ὅ,τι παραλείπεται (ἔργο, κρίση κλπ.) δὲν πρέπει νὰ θεωρηθεῖ πὼς ἀπορρίπτεται ἢ δὲν ὑπολογίζεται. Ἄπλως μοῦ διέφυγε. Ἡ εὐθύνη τοῦ πάντοτε θὰ μὲ βαραίνει. Ἡ κάθε κρίση μοῦ εἶναι σεβαστή.

Μ Ε Λ Ε Τ Ε Σ — Α Ρ Θ Ρ Α

81. Θεατρικά ἔργα καὶ ποίηση, «Φιλολογικὴ Πάφος», 6, 1941, 190.
82. Ὁ «Κωνσταντῖνος Παλαιολόγος» τοῦ Μανώλη Καλομοίρη μέσα ἀπὸ τίς ἐπιστολές του, «Πνευματικὴ Κύπρος», 3, 1962, 46 (συνεργασία μὲ τὴν Λουλοῦ Συμεωνίδου).
83. Κυπριακὴ Βιβλιογραφία δημοσιευμένων θεατρικῶν ἔργων, «Πνευματικὴ Κύπρος», 3, 1962, 49.
84. Θεατρικὰ ἀνάλεκτα Κύπρου (Τὸ θέατρο τοῦ Γρ. Ξενόπουλου καὶ ἡ Κύπρος, Τὸ «Νέο Λυρικὸ» 1946—1947 καὶ τὸ Ἑλληνικὸ Δραματολόγιο, Ὁ Φῶτος Χατζησωτηρίου καὶ τὸ θέατρο, Τὸ «Θέατρο Τέχνης»), «Πνευματικὴ Κύπρος», 3, 1962, 58.
85. Τὸ «Λαϊκὸ Θέατρο», «Πνευματικὴ Κύπρος», 3, 1962, 67.
86. Τρία θεατρικὰ σύμμεικτα Κύπρου καὶ ἓνα προσθετικὸ, (Βραβευμένα θεατρικὰ ἔργα Κυπρίων, Τὸ θέατρο καὶ τὸ «Λύκειον Ἑλληνίδων Ἀμμοχώστου», Οἱ σκηνογραφίες τοῦ Τηλ. Κάνθου, Προσθετικὰ καὶ διορθωτικὰ), «Πνευματικὴ Κύπρος», 3, 1963, 190.
87. Ὁ «Φιλοκτήτης» τοῦ Σοφοκλῆ στὸ Παγκύπριο Γυμνάσιο, «Πνευματικὴ Κύπρος», 3, 1963, 346.
88. Ἡ «Ἀντιγόνη» τοῦ Σοφοκλῆ στὸ ἀρχαῖο θέατρο τῆς Σαλαμίνας, «Πνευματικὴ Κύπρος», 3, 1963, 385.
89. Τὸ θέατρο καὶ ἡ 1η Ἀπριλίου 1955, «Ἀγών», τεύχ. 9, 1964, 47.
90. Οἱ μεταφράσεις τῶν ἀρχαίων δραμάτων ἀπὸ τὸν Νίκο Ἀντωνιάδη, «Τὸ Ἡμερολόγιο τῆς Ἑλληνικῆς Κύπρου», Λευκωσία, ΜΑΜ, 1966, 50.
91. Τὸ «Ἡφαίστειο» τοῦ Παντελῆ Πρεβελάκη, «Πνευματικὴ Κύπρος», 8, 1968, 293.
92. Τὸ θέατρο στὴν Κύπρο κατὰ τὸν 19ον αἰῶνα, «Ἐπετηρὶς Παιδαγωγικῆς Ἀκαδημίας Κύπρου», 1969—70, 111. — Καὶ «Πνευματικὴ Κύπρος», 15, 1974, 61.
93. Οἱ παρερμηνεῖες τοῦ ἀγῶνα μας καὶ τὸ «Νηαὶ τῆς Ἀφροδίτης», «Πνευματικὴ Κύπρος», 11, 1971, 271.
94. Τὸ θεατρικὸ ἔργο σὲ μορφή βιβλίου, «Πνευματικὴ Κύπρος», 12, 1972, 226.

95. Ἡ «Ἐσθήρ» τοῦ Γ. Θ. Βαφόπουλου, «Πνευματικὴ Κύπρος», 14, 1973—74, 108.
96. Μεταφράσεις Κυπρίων ἀπὸ τὸν ἀρχαῖο μας ποιητικὸ λόγος, «Πνευματικὴ Κύπρος», 14, 1974, 362 (ὅπου καὶ μεταφράσεις ἀρχαίων τραγωδιῶν).
97. Τὸ «Θεατρικὸ Μουσεῖο» τοῦ Νίκου Νικολαΐδη, (ἀπλή ἀναφορά), «Πνευματικὴ Κύπρος», 15, 1974, 87.
98. Τὸ «Παιδικὸ Θέατρο» τοῦ «Λυκείου Ἑλληνίδων Ἀμμοχώστου», «Πνευματικὴ Κύπρος», 16, 1975, 23.
99. Νίκος Νικολαΐδης καὶ ἡ «Θεατρικὴ Συλλογὴ» του, «Πνευματικὴ Κύπρος», 16, 1976, 312.
100. Τὸ θέατρο τοῦ Ξενόπουλου στὴν Κύπρο, «Κριτικὰ Φύλλα», 5, 1976—77, 481.

Σ Κ Ε Ψ Ε Ι Σ — Σ Χ Ο Λ Ι Α

101. Ἀθηναϊκὸ θέατρο, «Κυπριακὰ Γράμματα», 3, 1936, 264.
102. Θεατρικὰ ἔργα καὶ ποίηση, «Φιλολογικὴ Πάφος», 6, 1941, 190.
103. Θέατρον ἀπὸ τὸ Ραδιόφωνο (Σχ.), «Πνευματικὴ Κύπρος», 1, 1960, 97.
104. Πρόλογος στὸ βιβλίον «Κυπριακὰ Σκέτες» τῆς Ἑλλης Ἀβρααμίδου, Λευκωσία, 1960, σελ. 3.
105. Τὸ πατριωτικὸ μονόπρακτο, «Πνευματικὴ Κύπρος», 1, 1960, 143.
106. Ἡ κάθοδος τοῦ Ἐθνικοῦ Θεάτρου στὴν Κύπρο, «Κυπριακοὶ Καιροί», τεῦχ. 25, 1961, 6.
107. Τὸ «Κυπριώτικο σκέτες», «Πνευματικὴ Κύπρος», 1, 1961, 151.
108. Τὸ ραδιοχρονικὸ καὶ οἱ δυνατότητές του, «Πνευματικὴ Κύπρος», 1, 1961, 203.
109. Τὸ ἐλλαδικὸ θέατρο στὴν Κύπρο, «Πνευματικὴ Κύπρος», 1, 1961, 245.
110. Τὸ Φεστιβάλ Κουρίου, «Πνευματικὴ Κύπρος», 1, 1961, 518.
111. Τὸ «Ἐθνικὸ Θέατρο Ἑλλάδος» κί ἡ «Ἡλέκτρα» τοῦ Σοφοκλῆ, «Κύπρος», 12 Σεπτ. 1961.
112. Αἰσχύλος καὶ Γρυπάρης, «Πνευματικὴ Κύπρος», 1, 1961, 577.
113. Ἑβδομάδα ἀρχαίας τραγωδίας, «Πνευματικὴ Κύπρος», 2, 1961, 87.
114. Θεωρικὰ καὶ Βασιλικὴ Πρεσβεία τῆς Ἑλλάδος, «Πνευματικὴ Κύπρος», 2, 1961, 88.
115. «Κοινοτικὸ Θέατρο», «Πνευματικὴ Κύπρος», 2, 1962, 183.
116. Τὸ θεατρικὸ 1961, «Πνευματικὴ Κύπρος», 2, 1962, 188.
117. Ἐρασιτεχνισμὸς καὶ θέατρο, «Πνευματικὴ Κύπρος», 2, 1962, 225.
118. Διασκευὴ θεατρικῶν ἔργων, «Πνευματικὴ Κύπρος», 2, 1962, 226.
119. Σκέψεις γιὰ τίς παραστάσεις τῆς τραγωδίας «Οἰδίπους Τύραννος», «Κύπρος», 28 Μαΐου, 1962.

120. ΟΘΑΚ και θέμα ήθικης τάξεως, «Πνευματική Κύπρος», 3, 1962, 36.
121. Το θέατρο στην Τηλεόραση του ΡΙΚ, «Πνευματική Κύπρος», 3, 1962, 70.
122. Το θέατρο και τὰ ραδιοφωνικά εἶδη του στοῦ Ραδιοφωνικόν Ἰδρυμα Κύπρου, Τμήμα Ραδιοφωνίας, κατά τὸ ἔτος 1962. «Πνευματική Κύπρος», 3, 1963, 178.
123. Παρατηρήσεις πάνω στὰ «Δεδομένα τῆς Κυπριακῆς Θεατρικῆς Πραγματικότητος καὶ ὁ ΟΘΑΚ», «Πνευματική Κύπρος», 3, 1963, 195.
124. «Θίασος Ὀπερέττας», «Πνευματική Κύπρος», 3, 1963, 240.
125. Οἱ μεταφράσεις τοῦ Γρυπάρη, «Πνευματική Κύπρος», 3, 1963, 301.
126. ΕΚΣΚ καὶ ΟΘΑΚ, «Πνευματική Κύπρος», 3, 1963, 302.
127. Οἱ «Καλικάντζαροι» τοῦ Θεοδοκᾶ ἀπὸ τὸ «Ἐθνικὸ Λαϊκὸ Θέατρο», «Ἐλευθερία», 10 Σεπτ. 1963.
128. Ὁ «Ἐρωτόκριτος» στοῦ Παγκύπριου Γυμνασίου Θελέων Παλλουριωτίσσης, «Πνευματική Κύπρος», 3, 1963, 328.
129. «Νέα Ἐποχὴ», Κοινοτικὸ Θέατρο καὶ ΟΘΑΚ, «Πνευματική Κύπρος», 3, 1963, 371.
131. Ὁ «Μήνας ἀρχαίου δράματος» στοῦ ΡΙΚ, «Πνευματική Κύπρος», 3, 1963, 397.
132. Τὸ «Ἐθνικὸ Λαϊκὸ Θέατρο» καὶ ὁ Α. Ἀσπρόφτας, «Πνευματική Κύπρος», 3, 1963, 398.
133. Ὁ «Ἀθηναϊκὸς Θίασος Ἀρχαίου Δράματος», «Πνευματική Κύπρος», 3, 1963, 398.
134. Τὸ λογοτεχνικὸ 1963 στὴν Κύπρο (ὅπου ἀρκετὰ καὶ γιὰ τὸ θέατρο), «Πνευματική Κύπρος», 4, 1964, 112.
135. Τὸ θέατρο στοῦ Ραδιοφωνικόν Ἰδρυμα Κύπρου, τμήμα ἤχου, κατὰ τὸ ἔτος 1963, «Πνευματική Κύπρος», 4, 1964, 132.
136. Τὸ «Ἐθνικὸ Θέατρο» μας στὴν Κύπρο, «Πνευματική Κύπρος», 5, 1965, 106.
137. Ἡ μετάφραση τῆς «Ἀντιγόνης» ἀπὸ τὸν Παῦλο Ξιούτα, «Πνευματική Κύπρος», 6, 1965, 80.
138. Ἡ δημιουργία Κρατικοῦ Θεάτρου στὴν Κύπρο, «Ἡ Μάχη», 30 Νιόβρ. 1966.
139. Τὰ δέκα θεατρικὰ τῆς Τηλεόρασης, «Πνευματική Κύπρος», 6, 1966, 164.
140. Τὰ «θεωρικὰ» καὶ ἡ Βασιλικὴ Πρεσβεία τῆς Ἑλλάδος, «Πνευματική Κύπρος», 6, 1966, 186.
141. Τὸ «κυπριώτικο σκέτος», «Πνευματική Κύπρος», 8, 1968, 260.
142. Ἕνα «κυπριώτικο σκέτος» τοῦ ΡΙΚ ραδιοσκηνοθεσίᾳ Α. Φαντίδη, «Πνευματική Κύπρος», 8, 1968, 266.
143. Ἑρασιτεχνικὲς παραστάσεις ἀρχαίων τραγωδιῶν, «Πνευματική Κύπρος», 9, 1968, 25.
144. Τὸ «Λύκειον Ἑλληνίδων Ἀμμοχώστου» καὶ ἡ ἀρχαία τραγωδία, «Πνευματική Κύπρος», 9, 1969, 426.
145. «Ἰὰχ αὐτὰ τὰ φαντάσματα» κί ἡ ὁμάδα Σιαφκάλη, «Πνευματική Κύπρος», 9, 1969, 426.
146. Τὰ θεατρικὰ μας, «Πνευματική Κύπρος», 10, 1969, 44.

147. Τὸ φιλολογικὸ ἀπόγευμα τοῦ «Ἐθνικοῦ Θεάτρου», «Πνευματικὴ Κύπρος», 11, 1971, 147.
148. Ἡ πρώτη χρονιά τοῦ Θεατρικοῦ Ὄργανισμοῦ Κύπρου, «Πνευματικὴ Κύπρος», 12, 1972, 304.
149. Ἡ Κυπρία στὴ συγγραφὴ θεατρικοῦ ἔργου,, «Πνευματικὴ Κύπρος», 15, 1975, 113.
150. Κρατικὸ Θέατρο Βορείου Ἑλλάδος, «Πνευματικὴ Κύπρος», 16, 1976, 348.
151. Μερικὲς παραστάσεις τοῦ ΘΟΚ, «Πνευματικὴ Κύπρος», 16, 1976, 352.

ΚΡΙΤΙΚΗ ΘΕΑΤΡΟΥ ΣΕ ΒΙΒΛΙΟ

152. Θάνου Κωτσόπουλου «Ἀτρείδες» (τραγωδία), «Πνευματικὴ Κύπρος», 2, 1962, 332.
153. Ζωῆς Καρέλλη «Ἰκέτιδες», «Πνευματικὴ Κύπρος», 3, 1962, 73.
154. Γ. Θεοτοκά «Στὴν ἄκρη τοῦ δρόμου», «Πνευματικὴ Κύπρος», 4, 1964, 253.
155. Ζωῆς Καρέλλη «Σιμωνίς», «Πνευματικὴ Κύπρος», 7, 1966, 62.
156. Παντελῆ Πρεβελάκη «Τὸ χέρι τοῦ σκοτωμένου», «Πνευματικὴ Κύπρος», 12, 1972, 308.
157. Ἄνδρ. Ἀντωνιάδη «Θεατρικά», «Πνευματικὴ Κύπρος», 15, 1975, 115.
158. Μιχ. Μαραθεύτη «Οἰκογένεια Νόντα», «Πνευματικὴ Κύπρος», 16, 1976, 358.

ΚΡΙΤΙΚΗ ΘΕΑΤΡΙΚΩΝ ΠΑΡΑΣΤΑΣΕΩΝ

159. Σοφοκλῆ «Ἡλέκτρα», «Κυπριακὰ Γράμματα», 3, 1936, 60.
160. Σαίξπηρ «Ρωμαῖος καὶ Ἰουλιέττα», «Κυπριακὰ Γράμματα», 3, 1936, 61.
161. Οἴνηλ «Πρὶν ἀπ' τὸ ἡλιοβασίλεμα», «Κυπριακὰ Γράμματα», 3, 1936, 133.
162. «Ἐλισάβετ», «Κυπριακὰ Γράμματα», 3, 1936, 201.
163. Μολιέρου «Ὁ κατὰ φαντασίαν ἀσθενής», «Κυπριακὰ Γράμματα», 3, 1936, 201.
164. Γρ. Ξενοπούλου «Ποπολάρος», «Πνευματικὴ Κύπρος», 1, 1960, 51.
165. Στ. Φωτιάδη «Ὁ διάβολος καὶ ἡ οὐρά του», «Πνευματικὴ Κύπρος», 1, 1960, 96.
166. Ἄλ. Κασόνα «Τὰ δέντρα πεθαίνουν ὄρθια», «Πνευματικὴ Κύπρος», 1, 1961, 149.
167. Τζών Β. Πρίσλεϋ «Ὁ Ἀνακριτὴς ἔρχεται», «Πνευματικὴ Κύπρος», 1, 1961, 253.
168. Παύλου Ξιοῦτα «Τζουάνα», «Πνευματικὴ Κύπρος», 1, 1961, 254.

169. Μπέρναρ Σῶ «Τὸ ἐπάγγελμα τῆς κυρίας Γουῶρρεν», «Πνευματικὴ Κύπρος», 1, 1961, 309.
170. Γ. Θεοτοκά «Τὸ γεφύρι τῆς Ἄρτας», «Πνευματικὴ Κύπρος», 1, 1961, 310.
171. Σακελλαρίου — Γιαννακόπουλου «Τὰ λιονταράκια», Ἀποστολίδη «δόκτωρ Νικολός», «Πνευματικὴ Κύπρος», 1, 1961, 417.
172. Αἰσχύλου «Ὁρέστεια», «Πνευματικὴ Κύπρος» 1, 1961, 473.
173. Αἰσχύλου «Πέρσαι», «Πνευματικὴ Κύπρος», 1, 1961, 474.
174. Εὐριπίδου «Φοίνισσαι», «Πνευματικὴ Κύπρος», 1, 1961, 528.
175. Ρ. Τομά «Ἡ παγίδα», «Πνευματικὴ Κύπρος», 1, 1961, 529.
176. Α. Περνάρη «Σωκράτης», «Πνευματικὴ Κύπρος», 1, 1961, 582.
177. Λ. Χάνσπουρρυ «Σταφύλι στὸν ἥλιο», «Πνευματικὴ Κύπρος», 1, 1961, 583.
178. Σαίξπηρ «Ἡ δωδεκάτη νύχτα», «Πνευματικὴ Κύπρος», 1, 1961, 583.
179. Τζῶν Πάτρικ «Τεῖσποτειο — Τὸ Αὐγουστιάτικο Φεγγάρι», «Πνευματικὴ Κύπρος», 2, 1961, 49.
180. Γκεόρκε Μπύχνερ «Ὁ θάνατος τοῦ Δαντῶν», Πνευματικὴ Κύπρος», 2, 1961, 49.
181. Σοφοκλῆ «Ἡλέκτρα», «Πνευματικὴ Κύπρος», 2, 1961, 50.
182. Γρ. Ξενόπουλου «Οἱ φοιητές», «Πνευματικὴ Κύπρος», 2, 1962, 183.
183. Ν. Τσιφόρου «Πινακοθήκη ἡλιθίων», «Πνευματικὴ Κύπρος», 2, 1962, 230.
184. Ζ. Ἄνουϊγ «Ταξιδιώτης χωρὶς ἀποσκευές», «Πνευματικὴ Κύπρος», 2, 1962, 231.
185. Α. Τερζάκη «Ἡ κυρία μὲ τ' ἄσπρα γάντια», «Πνευματικὴ Κύπρος», 2, 1962, 266.
186. Α. Τσέχωφ «Λιποθυμίες», «Πνευματικὴ Κύπρος», 2, 1962, 266.
187. Ἰγκ. Κρίστι «Δέκα μικρὰ ἀραπάκια», 2, 1962, 267.
188. Λουίτζι Πιραντέλλο «Ἡ ἡδονὴ τῆς τιμιότητος», «Πνευματικὴ Κύπρος», 2, 1962, 291.
189. Σοφοκλῆ «Οἰδίπους Τύραννος», «Πνευματικὴ Κύπρος», 2, 1962, 412.
190. Σαίξπηρ «Ρωμαῖος καὶ Ἰουλιέττα», «Πνευματικὴ Κύπρος», 2, 1962, 440.
191. Σοφοκλέους «Οἰδίπους Τύραννος», Οὐ. Ἴνγκ «Πικ νικ», Βασιλειάδη — Γιαννακόπουλου «Ἀλλοίμονο στὰ νιάτα», Ι. Κονδυλάκη «Πατούχας», Σαίξπηρ «Ρωμαῖος καὶ Ἰουλιέττα», «Πνευματικὴ Κύπρος», 2, 1962, 442.
192. Ἰρβίγκ Σόου «Ὁμορφος κόσμος», «Πνευματικὴ Κύπρος», 3, 1963, 157.
193. Μόλτον «Ἡ ἐξιλέωση τῆς Τζούντιθ Μόρλεη», «Πνευματικὴ Κύπρος», 3, 1963, 201.
194. Α. Μίλλερ «Ψηλά ἀπὸ τῆ γέφυρα», «Πνευματικὴ Κύπρος», 3, 1963, 241.
195. Μιχ. Πιτσιλλίδη «Γιὰ ποιὸν νὰ βρέξη», «Πνευματικὴ Κύπρος», 3, 1963, 264.
196. Ζαχ. Παπαντωνίου «Ὁ ὄρκος τοῦ πεθαμένου», «Πνευματικὴ Κύπρος», 3, 1963, 334.

197. Α. Α. Γεωργιάδη—Κυπρολέοντα «Ἡ ἐξιλέωση», «Πνευματικὴ Κύπρος», 3, 1963, 334.
198. Ἀριστοφάνη «Λυσιστράτη», Κορομηλᾶ «Ὁ ἀγαπητικὸς τῆς βοσκοπούλας», «Πνευματικὴ Κύπρος», 3, 1963, 401.
199. Α. Περνάρης «Ὁ Κωσταντᾶς», Χάκετ καὶ Γκούντρις «Τὸ ἡμερολόγιο τῆς Ἄννας Φράνκ», «Πνευματικὴ Κύπρος», 3, 1963, 402.
200. Γ. Θεοτοκᾶ «Οἱ Καλλικάντζαροι», «Πνευματικὴ Κύπρος», 4, 1953, 24.
201. Σοφοκλέους «Αἴας», Εὐριπίδου «Ἐλένη», «Πνευματικὴ Κύπρος», 4, 1963, 53.
202. Π. Ἰωαννίδη «Σὺ ποὺ σκοτώθης γιὰ τὸ φῶς», «Πνευματικὴ Κύπρος», 4, 1963, 53.
203. Ἄλ. Γαλανοῦ «Τὰ κόκκινα φανάρια», «Πνευματικὴ Κύπρος», 4, 1963, 89.
204. Μολιέρου «Ὁ ἀσυλλόγιστος», «Πνευματικὴ Κύπρος», 10, 1969, 46.
205. Μαρίνο Φράττι «Τὸ κλουβί», «Πνευματικὴ Κύπρος», 10, 1969, 47.
206. Ζάν Ἀνουΐγ «Εὐρυδίκη», «Πνευματικὴ Κύπρος», 10, 1970, 143.
207. ΜὰΕ Φρίς «Ὁ Μπίντερμαν καὶ οἱ ἐμπρηστές», «Πνευματικὴ Κύπρος», 10, 1970, 311.
208. Λούλας Ἀναγνωστάκη «Διανυκτέρευση», «Πνευματικὴ Κύπρος», 10, 1970, 312.
209. Πάνου Ἰωαννίδη «Γκρέκορυ», «Πνευματικὴ Κύπρος», 10, 1970, 312.
210. Μολιέρου «Ὁ κατὰ φαντασίαν ἀσθενής», «Πνευματικὴ Κύπρος», 10, 1970, 313.
211. Γκολντόνι «Ὁ ὑπῆρέτης δυὸ ἀφεντάδων», «Πνευματικὴ Κύπρος», 11, 1970, 75.
212. Ἄρθουρ Μύλλερ «Ὁ θάνατος τοῦ ἐμποράκου», «Πνευματικὴ Κύπρος», 11, 1971, 109.
213. Φρ. Σίλλερ «Μαρία Στοούαρτ», «Πνευματικὴ Κύπρος», 11, 1971, 148.
214. Γ. Θεοτοκᾶ «Τὸ παιγνίδι τῆς τρέλλας καὶ τῆς φρονιμάδας», «Πνευματικὴ Κύπρος», 11, 1971, 148.
215. Σάμουελ Μπέκετ «Περιμένοντας τὸν Γκοντό», «Πνευματικὴ Κύπρος», 11, 1971, 173.
216. Αἰσχύλου «Ἀγαμέμνων», «Ὁ Φιλελεύθερος», 23 Νιόβρ. 1971. — «Πνευματικὴ Κύπρος», 12, 1971, 75.
217. Γρ. Ξενοπούλου «Ποπολάρος», «Πνευματικὴ Κύπρος», 12, 1972, 76.
218. Μολιέρου «Κατὰ φαντασίαν ἀσθενής», «Πνευματικὴ Κύπρος», 12, 1972, 111.
219. Ἰακ. Καμπανέλλη «Ἡ αὐλὴ τῶν θαυμάτων», «Πνευματικὴ Κύπρος», 12, 1972, 192.
220. Γ. Θεοτοκᾶ «Τὸ τίμημα τῆς λευτεριάς», «Πνευματικὴ Κύπρος», 12, 1972, 227.
221. Τένεσση Οὐίλλιαμς «Λεωφορεῖον ὁ Πόθος», «Πνευματικὴ Κύπρος», 12, 1972, 261.
222. Ἀριστοφάνη «Ἐκκλησιάζουσαι», «Ὁ Φιλελεύθερος», 15 Σεπτ. 1972 — «Πνευματικὴ Κύπρος», 13, 1972, 91.

223. Κωστή Παλαμά «Ἡ Τρισεύγενη», «Πνευματικὴ Κύπρος», 13, 1972, 92.
224. Ἰαντ. Τσέχωφ «Γλᾶρος», «Πνευματικὴ Κύπρος», 13, 1972, 92.
225. Ἀλέκου Λιδωρίκη «Οἱ Ξεριζωμένοι», «Πνευματικὴ Κύπρος», 13, 1973, 138.
226. Γκολντόνι «Ἡ λοκαντιέρα», «Πνευματικὴ Κύπρος», 13, 1973, 176.
227. Στρατῆ Καρρά «Οἱ παλαιστές», «Πνευματικὴ Κύπρος», 13, 1973, 202.
228. Ἄλφρέντ ντὲ Μυσσὲ «Μιά πόρτα πρέπει νὰ εἶναι ἀνοιχτὴ ἢ κλειστὴ», «Πνευματικὴ Κύπρος», 13, 1973, 202.
229. Φρ. Λόρκα «Ἡ θαυμαστὴ μπαλωματοῦ», «Πνευματικὴ Κύπρος», 13, 1973, 202.
230. Δημ. Κόκκου «Ὁ καπετάν Γιακουμῆς», «Πνευματικὴ Κύπρος», 13, 1973, 287.
231. Σοφοκλέους «Αἴας», «Πνευματικὴ Κύπρος», 14, 1973, 36.
232. Μιχ. Πιτσιλλίδη «Θεανώ», «Πνευματικὴ Κύπρος», 14, 1973, 63.
233. Ἀριστοφάνους «Βάτραχοι», «Πνευματικὴ Κύπρος», 14, 1973, 63.
234. Λουκῆ Ἀκριτά «Ὁ Ὀμηροί», «Ὁ Φιλελεύθερος», 31 Ὀκτ. 1973 — «Πνευματικὴ Κύπρος», 14, 1973, 64.
235. Μολιέρου «Ταρτοῦφος», «Πνευματικὴ Κύπρος», 14, 1974, 143.
236. Σωτῆρη Πατατζῆ «Δὸν Καμίλλο», «Ὁ Φιλελεύθερος», 22 Γεν. 1974 — «Πνευματικὴ Κύπρος», 14, 1974, 143.
237. Μιχ. Πασιαρδῆ «Τὸ νερὸ τοῦ δρόπη», «Πνευματικὴ Κύπρος», 14, 1974, 243.
238. Ἄρνολντ Οὔέστερ «Ρίζες», «Πνευματικὴ Κύπρος», 14, 1974, 274.
239. Ἰερρ. Ἰψεν «Τὸ σπίτι τῆς κούκλας», «Πνευματικὴ Κύπρος», 14, 1974, 274.
240. Ζὰν Ἀνουϊῆ «Ἀντιγόνη», «Πνευματικὴ Κύπρος», 15, 1975, 187.
241. Ἄρθουρ Μίλλερ «Οἱ μάγισσες τοῦ Σάλεμ», «Πνευματικὴ Κύπρος», 17, 1976, 57.
242. Φρ. Ντύρρενματ «Οἱ Φυσικοί», «Πνευματικὴ Κύπρος», 17, 1977, 205.
243. Μπ. Σῶ «Ὁ ἄνθρωπος τοῦ διαβόλου», «Πνευματικὴ Κύπρος», 17, 1977, 205.
244. Π. Ἰωαννίδη «Τὸ μπάνιο», «Πνευματικὴ Κύπρος», 18, 1978, 163.
245. Ἀνδρέα Φαντίδη «Οἱ ἀφεντάδες», «Πνευματικὴ Κύπρος», 18, 1978, 163.
246. Ἀλεξέϊ Ἀρμπούζωφ «Μιὰ ἱστορία τοῦ Ἴρκοῦτσκ», «Πνευματικὴ Κύπρος», 18, 1978, 241.
247. Αἰσχύλου «Χοηφόρες», «Πνευματικὴ Κύπρος», 18, 1978, 241.
248. Εὐριπίδη «Ἰκέτιδες», «Ὁ Φιλελεύθερος», 6 Αὐγ. 1978 — «Πνευματικὴ Κύπρος», 18, 1978, 268.

ΚΡΙΤΙΚΗ ΘΕΑΤΡΟΥ ΑΠΟ ΤΟ ΡΑΔΙΟΦΩΝΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ

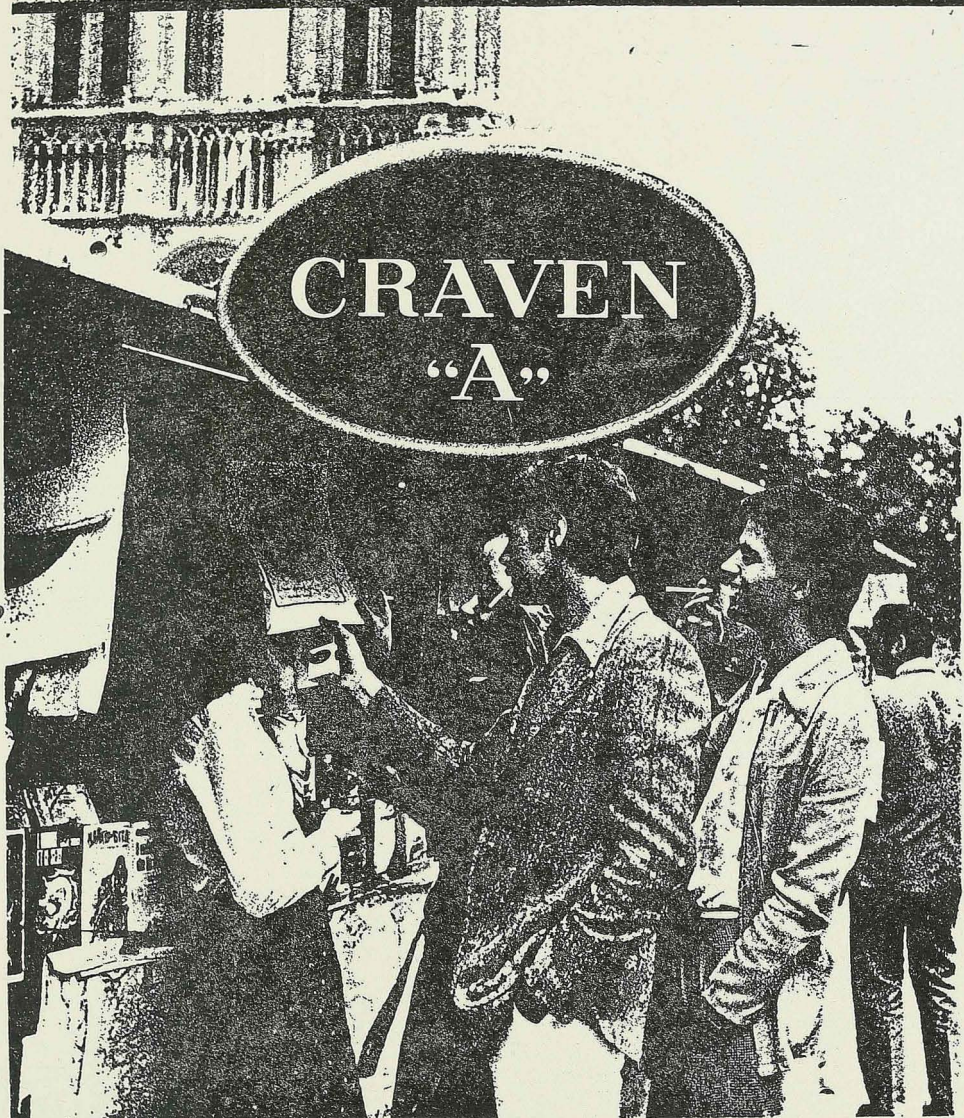
249. Ὁ «Τσιμισκῆς» τοῦ Φώτου Πολίτη, «Πνευματικὴ Κύπρος», 1, 1961, 203.

250. Ὁ «Ἐγκμοντ» τοῦ Γκαϊτε, «Πνευματικὴ Κύπρος», 1, 1961, 204.
251. Θέατρο ἀπὸ τὸ Ραδιόφωνο: «Βάκχες» τοῦ Εὐριπίδη, «Σταυρὸς καὶ σπαθί» τοῦ Τερζάκη, «Ἡ ἐπέτειος» τοῦ Τσέχωφ, «Γιὰ ἓνα κομμάτι ψωμί» τοῦ Κόχραν, «Πνευματικὴ Κύπρος», 1, 1961, 255.
252. «Στὰ στραβά» τοῦ Λάσκαρη, «Πνευματικὴ Κύπρος», 1, 1961, 256.
253. Θέατρο ἀπὸ τὸ Ραδιόφωνο: «Μάκβεθ» τοῦ Σαίξπηρ, «Λάμπρος Κατσώνης» τοῦ Κ. Μαιάνδρου, «Πνευματικὴ Κύπρος», 1, 1961, 472.
254. Α. Τερζάκη «Σαράντα Χρόνια», «Πνευματικὴ Κύπρος», 2, 1961, 141.
255. Τζὼν Πάτρικ «Τεῖοποτεῖο — Ἦ Αὐγουσιάτικο Φεγγάρι», 2, 1961, 141.
256. Ρ. Νὰς «Ὁ βροχοποιός», «Πνευματικὴ Κύπρος», 2, 1961, 142.
257. Δημ. Ψαθᾶ «Στραβόξυλο», «Πνευματικὴ Κύπρος», 3, 1963, 120.
258. Οὐίλλιαμ Σαρογιάν «Ἦ ἔσεῖς ἐκεῖ ἔξω», «Πνευματικὴ Κύπρος», 3, 1963, 155.
259. Ὁσκαρ Οὐάιλντ «Σαλώμη», «Πνευματικὴ Κύπρος», 3, 1963, 200.
260. Κυρ. Καραμάνου «Ἰθάνωφ», «Πνευματικὴ Κύπρος», 3, 1963, 201.
261. Μ. Κωνσταντούρου καὶ Χ. Ἄγκε «Ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τῆ θάλασσα», «Πνευματικὴ Κύπρος», 3, 1963, 307.
262. Ρ. Κατσελλῆ «Ὁ ἀνάξιος», «Πνευματικὴ Κύπρος», 3, 1963, 307.
263. Μιχ. Πιτσιλλίδη «Γιὰ ποιὸν νὰ βρέξη», «Πνευματικὴ Κύπρος», 3, 1963, 334.
264. Αἰσχύλου «Προμηθεΐας», «Πνευματικὴ Κύπρος», 3, 1963, 371.
265. Ἄγγελου Βλάχου «Ἡ κόρη τοῦ παντοπώλου», «Πνευματικὴ Κύπρος», 5, 1965, 300.
266. Α. Οὐσσὸν «Οἱ τρεῖς ἄγγελοι», «Πνευματικὴ Κύπρος», 8, 1968, 150.
267. Φώφης Τρέζου «Ὁ ἀρχιτέκτονας», «Πνευματικὴ Κύπρος», 10, 1970, 311.
268. Μολιέρου «Μὲ τὸ Ζόρι παντρεῖα», «Πνευματικὴ Κύπρος», 12, 1972, 111.
269. Τρία ἔργα τῆς τηλεόρασης («Ἡ πιὸ δυνατὴ» τοῦ Στίμπεργκ, «Σαμία» τοῦ Μενάρδου καὶ «Παιγνίδι μὲ τὴ φωτιά» τοῦ Στρίνμπεργκ), «Πνευματικὴ Κύπρος», 12, 1972, 311.
270. Ρομπέρ, Ντυβιδιέ, Τανσὸν «Ἡ Μαρία τοῦ Ὀκτώβρη», «Πνευματικὴ Κύπρος», 17, 1976, 57.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ

271. Ἕνα πρόσωπο μὲς τῆ σκιά (μονόπρακτο) (μετάφραση—διασκευῆ). Μεταδόθηκε ἀπὸ τὴν Κυπριακὴ Τηλεόραση 1960(;). Μετάφραση ἀπὸ δακτυλογραφημένο κείμενο στὸ ὁποῖο δὲν ὑπῆρχε τ' ὄνομα τοῦ συγγραφέα.

Σ' όλο τόν κόσμο...
άνθρωποι μέ τά ίδια γούστα.

*Four of the
K E O
table wines
par excellence*

